

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜZENİ, TERÖRİZM VE YABANCI TERÖRİST
SAVAŐCILARIN HUKUKİ STATÜSÜ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

İŐIK ORÇUN DENEMEÇ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AĞUSTOS 2020

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Serdar SAYAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Tez Jürisi Üyeleri

Doç. Dr. Şaban KARDAŞ

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. İbrahim Özgür ÖZDAMAR

(Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Işık Orçun DENEMEÇ

ÖZ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜZENİ, TERÖRİZM VE YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILARIN HUKUKİ STATÜSÜ

DENEMEÇ, Işık Orçun*

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

Bu çalışmamızda öncelikle terörizm kavramı temel hatlarıyla ele alınmaktadır. Terörizm, Efesli filozof Heraklitos'un meşhur "her şey değişir, değişmeyen tek şey değişimdir" sözünü doğrularcasına çağlar içerisinde birtakım değişikliklerden geçerek bugünkü halini almış, geldiği noktada ise ulus aşan özelliği bulunan yabancı terörist savaşçı kavramını kendi kapsamından çıkarmıştır. Terörizmi etkisiz kılma adına yürütülecek mücadelede çeşitli yöntemler benimsenebilir. Sınırları aşan ve birden fazla devleti ilgilendiren bir problem söz konusu olduğu için devletlerin birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Bu birlikteliğin tek bir çatı altında yürütülmesi elzemdir ve bu noktada öne çıkan kuruluş ise bütün dünya devletlerini ortak zeminde bir araya getirme özelliğini haiz olan Birleşmiş Milletler'dir. Yabancı terörist savaşçı meselesine yönelik Birleşmiş Milletler'in almış olduğu kararların yanı sıra, devletlerin kendi mevzuatlarında gerçekleştirmiş oldukları değişikliklere de bu çalışmada yer verilmektedir. Tezin amacı, Birleşmiş Milletler'in yabancı terörist savaşçılarla mücadeledeki rolünün ve bu rol yerine getirilirken verilen katkı ve zorlukların incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Yabancı Terörist Savaşçılar, Birleşmiş Milletler, DEAŞ, YPG

* Ankara Barosu'nda avukat.

ABSTRACT

ORGANISATION OF THE UNITED NATIONS, TERRORISM AND THE LEGAL STATUS OF FOREIGN TERRORIST FIGHTERS

DENEMEÇ, Işık Orçun*

Master Of Arts, International Relations

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

In this study, the term terrorism is reviewed fundamentally. The term terrorism, as it validates the famous saying of the Ephesian philosopher Heraclitus, “everything changes, the only constant in life is change” takes its form today, passing through particular changes and at some point takes the foreign terrorist fighter phenomenon which has transnational characteristic out of its scope. Several methods could be adopted while countering terrorism. As the issue at hand is about a transnational problem which concerns more than one country, the states must act together. This collaboration can efficiently be realized under one single roof. This roof is provided by none other than the United Nations, who has the ability of gathering all nations worldwide. Apart from the steps and measures that have been taken by the United Nations towards foreign terrorist fighters, the legal steps that are taken by the states are also adressed in this study. The aim of this study is to analyze the role and contributions of the UN in the fight against foreign terrorist fighters, and the challenges it faces.

Key Words: Terrorism, Foreign Terrorist Fighters, the United Nations, DAESH, YPG

* Attorney at Law, Member of Ankara Bar Association

Biricik anneme

TEŞEKKÜR SAYFASI

Öncelikle tez danışmanım ve aynı zamanda mentorum olarak gördüğüm, sayesinde önemli kazanımlar elde ettiğime inandığım sayın Doç. Dr. Nihat Ali Özcan'a tezin yazım aşamasında gösterdiği ilgi, vermiş olduğu destek ve sağlamış olduğu motivasyondan ötürü şükran duygularımı belirtmek isterim.

Her türlü muhataranın kol gezdiği coğrafyamızda, tevdi edilen bütün görevleri layığıyla yerine getirebilmek adına, gerek yurdun seksen bir vilayetinde gerekse İdlib'de, Erbil'de, Libya'da şehadet şerbetini içme pahasına güvenliğimizi sağlayan kahraman Türk askeri ve güvenlik görevlilerimize yürekten teşekkür ederim.

Gerek seçmeli gerek zorunlu olarak almış olduğum derslerin hocalarına donanım kazanmamda vermiş oldukları emekten ötürü arz-ı tazimat ederim. Böylesine yetenekli bir akademik kadroyu bir araya getirme maharetini gösteren TOBB ETÜ yönetimine ayrıca teşekkür ederim.

Hafıza-i beşer nisyan ile malul olduğu halde daha önce yazmış oldukları yüksek lisans tezlerinde şahsımı unutmayıp teşekkür etmek suretiyle beni onore eden yakın dostlarım Seren Ergan, Gamze Musluoğlu ve İbrahim Kaan Uyanık'a göstermiş oldukları hürmetten ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Varlıkları sayesinde hayattaki şansımın üst noktalara ulaşmasında başrol oynayan çok sevgili aile efradım; annem, babam, ablam ve anneanneme, pandemi sürecine hazırlamak durumunda kaldığım bu tezde bana vermiş oldukları her türlü destekten ötürü teşekkür ederim.

Konuya olan ilgi ve bilgisinden istifade ettiğim, tezin hazırlanması aşamasında vaktini ayırarak benimle istişare etme nezaketi gösteren eski çalışma arkadaşım Ümit Tetik'e yardımlarından ötürü teşekkür ederim.

İhtiyaç duyduğum zamanlarda elinden gelen yardımı her daim, güleryüzü ile gösteren bölüm sekreterimiz Senem Üçbudak teşekkür etmem gereken bir başka kişi.

Son olarak benim için pek kıymetli Ayşe Aksu hanımefendiye tatlı dilini, sevgisini ve şefkatini hiçbir zaman eksik etmediği için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İTHAF SAYFASI	vi
TEŞEKKÜR SAYFASI	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
BÖLÜM II: YÖNTEM	4
BÖLÜM III: TERÖRİZM	15
3.1. Terörizm Kavramının Etimolojisi	15
3.2. Terörizmin Tanım Sorunu	15
3.3. Fransız İhtilali ve Modern Terörizmin Doğuşu	23
3.4. Teknolojik Gelişimin Terörizme Yansıması	27
3.5. Birleşmiş Milletler Sistemi ve Terörizm	31
3.6. Uluslararası Kurumsalcılık Bağlamında Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Attığı Adımlar ve Yürürlüğe Soktuğu Sözleşmeler	36
3.7. Bir Kırılma Noktası Olarak 11 Eylül Saldırıları	42
BÖLÜM IV: YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILAR KAVRAMI/SORUNU	47
4.1. Yabancı Terörist Savaşçıların Kısa Tarihçesi (Dünyada Yabancı Terörist Savaşçı Hareketliliği)	49

4.2. Yabancı Terörist Savaşçılar Kimdir ve Özellikleri Nelerdir?	53
4.3. Uluslararası Hukuk ve Savaşçı (Muharip) Kavramı	58
4.4. Yabancı Terörist Savaşçıların Meydana Getirdiği Tehdit	61
4.5. Yabancı Terörist Savaşçı Sorununa Yönelik Mücadele	69
4.6. Yabancı Terörist Savaşçıların Yargılanması Meselesi ve Yabancı Terörist Savaşçılara İsnat Edilebilecek Suçlar	71
4.7. Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Ulusal Hukuk Uygulamaları	77
4.8. Birleşmiş Milletlerin Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Attığı Adımlar	82
4.9. Avrupa Birliği'nin Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Attığı Adımlar	88
BÖLÜM V: SONUÇ	90
KAYNAKÇA:	96

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Ülkelere Göre DEAŞ'a Katılım	67
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK-47	: Avtomat Kalashnikova-47
BBC	: British Broadcasting Corporation
BM	: Birleşmiş Milletler
DEAŞ	: Devlet'ül Irak ve's Şam
EUROPOL	: European Police Office
EYP	: El yapımı patlayıcı
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NTV	: Nergis Televizyonu
IAEA	: International Atomic Energy Agency
ICC	: International Criminal Court
ICAO	: International Civil Aviation Organization
ICRC	: International Committee of the Red Cross

- IMO** : International Maritime Organization
- INTERPOL** : International Criminal Polica Organization
- MS** : Milattan sonra
- PKK** : Partiya Karkerên Kurdistanê
- POUM** : Partido Obrero de Unificaci3n Marxista
- PYD** : Partiya Yekîtiya Demokratîk
- SDG** : Suriye Demokratik Güçleri
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- TE-SAT** : Terrorism Situation and Trend
- YPG** : Yekîneyên Parastina Gel
- YPJ** : Yekîneyên Parastina Jin

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sosyal bilimlerdeki en önemli sorulardan biri muhtemeldir ki, terörizmin ne olduğuna ilişkindir. Terörizmin alandaki en tartışmalı konuların arasında olmasının sebebi siyasetle olan iltisakıdır. Dolayısıyla terör ve onunla inşa edilen terörizmin hedefi politiktir. Terörizm ciddi ölçüde siyasallaştırılmış ve bu durumun da katkısıyla evrensel, tüm çevrelerce kabul gören bir tanıma sahip olamamış bir kavramdır. Uluslararası bir aktörün gerçekleştirilen bir şiddet eylemi veya eylemler silsilesini ve bu eylemleri gerçekleştirmiş olan bir örgütü terörizmle bağdaştırması, bu uluslararası aktörün belirli bir konuda hangi tarafta durduğu ile alakalı olan bir durumdur.

Daha açık bir ifade ile, devletlerin ve uluslararası kuruluşların bir örgütü terörizm ile özdeşleştirmeden önce, bu kararın devlet ve kuruluş nezdinde artı ve eksilerinin göz önünde bulundurulması reelpolitiğin gerçeklerindedir. Kuşkusuz terörizmin apaçık bir tanımının bulunmaması ve siyasallaşmış durumu terörizm sorunun önüne geçilmesinde aşılması gereken engellerden birini teşkil etmektedir. Bu engel günümüzde hala aşılamamış olsa da, problemi bir nebze olsun yumuşatan durum, terörizmin geniş çaplı bir şekilde kabul gören ayırt edici özelliklerinin bulunuyor olmasıdır.

Şiddet, terörizm mefhumunun içerisindeki önemli unsurlardan olmakla beraber her tür şiddet olayı terörizmi meydana getirmemektedir. Yanlış olan bu düşüncenin kafalardan silinebilmesi için verilebilecek bir örnek mafya yapılanmalarıdır. Mafya mensupları da terör örgütü mensupları gibi şiddet içeren organize suçların faili olmakla birlikte, iki kavramın ayrıldığı pek çok nokta bulunmaktadır. Öncelikle terörizmden söz edilebilmesi için ortaya çıkan şiddetin politik bir amacı tesis etmeye yönelik olması gerekmektedir. Teröristler sıradan haydutlar olmayıp siyasi amaçları doğrultusunda suç işlemektedirler.

Terör örgütlerinin şiddete başvururken gerçekleştirmeyi amaçladıkları öncelikli hedef, siyasal konjunktürde bir farklılık yaratabilmekken, mafya örneğinde ise

gerçekleştirilen şiddetin amacı, genellikle elde edilmesi umulan maddi çıkarlar veya intikam gibi farklı sebeplerdir. Buradan da görülebileceği üzere, her türden şiddet olayını terörizmle özdeşleştirmek yanlış bir yaklaşımdır. Bu noktada, şiddeti gerçekleştiren öznenin devlet dışı bir aktör oluşu da mafya ve terör örgütleri arasındaki ortak bir özellik olarak göze çarpsa da, şiddetin politik bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilmesi ve öznesinin devlet dışı bir aktör olması dışında terörizmin tanımlanmasına yardımcı olan başka ayırt edici özellikler de bulunmaktadır.

Uluslararası İlişkiler ve siyasal şiddet disiplinlerinin literatüründeki terörizmin tanımlanmasına dair en yaygın on özellik sırasıyla şu şekilde sıralanmaktadır: Şiddet/Güç (%83.5), Politik (%65), Korku (%51), Tehdit (%47), Psikolojik etki ve öngörülen tepkiler (%41.5), Kurban-Hedef ayrımı (%37.5), Amaca yönelik, planlı, sistematik, organize davranış (%32), Savaşma yöntemi, strateji, taktik (%30.5), Kuralların ihlali/insancıl kısıtlamanın olmaması (%30), İcbar/zorbalık (%28) (Schmid & Longman 1988, 5).

Tanımı konusunda uzlaşa sağlanamamış ilintili bir diğer olgu ise yine terörizmden türemiş olan küresel terörizmdir. Özellikle en çarpıcı örneği olan 11 Eylül saldırılarının ardından küresel terörizm dünya ölçeğinde yer tutan bir problem olarak farklı farklı ve tekrar eden terör olayları ile karşımıza çıkmıştır. Yine küresel terörizmle ilintili bir fenomen olan yabancı terörist savaşçılar da her ne kadar kökenleri daha eskiye dayansa da bu dönemde güncellik kazanmıştır. Özellikle Arap Baharı'nın ardından karışmış olan, zaten stabil bir yapısı olmayan Ortadoğu coğrafyasında, bulunduğu yeri terk ederek çatışma bölgesine gelen ve radikal örgütlerin safına katılmış olan pek çok yabancı terörist savaşçı bulunmaktadır. Bu yabancı terörist savaşçılar yalnız gitmiş oldukları coğrafya ile sınırlı kalmayarak daha sonra dönecekleri evleri veya geçecek oldukları bir diğer ülke açısından da potansiyel bir güvenlik sorunu teşkil etmektedirler.

Terörizm zaman içinde evrilerek küresel bir hal aldığı ve yabancı terörist savaşçı olgusunun ortaya çıkmasına imkan sunduğu için mücadele noktasında benimsenecek yöntemin de yine küresel çapta olması gerekmektedir. Farklı ülke topraklarında organize olma kabiliyetine erişmiş olan terör örgütleri eylemlerini tek bir ülke ile sınırlı tutmayarak geniş bir coğrafyaya yaymayı bilmiştir. Yine bahsi geçen yabancı terörist savaşçılar da yalnız bir noktada değil dünyanın pek çok yerinde barış ve istikrarı tehdit eder konuma

gelmişlerdir. Çeşitli devletlerden de başta finansal ve lojistik olmak üzere birtakım desteklerle beslenen terör örgütlerine karşı etkin bir mücadele verilebilmesi için devletlerin işbirliğine gitmeleri zorunlu hale gelmiştir. Bu işbirliği sayesinde terör örgütlerinin devletlerden gördüğü desteğin önüne geçilebilmesi de daha olasıdır ki bu desteğin kesilebilmesi terör örgütlerine vurulacak ağır bir darbe anlamı taşımaktadır.

Herhangi bir din veya ırk ile özdeşleştirilmesi mümkün olmayan, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması gayesinin önünde büyük bir engel olarak duran ve hiçbir ülkenin başı sıkışık olmadığı terörizme karşı gösterilecek olan çaba küresel olmalıdır. Ülkeler, bireysel hareket ettikleri takdirde problemin kökünden çözülebilmemesinin imkanı bulunmamaktadır. Ancak hükümetler, sivil toplum ve bireyleri kapsayacak şekilde uluslararası toplum bir araya gelebildiği takdirde bu problemin çözümüne yönelik adımlar atılabilecektir. Geniş çaplı bir işbirliğini sağlayabilecek yegane uluslararası örgüt olarak da Birleşmiş Milletler karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Terörizm kavramını insanlık tarihinin başlangıcına kadar götürmek mümkün olsa da küresel terörizmin tarihçesi çok daha yenidir. Buradan da anlaşılacağı üzere terörizm ve küresel terörizm aynı kavramlar olmayıp aralarındaki ayrımın yapılması gerekmektedir. Pek çoklarını şaşırtmayacağı üzere, aynı terörizmde olduğu gibi, bütün uğraşlara rağmen uluslararası terörizm üzerinde mutabık kalınmış yaygın bir tanım da mevcut değildir. Küresel terörizm kısaca dünya genelinde hedef belirleyerek saldıran terörizmdir. ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu raporda yer alan basit tanımlamaya göre küresel terörizm, birden fazla ülke toprağı veya ülke vatandaşını kapsayan terörizmdir (United States Department of State 1995). Yapılmış olan daha kapsamlı bir tanımlamaya göre ise uluslararası terörizm; devlet dışı aktörler eliyle gerçekleştirilen, birden fazla ülkeyi etkileyen, zorlama maksadı bulunan, gerekçesi ise siyasi olan şiddetin tekraren kullanımudur (Badey 2007, 92).

Terörün sınır ötesine taşınmasıyla uluslararası etki ve sonuçlar doğuran uluslararası terörizm (Semercioğlu, 2016); sınırları aşan, elemanları çok uluslu olan, eylemleri birden çok ülkeyi kapsayan, ortaya çıkardığı sorunların birçok ülkeyi ilgilendirdiğı, yerel hedefler dışında yabancı hedeflere yönelen, başka devletler tarafından desteklenen ve uluslararası örgütleri, devletleri ve hukuku etkileyen terör faaliyetleri

olarak tanımlanabilir. Uluslararası terörü etkileyen faktörler şu şekilde sayılabilir; teknolojinin hızla gelişmesi, iç savaşlar neticesinde oluşan göçler sebebiyle eleman temininde yaşanan kolaylık, siyasal konjonktürde yaşanan değişimler, Soğuk Savaş'tan sonra terör destekçilerinin çoğalması, terör örgütlerinin finansmanının dışarıdan destek görmesi (Aslan 2020, 126).

İnsanoğlu var olduğu ve dünyaya hükmetmeye başladığı günden beri birtakım evrelerden geçerken dünyada da pek çok değişikliğin gerçekleşmesinin başat aktörü olmuştur. Dünyanın binlerce yıl boyunca geçtiği aşamaların ardından geldiği noktada küreselleşen bir dünyadan söz etmek mümkündür. Küreselleşme ile birlikte, değerlendirmesini bilen ülkelere dünyayla entegre olmak gibi pek çok fırsat doğmuş olmakla birlikte, aynı zamanda küreselleşme beraberinde istikrarsızlığın kolayca yayılabilmesi gibi birtakım riskler de getirmiştir. Küreselleşme ile beraber nasıl dünyanın bir noktasında üretilmiş olan bir çözüm farklı noktalara da yayılmakta ise aynı şekilde sorunlar da bir noktada sabit kalmamaktadır. Dünyanın küreselleşmesi, terörün de küresel bir hal almasını beraberinde getirmiştir. Çeşitli nedenleri olan terör saldırıları, bir süredir ulusal sınırları aşarak uluslararası bir nitelik kazanmaktadır. Günümüzde ulusal sınırlar içerisinde kalan terörizmden ziyade küresel terörizm çok daha yaygın bir şekilde yaşanmaktadır.

Terörizmin küreselleşmesinde 11 Eylül tarihi ön plana çıkmakla birlikte, terörizm hareketlerinin küreselleşmeye başlaması daha eskilere gitmektedir. Terörizmin tarihsel süreç içerisinde gelişip yaygınlaşmasında özellikle XIX. yüzyıldan itibaren, hem teröristlerin sahip olduğu ideoloji ve fikirlerin hızla yayılabilir hale gelmesi hem de teröristlerin kendilerinin buldukları noktaya çakılı kalmayarak fiziki manevra

alanlarının gelişmesi terörizmin küresel veçhesinin ön plana çıktığı anlamına gelmektedir. Bu yeni durumun ortaya çıkmasındaki en büyük katkıyı ise teknolojideki gelişmeler sunmuştur.

Kuşkusuz küresel terörizmin üzerinde dikkatlerin yoğunlaşmasına yol açan en büyük olay ABD topraklarında gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarıdır. Öncesinde yalnız belirli alanlarda faaliyet gösteren terörizm, milat kabul edilebilecek bu tarihin ardından sınırları aşan bir şekle bürünmüştür. El Kaide terör örgütünün ortaya çıktığı topraklardan binlerce kilometre uzaklıkta gerçekleştirmiş olduğu bu saldırı sonrasında terörizmin ele alınışında birtakım değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu saldırılar, terörizmin küreselleştiği ve dünya sathında yayıldığı fikrinin pekişmesini ve kabul görmesini sağlamıştır.

Küresel terörizm şaşırtıcı olmayan bir şekilde 11 Eylül saldırılarının ardından sonlanmamış, yine El Kaide tarafından önce 2003 yılında Türkiye'nin en önemli kentlerinden birisi olan İstanbul, ardından 2004 yılında İspanya'nın başkenti Madrid ve sonrasında 2005 yılında yine Avrupa Birliği'nin (AB) bir başka önemli ülkesi olan İngiltere'nin başkenti Londra patlayan bombaların hedefi olmuştur. Söz konusu saldırıları gerçekleştiren El Kaide ilk büyük küresel terör örgütlerindedir. Yerel etkilerinin yanı sıra küresel ölçekte de büyük etkilere sahip olan bu saldırıların ardından istihbarata dair AB içerisinde bilgi paylaşımı, terörizme yönelik işbirliği ve ortak polis teşkilatının kurulmasına yönelik adımlar atılmasına dair konular gündemde kendilerine yer bulmuştur. Küresel terörizmin örnekleri yalnız ABD toprakları ve Avrupa ülkeleri ile sınırlı kalmamış, gerek Afrika gerekse Uzak Asya ve daha pek çok yerde küresel terör örgütleri kan dökmeye devam etmiştir.

Küresel terörizmin dünyaya sunduğu son hediye (!) yabancı terörist savaşçılar olgusu olmuştur. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı uluslararası bir hareket olan yabancı terörist savaşçılar, daha önce dünyanın farklı noktalarında geçmişleri olmakla birlikte son olarak on yıla yakın süredir devam etmekte olan Suriye iç savaşında boy göstermiş ve yaratmış oldukları güvenlik problemi Suriye ile sınırlı kalmamıştır. Dünyanın hemen her yerinden gelerek, Suriye'deki çatışmalarda yer alan silahlı gruplara katılarak şiddetin bir parçası haline gelen yabancı terörist savaşçıların bir kısmı kendi ülkelerine dönmüş veya bir başka ülkeye geçiş yapmıştır. İç savaş ortamında bulunarak hem şiddeti içselleştiren hem de başarılı sonuç veren şiddeti öğrenme konusunda tecrübe edinen yabancı terörist savaşçıların, gidecekleri yerlere yanlarında normalleştirdikleri şiddeti de götürecekleri düşüncesi toplumlarda büyük bir endişeye sebep olmuştur.

Hem terörizm hem de daha özele inilecek olursa yabancı terörist savaşçılar, her şeyden önce, dünya ve insanlığın gelişmesi önündeki en büyük engellerdendir. Refah, mutluluk ve barışın sağlanıp yayılması, terörizmin süregeldiği bir bölgede gerçekleşemeyecektir. Dolayısıyla, insanlığın amaçlarına ulaşmak adına yürüdüğü yolda önünün açılabilmesi, terörizm probleminin tam anlamıyla bitirilemiyor olsa dahi kontrol altına alınmasıyla birebir ilintili ve de ilişkilidir. Bu noktada terörizmle ne şekilde mücadele edileceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Terörizm dünyaya ayak uydurarak küresel bir hal aldıça, bu problemin antidotu olarak küresel işbirliğine gidilmesi fikri ön plana çıkmıştır. Terörizme yönelik yürütülen mücadelede salt askeri yöntemlerle başarı elde etme ihtimali düşüktür ve bunun geçmişten günümüze pek çok örneği bulunmaktadır. Günümüzde terörizm artık küresel bir olgudur ve hem terörizmle hem de terörizmin almış olduğu küresel halin bir yan ürünü olarak

ortaya çıkan yabancı terörist savaşçılar ile mücadele etmenin en iyi yolu devletlerin birlikte hareket etmesinden geçmektedir. Nasıl yabancı terörist savaşçılar farklı ülkelerden gelip bir yerde toplanarak terör eylemleri gerçekleştiriyorsa, ülkeler bu durumla başa çıkabilmek ve başarılı bir mücadele verebilmek adına bir araya gelerek işbirliği tesis etmelidirler. Terörizme karşı mücadelede başarının işbirliğinden geçtiğinin altını, NATO Genel Sekreter Yardımcısı John Colston, terör belasıyla tek başına mücadele edebilecek hiçbir uluslararası kuruluş ya da devlet bulunmadığını ifade ederek çizmektedir (AA 2006).

Devletlerin işbirliğine ihtiyaç duydukları noktalarda bölgesel veya küresel işbirlikleri gerçekleştirilebilmektedir. Devletler güvenliklerini tesis edebilmek için kurdukları bölgesel ve küresel ittifakları etkin kılmak durumundadırlar. Devletler, ittifak kurmak ve birlikte hareket etmek için ise birtakım çatı kuruluşlara ihtiyaç duymaktadır ve bu noktada küresel bir sorun olan yabancı terörist savaşçı fenomenine karşı bölgesel bir işbirliğinin sağlanması yetersiz kalacaktır. Birleşmiş Milletler (BM) küresel ölçekte devletlerin birbirleriyle işbirliği yapabilmesi adına öne çıkan en uygun araçtır. Devletler arasındaki işbirliğini kolaylaştırma özelliğinin yanı sıra, meşru bir uluslararası örgüt olan BM'nin bu konuda öncülük yapması, devletlerin yabancı terörist savaşçılara karşı yürüttüğü mücadeleye katmış olduğu meşruiyet açısından da önem arz etmektedir.

Terörle mücadelede yapılacak işbirliği için niçin önemli görev ve sorumlulukları olan Avrupa Birliği (AB), NATO gibi bölgesel örgütler veya başka bir küresel örgüt değil de BM sorusunun en basit yanıtı ise BM'nin diğer örgütlere kıyasla çok daha fazla üyesi olması ve dolayısıyla bölgesel değil küresel bir uluslararası örgüt olduğu için küresel problemlerin çözümünde daha etkin rol oynayacak olmasıdır. Anılan örgütlerden

NATO'nun Kuzey Amerika ve Avrupa'dan 30 üyesi, AB'nin Avrupa'dan 27 üyesi varken BM'nin dünyanın her yerinden 193 üyesi bulunmaktadır. Örgütler arasındaki üye miktarındaki sayısal farklılık dışında Çin gibi, Rusya gibi önemli ülkelerin ne AB ne de NATO üyelikleri bulunuyor oluşu bütün dünyayı ilgilendiren sorunların çözümünü zorlaştıran bir etkidir.

Uluslararası düzenin temelini oluşturduğu söylenebilecek olan Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın henüz ilk maddesinde belirtilmektedir ki; örgütün amacı uluslararası barışı ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmektir (BM Anlaşması 1945, 5). Terörizm ve yabancı terörist savaşçılar, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditler olduğuna göre bu sorunlar için harekete geçecek ve uluslararası işbirliğinin sağlanmasında öncü rol üstlenecek örgüt de kuşkusuz BM olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani BM yalnız kalabalık bir örgüt olduğu için değil, kuruluş amacını gerçekleştirmek adına da problemin çözümünde aktif rol oynayacak uluslararası örgüttür.

Elbette Birleşmiş Milletlerin her tür küresel problemin ilacı olduğu düşüncesi de iddialı bir yaklaşım olacaktır. Zira geçmişte defaatle görülmüştür ki, BM içerisindeki veto hakkına sahip ülkeler bu haklarını kullanmak suretiyle farklı konulardaki kararların alınmasının önüne geçip sistemi kilitlemeyi bilmişlerdir. Ancak bugün bakıldığında yabancı terörist savaşçılar probleminin önüne geçebilmek adına küresel işbirliğinin sağlanmasına vesile olabilecek en uygun örgüt de BM'dir. Bugüne kadar geçen süreçte,

BM'nin terörizm ve yabancı terörist savaşılarla mücadelede atmış olduğu adımlar, problemin elimine edilmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Devletlerin terörizme karşı el birliği ile karşı koyma girişimi 1945 yılının Ekim ayında San Francisco'da gerçekleştirilmiş olan konferans ile kurulan BM ile başlamamıştır. Şüphesiz terörizmin uzun süredir devletleri ve vatandaşlarını tehdit ettiği bir ortamda, İkinci Cihan Harbi'nin nihayete ermesine dek geçen sürede devletler tarafından işbirliğine gidilmemiş olması terörizmin daha da palazlanmasına sebebiyet verecek ihmalkar bir tutum olurdu.

“Birleşmiş Milletler Düzeni, Terörizm ve Yabancı Terörist Savaşçıların Hukuki Statüsü” başlıklı bu tezde tarihi kökeni epey gerilere götürülebilmekle beraber Suriye iç savaşı ile gündemi uzunca süre işgal eden ve savaşın nihayete erdirilememiş olması sebebiyle hala etmekte olan yabancı terörist savaşçı ya da yabancı savaşçı olgusunun yol açtığı problemlere yönelik ulusal ve uluslararası seviyede ne gibi adımlar atıldığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle Suriye iç savaşının patlak vermesinin ardından yoğunlaşan yabancı terörist savaşçı tehdidine yönelik ne gibi hukuki gelişmelerin yaşandığı ortaya konulmuş olacaktır.

Uluslararası terörizme dair literatüre göz atıldığında ağırlıklı olarak terörist örgütler ve bu örgütlerin politik motivasyonlarına dair incelemeler dikkat çekmektedir. Ancak uluslararası terörizm incelemeye tabi tutulurken, en önemli uluslararası organizasyonlardan biri olan Birleşmiş Milletler (BM) ve organlarının konuya dair attığı adımların es geçilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla çalışma esnasında uluslararası seviyede atılan adımlarda baz alınacak uluslararası kuruluş Birleşmiş Milletler olacaktır. Ulusal seviyede atılan adımlarda ise ağırlıklı olarak Avrupa denildiğinde ilk akla gelen

Ülkelerin iç hukuklarında gerçekleşmiş olan değişiklikler açıklanacaktır. Ülkelerin terörizmle mücadele adına kendi iç hukuklarında konuya yönelik mevzuatlarının bulunması önemlidir. Ülkelerin i hukukunun yanı sıra, terörizmin sınırları ve ulusları açan yapısı nedeniyle uluslararası yaptırım boyutu bulunan Birleşmiş Milletler'in varlığı da terörizmle mücadelede tamamlayıcı bir role sahiptir.

Uluslararası seviyede baz alınacak kuruluşun BM olarak belirlenmiş olmasının ana sebebi, BM'nin terörizmin doğurduğu problemlerin çözümüne yönelik adımlar atan önde gelen uluslararası örgütlerden biri oluşudur. Ulusal seviyede konuya dair yaşanan gelişmeler açısından incelenecek ülkelerin ağırlıklı olarak Avrupa ve batı dünyasından seçilmiş oluşunun sebebi ise, batıdan savaş bölgesine yoğun bir yabancı terörist savaçı hareketinin yaanmi olup bu kişilerin tekrar ülkelerine geri dönmesine dair yaşanmakta olan mevcut endiedir. Suriye'den Avrupa'ya geçişte kapı rolü üstlenen Türkiye'nin, yurtdiına geçişleri engellemeyi bıraktığını açıkladıktan sonra komşu lkesi Yunanistan'da yaşanan panik ortamı bu durumun göstergelerindedir.

Yerleşik olarak sürdüğü hayatı terk ederek başka topraklarda çatışan gruplara katılan bireyleri tanımlamak için ilk olarak yabancı savaçı (foreign fighter) ifadesi kullanılırken Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından pepee alınan 2170 ve 2178 sayılı kararların ardından gerek uluslararası hukuk metinlerinde gerekse basın ve farklı mecralarda yabancı terörist savaçı (foreign terrorist fighter) ifadesi sıkça kullanılır hale gelmiştir. Bu kararların alınmasında ve yabancı terörist savaçı ifadesinin kullanılmasında DEA'ın ortaya çıkması ve Avrupa dahil olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinden örgüte katılımın yaanmi olması önemli rol oynamıştır. İşbu kararlara rağmen hala yabancı terörist savaçı ifadesinin kullanımından zaman zaman imtina

ediliyor oluşunun ana sebebi, günlük hayatta sıkça duyulan bir tabir olmasına rağmen ifadeyi oluşturan kelimelerden birisi olan terörizmin tanımının oluşturulmasında yaşanan güçlülüdür. Yabancı savaşçılar kavramının yabancı terörist savaşçılar kavramına evrilerek uluslararası metinlerde bu şekilde yer almaya başladığı süreçten sonra da kavramın her iki kullanımına da akademik yazında bugün yaygın olarak rastlanmaya devam edilmektedir. Sayfalarını çevirdiğiniz veya ekrandan takip ettiğiniz bu çalışmada yabancı terörist savaşçı ifadesi kullanılması tercih edilmiştir.

Yabancı terörist savaşçılar tazeliğini yitirmemiş bir konu olup hakkındaki çeşitli konulara değinen birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yabancı terörist savaşçıların tarihçesi, kim oldukları, ulusal kökenleri, psikolojileri, motivasyonları, nasıl devşirildikleri, eğilimleri, yaşam döngüleri, buldukları çatışma bölgeleri ve bu bölgelerdeki rolleri, kaynak ülkeye geri dönüşleri ve toplumla tekrar entegre oluşları konusu, problemle nasıl başa çıkılacağı gibi konularda pek çok akademik çalışma mevcuttur. Ancak bu çalışmanın konusunu oluşturan yabancı terörist savaşçıların hukuki statüsüne dair yapılmış olan çalışmalar anılan başlıklara kıyasla literatürde daha az yer tutmaktadır. Tezin öncelikli amaçlarından biri de bu alanda literatüre katkı sağlayabilmektir. Bu noktada konuya dair alınmış olan Birleşmiş Milletler kararları incelemeye tabi tutulmuştur. BM kararlarının yanı sıra ulusal mevzuatlarda konuya dair gerçekleştirilen değişiklikler de incelenerek üzerlerinde durulmuştur.

Ağırlıklı olarak yabancı terörist savaşçılar kavramı ve Birleşmiş Milletlerin terörizme dair düzenlemelerinin meydana getirdiği bu tezde temelde iki konunun üzerine eğilinecektir. Araştırmada odaklanılacak konular; terörizmin hangi vasıflarının Birleşmiş Milletleri harekete geçirdiği ve Birleşmiş Milletlerin terörizmin vasıflarına ne şekilde

cevap verdiğine dairdir. Üzerinde durulacak bu soruların yanı sıra, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da patlak veren Arap Baharı'nın (Arap İsyanı) ardından bilhassa Suriye topraklarında yaşanan kaygı verici şiddet olayları sebebiyle tekrar gündeme gelen yabancı terörist savaşçılar olgusu ve bununla mücadelede atılan adımlar irdelenecektir.

Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan Yasemin Devrimi adındaki halk gösterilerinin çok kısa bir sürede sonuç vererek 1987'den beri süregelen iktidarın devrilmesine yol açması ile başlayan Arap Baharı'nın, tek bir ülkeyle sınırlı kalmayıp domino etkisi göstererek Mısır, Libya, Yemen, Bahreyn gibi ülkeleri içine alarak geniş bir coğrafyaya yayılmış olmasına rağmen tezde ağırlıklı olarak Suriye'ye değinilmiş olmasının sebebi, pek çok ülkede halk ayaklanmaları hızlı biçimde sonuca ulaşırken aynı durumun Suriye için geçerli olmaması ve Suriye iç savaşının tarihi süreç içerisinde en fazla yabancı terörist savaşçı çeken örneklerden biri olmasıdır.

Birleşmiş Milletlerin terörizm konusundaki düzenlemeleri, Arap Baharı sonrası değişime uğramıştır. Tezin konusu, bu değişimin nedenlerini ve Birleşmiş Milletler düzeninin bu konudaki düzenlemelerini yeniden yapılandırmasını, sebep sonuç ilişkisi göz önünde bulundurularak mercek altına almaktadır. Arap Baharı'nın sonuçlarından biri yabancı terörist savaşçı tanımlamasına uyan kimselerin çatışma bölgelerine olan hareketlerinin sıklığı ve buradaki şiddet olaylarına iştirak etmiş olmalarıdır. Şiddet olaylarının yabancı terörist savaşçılar eliyle doyum noktasına ulaştığında BM'nin konuya müdahil olarak, birtakım kararlar almış olduğu ve üye devletlerin bu kararlarla bağlı olması sebebiyle kararların uygulanabilmesine yönelik iç hukuklarında değişikliklere gittiği hipotezi tezde doğrulanmaya çalışılacaktır.

Hazırlanmış olan çalışmada iki temel yöntemden yararlanılmıştır. Bunlardan birincisi, tarihsel süreç analizidir. Bu yöntemle birlikte, İspanya iç savaşından günümüze kronolojik olarak yabancı savaşçıların sahneye çıktığı olaylardan bahsedilmiştir. Tarihsel süreç analizine değinmek gerekirse, bir olgunun veya bir tartışmanın belirli tarihler aralığında nasıl değıştiğı veya değışip değışmediğini incelemeye yönelik olan yöntemdir. İkinci yöntem olan örnek olay incelemesinde ise çalışmanın ana temasını uluslararası hukuk bakımından terörizmle mücadele oluşturmaktadır. Uluslararası hukuka örnek olarak BM, terörizm olgusuna yönelik ise yabancı terörist savaşçılar ele alınmıştır.

BÖLÜM III

TERÖRİZM

3.1. Terörizm Kavramının Etimolojisi

Tez çalışmasının konusunun mahiyeti itibarıyla öncelikle Arapça kökenli tedhişçilik olarak da bilinen terörizm kavramından bahsetmek yerinde olacaktır. Konuya etimolojik olarak değinmek gerekirse, Cumhuriyet rejimine geçişin beraberinde gerçekleştirilen dil devrimi ile beraber Türkçe'ye giren pek çok Latince kökenli sözcükten biri olan terör (İngilizce *terror*, Fransızca *terreur*, Latince *terrere*) kelimesi; korku ve endişe duymak, ürkmek, ürpermek, titreyecek kadar korkmak anlamlarına gelmektedir (Chamberlain 1899, 302). Türkçe sözlüklere göz atıldığı zaman ifadenin karşılığında yıldırma, cana kıyma ve yakıp yıkma, korkutma gibi ifadeler yer almaktadır (TDK 2019). Bugün İngilizce'de korkunç, dehşet verici, çok kötü, yıkıcı anlamlarında kullanılmakta olan “terrible” kelimesi, ilk kez 12. yüzyılda Fransızca'da terör anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Yine İngilizce'de dehşetli, korkunç gibi anlamlara gelen terrific kelimesi de Latince *terrere* kelimesinden türemiştir. Kelimenin fiil hali olan terrify ise ürkütme, dehşete düşürme, ödünü patlatma anlamlarına gelmektedir (Fine 2010, 276).

3.2. Terörizmin Tanım Sorunu

Ortak bir terörizm tanımı üzerinde bugün hala mutabık olunamamış olmasına değinmeden önce belirtmek gerekir ki terör ile terörizm aynı şey olmayıp, tefrik edilmesi

gereken iki farklı kavramı ifade etmektedirler. Kontrolsüz kitlelerin yarattığı aşırı şiddet ve katliamlar terör, terörün iradi kullanımı ise terörizm olarak adlandırılması iki kavram arasındaki nüansı ortaya koymaktadır. İki kavram arasındaki en önemli farklılık, terörün belirli bir irade gerektirmeden de ortaya çıkabilen, spontane, sistemsiz, örgüte gerek duymayan çoğu kez de anlık veya kısa süreli bir şiddet olgusunu ifade etmesi, terörizmin ise terörün; sistematik, iradi, çoğu kez örgütlü ve uzun süreli kullanımını içeren bir kuralsız savaş ve propaganda tekniği, bir strateji olmasıdır (TBB 2006, 4). Terörden türetilmiş bir kavram olan terörizm, sistemli, devamlı ve organize bir şekilde terör kullanmayı hedefine koyan bir stratejidir.

Terörizme dair literatürün ekseriyetinde değinildiği üzere; kriminolog, sosyolog, ve hukukçular arasında terörizm üzerinde uzlaşmaya varılmış net bir tanım mevcut değildir. Sayılan meslek gruplarını siyasiler, akademisyenler, dil bilimcileri şeklinde genişletmek de mümkündür. Terörizm, son derece subjektif bir kavram olup üzerinde fikir birliğine varılmış en önemli nokta, geçmişte farklı anlamlar barındırmış olsa da bugüne gelindiğinde negatif bir anlam ihtiva ediyor olmasıdır. Terörizmin ahlaken yanlış olduğu kabulü ağır basmakta ve bugün farklı ideolojik kesimlerin terörist olarak kabul ettiği bir kimse dahi terörist olarak adlandırılmayı arzu etmemekte; bunun yerine küçük savaş anlamına gelen ve arkasında belirli miktarda halk desteği de bulunan gerilla, isyancı, özgürlük savaşçısı, devrimci, ayrılıkçı, militan, paramiliter gibi etiketlerle anılmayı yeğlemektedir.

Dolayısıyla hükümetler ve devlet dışı aktörler, karşıtı oldukları grupları hatta devletleri kötülemek, itibarlarını azaltmak ve suçlamak adına terörist olarak adlandırabilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, kimi zaman es geçiliyor veya

unutuluyor olsa da, terörizmin siyasi bir boyutu da bulunmaktadır. Zaten terörizm olgusunun çıkış noktası olarak kabul edilen Fransız İhtilali, ekonomik sebeplerle ortaya çıkmış olsa da sonuçları içtimai ve siyasi olmuştur. Bugün de farklı farklı ideolojilere sahip siyasi örgütlenmeler, hedeflerine ulaşabilmek adına terörizmden faydalanmakla itham edilmektedirler.

Hemen her gün rastlanılan bir kavram olmasına rağmen terörizmin uluslararası hukuk alanında ortak bir tanımı olmayıp bugün hala üzerinde tartışmalar gerçekleştirilmektedir. Farklı hukuk sistemleri ve devlet kurumları, terörizme dair farklı tanımlamalar yapmaktadır. Devletlerin ilgili yasalarında ve çeşitli uluslararası örgütlerin ilgili muahedelerinde farklı terörizm tanımlamaları mevcuttur. Terörün şiddet tehdidi ya da doğrudan şiddet kullanarak korku yaratma vasıtasıyla arzu edilen siyasi hedefe ulaşmada araç olarak kullanılması terörün yaygın tanımları arasındadır. Kydd ve Walter'ın net tanımlamasına göre ise terörizm, devlet dışı aktörlerin siyasi amaçlarını gerçekleştirebilmek adına sivillere yönelik şiddete başvurmasıdır (2006, 52). Buna benzer pek çok tanım bulunmakla birlikte terörizmin tanım probleminin net olarak çözüme kavuşturulamamasının sebebi, kavramın yapısı itibarıyla tartışmalı, ideolojik ve propaganda aleti olmaya müsait yapısıdır (Teichman 1989, 505).

Terörizmin tanım ve tarifinde uzlaşmazlıklar olmakla beraber, terörizmin bazı belirli, ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Literatüre terörizm konusunda önemli bir katkı sunan Louise Richardson, "What Terrorists Want" kitabında terörizmin birtakım karakteristik özelliklerinden bahsetmektedir. Buna göre öncelikle teröristlerin siyasi bir amacı bulunmaktadır. Aksi takdirde işlenen eylem adi suç statüsünde olacaktır. İkinci olarak eylem muhteviyatında muhakkak bir şiddet unsuru, en azından bir şiddet tehdidi

barındırmalıdır. Elde etmek istenilen hedeflere barışçıl yollardan ulaşmanın mümkün olmadığına kani olunduğu noktada şiddete başvurularak hedefe doğru yürünmek istenmektedir. Yani şiddetin olmadığı yerde terörden bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla ana haber bültenlerinde sıkça duyulan ve günlük hayatta dillere pelesenk olan trafik terörü, değnekçi terörü, pitbull terörü gibi yanlış kullanımlar kafa karışıklığına sebep olup kavramın içini boşaltmaktadır. Adam öldürmek, tesislere, devletin ekonomik ve siyasi altyapılarına saldırmak gibi eylemler şiddet içerdiği için diğer kıstaslar da sağlandığı takdirde terörist eylemler olacaktır.

Terörizmin bir diğer özelliği ise mesaj kaygısı taşıyor olmasıdır. Terör eylemi politik mesajın iletilmesi amacıyla hayata geçirilmektedir. Bunların yanı sıra, terör eylemi ve eylemin kurbanlarının sembolik bir önemi bulunmaktadır. Saldırının fiziki boyutu çok büyük olmasa da psikolojik etkilerinin büyük olması eylemcilerin en büyük amaçlarından biridir. Hedefin temsil ettiği sembol ne kadar güçlüyse toplumda yaşanacak şok etkisi de o kadar büyük olacaktır. Bunun en büyük örneği 11 Eylül terörizm faaliyetlerinin meydana getirdiği fiziki sonuçlar bir yana, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) aynı anda hem askeri hem de ekonomik simgelerinin eş zamanlı olarak hedef alınmış olmasıdır.

Tartışmalı olan terörizm kavramının tartışmalı bir karakteristik özelliği ise, her ne kadar devletlerin de dış politikalarında terörizme bir enstrüman olarak başvuruyor olmaları vaki olsa da, eylemlerin failinin devletler değil devlet altı grupların olmasıdır. Bunun önemli bir sebebi devletlerin şiddete başvurduğu durumlarda çok daha farklı fırsat ve kısıtlamalarının bulunmasıdır. Terörizmin bir diğer önemli özelliği ise, teröristlerin ulaşmaya çalıştığı kitle ile eylemin kurbanlarının farklı gruplardan müteşekkil oluşlarıdır.

Eylemin sonucunda ortaya çıkan kurban aracılığı ile hükümetlerin davranışlarının, yani politikalarının değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Louise'ye göre terörizmin son ve en önemli karakteristik özelliği ise, stratejik biçimde sivillerin kasıtlı olarak hedef tahtasına oturtulmasıdır. Bu özellik, terörizmi bütün diğer politik şiddetten ayrı bir noktaya koymaktadır. Elinde silah olmayan kimselerin kanlı eylemlerin kurbanı olması durumuna meşruiyet katabilmek için örgütler, devlete vergi ödeyerek devletin ayakta kalmasına katkı sunan herkes devletin yaptığı hataların da ortağıdır savını dermeyan etmektedirler. Kavramın ne olduğunu ortaya koyan net bir tanım da şu şekilde yapılmıştır; terör, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere tasarlanmış sembolik bir fiildir (Thornton 1964, 73). Tanımlamada geçen şiddet tehdidi ifadesi pek çok şekilde gerçekleştirilebilir. Örneğin terör örgütü ile organik bağı bulunduğu dair yoğun eleştirileri göğüslemek durumunda kalan bir siyasi partinin önemli bir figürü “Siz bizi kentinize kabul etmezseniz yarın kapınıza bir başçavuş gelecek ve başınız sağolsun diyecek.” minvalinde bir demeç verdiği takdirde, bu demeç şiddet tehdidi kapsamında değerlendirilebilecektir.

Toparlamak gerekirse, siyasi gayelerin gerçekleştirilmesi maksadıyla kasten ve şiddet içerecek şekilde sivillerin hedef tahtasına oturtulması, eylemin gerçekleştirilmesinde mesaj verme kaygısının bulunması, eylem ve kurbanın sembolik anlamlar taşıması, eylemlerinin öznesinin devlet altı kuruluşlar oluşu ve şiddete maruz kalan kesim ile mesajın iletilmek istendiği kesimin farklı oluşu terörizmin karakteristik özelliklerindedir (Dukoski & Aqifi 2014, 10442). Şiddet eylemi terörizmin maddi unsurunu oluşturmaktadır ve kişilerin yanı sıra mallara yönelik de olabilir. Genellikle mesajın iletilmek istendiği kesim ile şiddete maruz kalan kesim birbirinden farklı olmakla

beraber terörden zarar görenler eylemin mağdurlarıdır ve bunlar mesajın iletilmesinde araç rolü üstlenmektedirler.

Terörizmden bahsedilebilmesi için öncelikle bir kamu menfaatinin ve kamu menfaatini kapsayan bir silsilenin gündemde olması gerekmektedir. Kamu menfaatleri ve bireysel menfaatlerin entegrasyonuna dönük olarak yapılmış can ve mal güvenliğini tehdit eden girişimler terör saldırıları olarak nitelendirilebilir. Teröre dair ülkelerin yasaları ve uluslararası hukukta birtakım normlar olsa da uluslararası genel kabul görmüş bir tanımlama bulunmamaktadır. BM'nin almış olduğu kararlar, NATO metinleri, hegemon güçler veya herhangi bir devletin yasalarından çıkarılabilecek meşruiyet tanımlaması kıstas alındığında, muhalefet meşru bir şekilde yönetime karşıyken terör rejime karşıdır ve meşruiyeti bulunmamaktadır.

Karakteristik özelliklerinin yanı sıra, en geniş manasıyla terörizm ya da terör; politik, dini, ekonomik veya ideolojik gayeleri gerçekleştirmek için önceden tasarlayarak, güvenlik güçleri ve siviller arasında ayırım gözetmeksizin toplumda baskı ve haşyet iklimi oluşturma maksadı ile şiddetin her türünün sistemli biçimde kullanılmasını ifade etmektedir (Fortna 2015, 69). Burada eylemin taamüden gerçekleştirilmesi önemli bir unsur olup eylem emprovize bir şekilde gerçekleşmemektedir. Terörün yol açtığı şiddetin bir tek sebebi bulunmamaktadır. Şiddet; sayılan hedefler haricinde tarihi, psikolojik, sosyal ve kültürel nedenlerden bir veya birkaçına dayanarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda sulh dönemlerinde şiddet eylemlerinin gerçekleşmesi söz konusu olabileceği gibi, harp esnasında gayri muharip unsurlara şiddetin yöneltilmesi de mümkündür (Wisnewski 2008, 175).

Terörizme dair tartışmaların başlangıcından itibaren günümüze dek resmi kurumlar eliyle kavrama dair onlarca farklı tanımlama yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu tanımlamalar elbette birbirleriyle taban tabana zıt olmayıp kimi noktalarda kesişse de, mevcut onlarca tanımın birbirinden ayrıldığı pek çok nokta bulunmaktadır. Terörizmin tanımında mutabık kalmamış olması, terörizmle mücadelede de zarar veren önemli bir unsurdur.

Hiroşima ve Nagazaki’de sivillerin de hayatını kaybedeceği hesaba katılarak atom bombasının kullanımına başvurulması veya birtakım terör örgütlerinin finansmanını üstlenilmesi gibi kimi gayrimeşru hatta illegaliteye varacak faaliyetlere devletlerin tevessül ediyor oluşu terörizmin uluslararası bir tanımının oluşturulamamış olmasında önemli bir etken olabilir. Dolayısıyla bir ülke yönetimince meşru olan bir karar, bir başka ülke yönetiminin nezdinde gayrimeşru görülebildiği için, aynı durum politik bir amaç güden örgütlerde de geçerli olmaktadır. Haliyle, terörün tanımlanmasında devletler sübjektif bir zeminde durmaktadırlar.

Başta devletler olmak üzere terörizme dair bir tanım ortaya koyma uğraşı içerisinde olan kurum ve kuruluşların farklı noktalardan uzaklaşarak belirli bir tanım üzerinde hemfikir hale gelmesi, işbirliği noktasında müşahhas bir adım halini alacak ve terörizme karşı yürütülen uluslararası mücadelenin elini muhakkak ki güçlendirecektir. Terörizmin ihtilafli bir kavram olarak kalmaya devam etmesi, kimi şiddet eylemlerini gerçekleştiren kimselerin belirli mecralarca kahraman olarak addedilmesinin önünü açarken, aynı kimseler diğer bir zaviyeden bakanlarca terörist olarak tanımlanabilmektedirler.

1914 yılında, takvimlerin Haziran ayının 28. gününü işaret ettiği esnada Saraybosna’da, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Arşidükü Franz Ferdinand ve karısını öldüren Sırp milliyetçisi zat bu durum için yerinde bir örnek teşkil etmektedir. Olayın faili kimilerine göre kahramanken kimilerine göre ise bir terörist olup gerçekleştirdiği suikast neticesinde milyonlarca kaybın yaşandığı, dört sene boyunca devam eden I. Dünya Savaşı’nın fitilini ateşlemiştir.

Tarihi figürlerin yanı sıra, bu durum, günümüz aktörleri için de geçerli olmakta, kiminin özgürlük savaşçısı karşıt görüşteki bir kimse için teröristken, kiminin tereddütsüz terörist olarak kabul ettiği bir kimse için ise bir başka kişiye terörist dedirtebilmek deveye hendek atlatmaktan güç olabilmektedir. Klişe bir söylem olan bu durum farklı bakış açılarından neşet etmektedir ve kişi terör eylemi gerçekleştirmekle kitlelerin gözünde aynı anda hem hain hem de bir kahramana dönüşebilmektedir. Buradaki çifte standarda Londra’nın eski belediye başkanı Ken Livingstone şu sözleri ile dikkat çekmiştir: “Niçin genç bir Yahudi İsrail ordusuna ve savaşa katılıp İngiltere’ye bir kahraman olarak dönebiliyorken, genç bir Filistinli Filistin’deki savaşta yer alınca terörist oluyor? (Zamanlı 2019, 207)”

Türkiye Genelkurmay eski Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök “terörizmin çirkin mesajına tüm ulusların ortak bir cevabı gerekirken, aynı kişinin eyleminden dolayı bir devlette özgürlük savaşçısı, diğer bir devlette ise en affedilmez suçları işleyen bir hain olarak nitelendiriliyor olması sanırım terörizmin ortadan kaldırılmasının önündeki en büyük engeldir” (AA 2006) söyleminde bulunarak bütün kurum ve kuruluşların terörizmde aynı sayfada buluşamamasının, çözümü sekteye uğratan en önemli etkenlerden birisi olduğunu belirtmektedir.

3.3. Fransız İhtilali ve Modern Terörizmin Doğuşu

Batı menşeli terörist ve terörizm terimleri, XVIII. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşerek monarşinin devrilmesine sebep olan kanlı Fransız İhtilali (Devrimi) esnasında sıkça kullanılmış, ancak 1970'lerde Filistin, Bask Bölgesi ve Kuzey İrlanda'da yaşanan çatışmaların haber, rapor ve kitaplarda yer bulmasıyla güncellik elde etmiştir. Terörizm ve terörist kavramları Fransız İhtilali'nin yaşandığı günlerde, günümüzde çağrıştırdıklarının aksine müspet bir anlam ihtiva etmekteydi (Hoffman 2006, 3).

Paris ve Fransa'nın diğer büyük kentlerinde etkin olan Jakobenlerin lideri, hukukçu ve politikacı Maximilien François Marie Isidore de Robespierre'e ait olan terör; çabuk, şedit, esneme bilmez bir adaletten başka bir şey değildir sözü, terörizme olan bakışın bugüne kıyasla ne denli farklı olduğunun belki de en net örneğidir (Fordham University 1997). Jakobenlerin kendilerinden terörist olarak bahsediyor oluşları tanımlamaya olumlu bir anlam yüklemelerinden ileri gelmektedir ve bu durum terörizm ifadesinde yaşanan anlamsal değişikliği net bir biçimde ortaya koymaktadır. Terörizme bakış olumludan olumsuzu dönmüş olsa da hızlı ve çabuk sonuç verebilen bir yöntem olarak algılanması konusunda bir değişiklik yaşanmamıştır.

Terörizmin vaktizamanında olumlu anlamda kullanılıyor oluşu yalnız Fransa topraklarına özgü bir durum değildi. 1878 yılında, soğğun insanın içine işlediği bir kış günü, St. Petersburg polis amirinin yaralanmasına sebep olan yazar Vera Zasulich, ağır ceza reisinin karşısına çıkarıldığı gün kendisinin bir suçlu/katil değil terörist olduğu argümanını bulunduğu sanık bölmesinden gururla savunmuş, katip aracılığıyla da ifadeleri zabıtlara geçirilmiştir. Bundan belki daha da şaşırtıcı olan durum ise, mahkeme

heyeti Zasulich'in suçsuzluğuna hükmederek onu serbest bırakmış, salonda bulunan izleyiciler de vecd içerisinde kararı alkışlamışlardır (Ganitis 2019).

Terör kavramı esasında Fransa'daki devrim hükümetinin halkı, kendi kendini idare edebilecek seviyeye gelebilmesi adına cezalandırma yöntemiyle eğitime noktasında yapılan düzenlemelerin ötesine geçişini ifade etmektedir. Yani Fransız İhtilali döneminde kullanılan terör bir devlet terörü veya bir başka deyişle yukarıdan aşağıya terör şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu anlamı ile devlet terörü, yönetimde bulunanların siyasal muhaliflerini normalin dışına çıkan ve şiddet içeren yöntemler aracılığıyla bastırmalarını ifade etmektedir (Wilkinson 1974, 40).

Fransız İhtilali döneminde olumlanan, eylemcileri kutsayan ifadeler kısa bir süre sonra Robespierre diktatörlüğüne karşı Thermidorlar tarafından gerçekleştirilen devrimin ardından kriminal anlamıyla, pejoratif bir terim olarak kullanılmaya başlanmıştır. Terör saldırılarının çoğunlukla ülke hükümetlerini hedef alması, güçlü bir propaganda mekanizmasına sahip olan devletlerin bu mekanizmayı terörizme başvuran odaklara yönelik olarak çalıştırması neticesinde, teröristler için toplumun genelinde olumsuz bir kanaat uyanmasına sebebiyet vermiştir. Terörizmin anlamının zaman içerisinde değişmiş olması tarihi bir tutarsızlığa sebep olmuştur ve bu durumun terörizmin tanımının yapılamamasının sebeplerinden biri olması mümkündür.

Terimlerin bugün kullanıldığı anlamlara kavuşması ve yaygın şekilde kullanılabilir hale gelmesi ise 1983 yılında, süregelen Lübnan İç Savaşı'nın ortasında henüz taze bir örgüt olan Hizbullah tarafından, iki kamyonun infilak ettirilmesi ile 299 Fransız ve Amerikan askerinin ölümüne yol açan Beyrut Kışla Bombalaması olaylarına tekabül etmektedir (Heryanto 2006, 161). Beyrut Kışla Bombalaması da dâhil olmak üzere

1980'lerden günümüze artan intihar saldırıları ve nihayet ABD'nin New York City, Washington, D.C. ve Shanksville şehirlerinde birbirlerine yakın saat dilimlerinde gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları ile beraber terörizmin günlük hayattaki kullanımı tepe noktaya ulaşmış, hem devletlerin hem de uluslararası örgütlerin çok daha fazla gündemine gelmiştir.

Fransız İhtilali sonrasındaki dönem Fransız Hükümeti tarafından Terör Dönemi (*régime de la terreur*) olarak adlandırılmış ve bu dönemde hükümet karşıtı bir anlam taşımayan terörizm ve terörist kavramları, ilk kez kullanılarak kayıtlara, bir diğer deyişle sözlüklere girmiştir. Her ne kadar “terör-terörizm” adlandırması Fransız İhtilali ile yapılmış olsa da, terörizmin tarihçesini çok daha gerilere, XI. yüzyılda Hasan Sabbah önderliğinde bugünkü İran ve Suriye sınırlarında Büyük Selçuklu Devleti'ni hedef alarak tarih sahnesine çıkan Şia/İsmaili mezhebine bağlı Haşhaşiler'e, hatta çok daha gerilere, Hz. İsa'nın doğumundan 66 yıl sonra ortaya çıkarak yaklaşık M.S. 73 yılına kadar aktif olmuş, Roma İmparatorluğu'nu hedef alan eylemlerini Filistin'de gerçekleştiren Yahudi bir grup olan Zealotların uzantısı Sicarii'lere kadar götürmek mümkündür. Zealotlar ve Haşhaşiler, tarihteki ilk terör yapılanmaları kabul edilmektedir ve bu terör hareketleri bugüne dek terörden en fazla zarar gören Ortadoğu topraklarında ortaya çıkmıştır.

Dehşet saçtıkları çağlar arasında yaklaşık bin yıl bulunmasına rağmen işbu gruplar arasındaki ilginç benzerlik, işledikleri suikastlerdeki *modus operandi*'lerinin aynı oluşudur. İki grubun mensupları da kolayca gizledikleri hançerleri aracılığıyla halka açık yerlerde eylemlerini gerçekleştirdikten sonra eğer başarabilirlerse kalabalıklar arasına karışmaktaydılar. O günün teknolojisi, cereyan eden olayların halk arasında bugünkü hızda yayılmasına imkan vermediği için eylem mümkün merteye fazla kişi şahit olacak

şekilde kurgulanarak hayata geçirilmekteydi. İki grubun bir diğer ortak özelliği olan güdülen davanın dine dayandırılması durumuna ise bugüne gelindiğinde dahi hala rastlanmaktadır. Rastlanmanın da ötesinde bugünkü terör örgütleri, motivasyonlarına göre kategorilere ayrıldığında dini motivasyonlu veya temelli örgütler sayıca başı çekmektedir ve tanınırlıkları da diğer örgütlere nazaran daha fazladır.

İnsanoğlu yüzyıllar boyunca terörizm ve terörist kavramını anlamaya ve yorumlamaya çalışmıştır. Fransız İhtilali'ni izleyen dönemde uygulanan sistematik şiddette binlerce insan devlet tarafından giyotin vasıtasıyla öldürülmüş ve hapishanelerde işkencelere tabi tutulmuştur. En sonunda olayların müsebbibi olarak gösterilen Fransız İhtilali'nin liderlerinden Maximilien Robespierre tutuklanmış ve takipçileri ile eş zamanlı şekilde 1794 yılında terörizmin faili olma suçlamasıyla kendi kullandıkları yöntem olan giyotinle başları bedenlerinden ayrılmak suretiyle infaz edilmişlerdir (Schama 1989, 845). Dolayısıyla *terroriste* yani terörist suçlaması ilk kez Robespierre rejimi için yapılmıştır.

XIX. yüzyılın sonlarına yaklaşıldığında terör olaylarının Rusya'da görülmeye başlanıp on sene gibi kısa bir süre içerisinde, Batı Avrupa, Balkanlar ve çeşitli Asya ülkelerine de bu olayların sınır tanımayan sinsi bir virüs gibi sıçramasıyla, kavramın tanımlanması noktasında uluslararası bir tartışma baş göstermiştir. Fransız İhtilali'nin üzerinden yaklaşık bir asrın geçmesinin ardından başlayan bu saldırılar modern terörizm olarak adlandırılmaktadır. David C. Rapaport'un yapmış olduğu tasnife göre modern terörizm dört dalgadan tereküp etmektedir. Bu dalgalar sırasıyla; anarşist dalga (1880-1920), anti sömürgeci dalga (1920-1960), yeni sol dalga ve dini dalgadır (1979-) (Rappoport 2001).

Her ne kadar Haşhaşilerin ve Hindistan menşeli Thugs grubunun gerçekleştirmiş olduğu terör eylemlerinin uluslararası boyutu bulunsa da bu eylemler belirli bir bölge ile sınırlı kalmıştır. Bu yüzden anarşist dalga terörizmin küresel bir hale bürünmesinin tarihteki ilk tecrübesini oluşturmaktadır (Rappoport 2001, 2). Modern terörizmi selefinden ayıran bir önemli özellik, Terör Dönemi Fransız hükümetince gerçekleştirilirken, 1870’lerde ortaya çıkan Rus radikallerden itibaren terörizmdeki şiddetin faili çoğunlukla devlet dışı siyasal eylemciler olmuştur. Modern terörizmin başlangıcının pek çok sebebinin bulunmasıyla beraber, burada teknolojik gelişmeler kilit rol oynamıştır.

3.4. Teknolojik Gelişimin Terörizme Yansıması

XIX. yüzyıldan günümüze doğru zaman ilerledikçe dünyada teknolojinin her alanda artarak gelişmesi kaçınılmaz olarak savaş sahnesine de yansımış, devletlerin bu durumdan istifade ettiği gibi terör örgütleri de hayatta kalabilmek ve daha büyük etki yaratabilmek amacıyla teknolojinin nimetlerinden yararlanmışlardır. Geçmişten farklı olarak bugün düzenli ordular envanterlerinde nasıl drone veya güdümlü füze bulundurabiliyorsa, teröristlerin kullandığı silah ve savaş araçlarında da değişimler yaşanmıştır. Terörizmin tarihsel süreç içerisinde gelişmesi ve yaygınlaşmasında teknoloji yadsınamaz bir katkı sağlamıştır.

Başta devlet olmak üzere kendinden çok daha büyük kudrete sahip oluşumlara yönelik mücadelesinde şansını artırabilmek adına asimetrik savaş yöntemlerine tevessül eden terör örgütleri için kendileri arasında haberleşme, mesajlarını geniş kitlelere iletme ve daha önceden kullanılmaması sebebiyle düşmanı çaresiz bırakan, önlem alınamamış silahları kullanabilmeleri oldukça önemli olup, bütün bunların gerçekleştirilebilmesinde gelişen teknolojinin rolü büyüktür. Sanayi Devriminin beraberinde getirdiği ivme ile

teknolojik alanda yaşanan hızlı gelişmeler terör eylemlerine çeşitlilik kazandırılmasının önünü açarken, bu durum, eğitim ve eleman temini gibi açılardan da olumlu katkılar sağlamıştır.

Modern terörizmin ilk dalgası olan anarşist dalganın ortaya çıkmasındaki başlıca amillerden biri teknolojiye yaşanan gelişmelerdir. Bu devirde daha önce mevcut olmayan muhabere ve ulaşım ağları kurulmuştur. Telgraf, günlük gazete ve şimendiferler, XIX. yüzyılın sonlarında, belli başlı coğrafyalarda iyiden iyiye yer almaya başlamıştır. X ülkesinde gerçekleşen bir olaydan, bir başka ülkede yaşayan insanlarca, takriben bir günde haberdar olunur hale gelinmiştir. Teknolojiye yaşanan bir diğer yenilik ise esasen binaların yıkımı ve maden sektöründe kullanılmak üzere, bugünkü Nobel Ödülleri'nin mucidi olan kimyager Alfred Nobel tarafından keşfedilen ve hemen akabinde 1867 yılında patenti alınan dinamitlerdir. Bu patlayıcının yüksek tesire sahip olması ve kolayca taşınmaya imkân sunması gibi sebeplerle icadının hemen ardından teröristlerce kullanılmaya başlanmış ve kısa sürede eylemlerin vazgeçilmezi haline gelmiştir.

Dinamit saldırıları ile dönemin pek çok önemli lideri hedef alınmış, pek çok suikast girişimini atlatmayı başaran Rus Çarı II. Alexander çevresinde bulunan kişilerle birlikte 1881 yılında taşıtına atılan dinamitle öldürülmüştür. Mevcut yüzyılın sonu gelmeden kısa fasılalarla sırasıyla Fransa Cumhurbaşkanı Carnot, Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth ve son olarak İtalya Kralı I. Umberto çeşitli yöntemlerle suikaste uğrayan hükümdarlar olmuştur. Ardından 1901 yılına gelindiğinde Amerikan Başkanı McKinley de uğradığı terör saldırısının ardından hayatını kaybeden liderlere dahil olmuştur.

Demiryollarının inşası ile beraber ulaşımın yaygınlaşması günlük gazetelerin dağıtımını kolaylaştırmış ve bu da gerçekleştirilen terör eylemlerinden başka bölgede yaşayan insanlarca hızla haberdar olunmasını, yani teröristlerin arzu ettiği propaganda mekanizmasının işlemlerini sağlamıştır. Ayrıca kurulan geniş demiryolu ağları sayesinde teröristler zorlu Rus coğrafyasında farklı bölgelere erişme imkânı bularak ulaşabildikleri yerlerde kendilerini anlatarak destek toplama imkânı bulmuşlardır. Bu da propaganda faaliyetlerine hizmet eden bir başka yeni durum olarak ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar savunulan siyasal mesajın mümkün olan en geniş kitleye sirayet etmesini kolaylaştırarak terörizmin esas amacının tahakkuk etmesine katkı sağlamıştır.

Telgrafın icadıyla haberleşme olanağının artması da pek tabii önemli bir gelişme olmuştur. Dolayısıyla silah teknolojilerinde gerçekleşen yeniliklerin dışında iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile iletişimin çok daha konforlu bir hal alması da terörizmin boyutundaki gelişmeye önemli katkı sağlamıştır. İletişim imkânları arttıkça teröristlerin eylemleri ile yaymak istedikleri mesajlar yerine çok daha hızlı bir şekilde ulaşır olmuştur. Terör örgütleri iletişim imkânlarının zirve yaptığı dönemde sosyal medya aracılığı ile paylaşmak istedikleri bütün mesajları sınır tanımaksızın her yere iletebilir hale gelmişlerdir. Böylelikle farklı milletlerden insanlar da örgüt faaliyetlerine tevccüh gösterir olmuş ve yabancı terörist savaşçı olarak örgütlere katılım göstermişlerdir.

Bunun haricinde, kitle iletişim araçlarından olan televizyonun 24 saat yayın yapma kapasitesine ulaşması, internetin günlük hayatın olmazsa olmalarından olması ile beraber medya terör saldırılarını canlı yayımlayabilir hale gelmiştir. Dolayısıyla teröristlerin gerçekleştirdiği şiddet olaylarının, hızla bütün toplumlara yayılması, teröristlere toplum ve kurbanlar üzerinde daha büyük korku ve etki yaratma kapasitelerini bir üst seviyeye

çıkarmıştır. Bu gelişmeler kitlelerin habere erişim olanaklarını üst düzeye taşıdığı gibi aynı zamanda yine aynı kitlenin saldırının ikincil mağduru olmalarını da sağlamıştır.

Örneğin pek çok insan tarafından Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey ve güney kulelerinin yıkılış anı ekran başından canlı olarak adeta bir aksiyon filmi izlercesine takip edilmiştir. 11 Eylülde yaşanan trajik olayların; insanların yanarak veya yoğun dumandan boğularak ölmek yerine yüzlerce metre yukarıdan kendilerini boşluğa bırakarak hayatlarını sonlandırma tercihinde bulunmak durumunda kalmaları, yalnız yakın çevreleri üzerinde değil, olayları dışarıdan bir üçüncü göz olarak takip eden herkesin psikolojisi üzerinde atlatması güç derin etkide bulunmuştur. Terörizmde amaçlanan, hedeflenen kitlenin korkutulması olduğu için gerçekleştirilen terör eyleminin civarında bulunarak olaya çıplak gözle tanıklık eden kişilerin yanı sıra bahsedilen teknolojik gelişmelerin medyaya açtığı etki alanı sayesinde saldırıların etkisi çok daha geniş kitlelere yayılmıştır.

Günümüze gelen süreçte ulaşım ve haberleşme araçlarının geçmişte hayal edilemeyecek seviyede gelişerek uluslararası haberleşmeye ve ulaşımına imkân sağlayacak noktaya ulaşması, yine teknoloji sayesinde çatışma ortamlarında kullanılan silahların çeşitlenmesi ve etkilerinin ileri boyutlara ulaşması, coğrafi olarak birbirleri ile çok da alakalı bölgelerde faal olmayan terör örgütlerinin dahi etkileşim haline geçmelerini ve eğitim, istihbarat, finansal ortaklıklar, eylem yöntemleri gibi konularda işbirliğine gidebilmelerini sağlamıştır.

Toplu taşımının ortaya çıkması ile ulaşımın kolaylaşması topyekûn gerçekleştirilen göç hareketlerinin de ivme kazanmasına yol açmış, dolayısıyla terör örgütleri ile aynı siyasi çizgide buluşabilen diasporaların güçlenmesinin önü açılmıştır. Bu durum ise hem kaynak ülke hem de hedef ülkelerde gerçekleştirilen siyasetin seyrini

etkilemiştir. Bütün bu gelişmeler terörizmin boyutunu katlayarak artırmasına sebep olmuştur. Binnetice, terörizm lokal boyutunu kırarak önce ulusal boyuta taşınmış, buradan da bölgesellik kazandıktan sonra nihayetinde uluslararası bir hüviyete bürünmüştür. Terörün uluslararasılaşması, sorunun sınırları aşarak küresel bir tehdit haline gelmesi anlamını taşımaktadır.

3.5. Birleşmiş Milletler Sistemi ve Terörizm

Terörizmin tam olarak ne olduğunun netleştirilmesi noktasında adımlar atan ve uluslararası kademede düzenlediği mevzuatla terörle mücadeleye yönelik çözüm arayışında olan kurumların başında şüphesiz Birleşmiş Milletler (BM) gelmektedir. İcra makamlarının nakıslığı sebebiyle varoluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştiremediği noktasında birtakım eleştiriler mevcut olmakla beraber, BM'yi kısaca dünyada barışın ve güvenliğin sağlanmasına katkı sağlamak, savaşların yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, ABD Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson'ın bildirisi doğrultusunda 1920 yılında doğan ve etkinlik kazanan bir uluslararası örgüt olan Milletler Cemiyeti'nin (Cemiyet-i Akvam) halefi olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulmuş ve yetkilendirilmiş uluslar üstü bir örgüt olarak tanımlamak mümkündür (Ağır & Aksu 2017, 43). ABD, Milletler Cemiyeti'nde olduğu gibi BM'nin kuruluşunda da etkin rol oynamış ancak ironik olarak Senato'dan onay alınamadığı için Milletler Cemiyeti'ne katılamamıştır. Bu durum ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) kuruluşun üzerinden uzun seneler geçmesinin ardından katılımı, örgütün güçsüz kalmasının nedenlerindedir.

Gerek uluslararası anlaşmazlık ve çatışmaların çözüme kavuşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştiren Milletler Cemiyeti, gerekse devamında ortaya çıkan Birleşmiş Milletler, XX. yüzyılda ortaya çıkan, dünya çapında bir barışı güvenlik altına alma

gayesindeki ilk somut adımlardır. Milletler Cemiyeti'nin doğuşunun hikâyesine benzer şekilde, korkunç bedellerin ödenmesine sebep olan iki dünya savaşının geride bırakılmasının ardından 1945 yılında, dünyanın bir savaşı daha kaldıramayacağını düşünülmesinden hareketle; Milletler Cemiyeti sisteminin zayıf noktalarını gidereceği öngörülen düzenlemelerle savaşların önüne geçilmesi, insan hakları ve uluslararası hukukun savunulması ve sosyal ilerlemenin teşvik edilmesi gibi amaçlarla 51 üye devletin katılımıyla 24 Ekim günü BM resmen kurulmuştur. Bu sayı, toplu ve bireysel katılımlarla beraber geçen süre zarfında artmaya devam etmiş, en son 2011 yılında Güney Sudan'ın katılımı ile 193'e ulaşmıştır. BM'nin uluslararası sistem içerisinde zaman zaman önemli roller oynadığını söylemek mümkündür.

Ekonomik kalkınma, dekolonizasyon, sağlık, eğitim, ticaret, mülteci sorunu gibi pek çok farklı alanda da faaliyet gösteren BM'nin terörizm kavramını tartışma noktasında harekete geçmesi, 1972 Münih Olimpiyatları'nda çoğunluğu İsraili atletler olmak üzere 17 sivilin hayatını kaybettiği saldırı sonucunda gerçekleşmiştir. Saldırının ardından uluslararası terörizm konusunda kurulmuş *ad hoc* komiteden, fikir birliğine varılamaması sebebiyle, terörizmin tanımına dair bir karar çıkartılamamıştır. Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde, bhusus 1960'lardan sonra, terör eylemleri artış göstermiş olsa da, terörizmin tanımlanması meselesi Soğuk Savaş'ın bitimine dek rafa kaldırılmıştır (Prabha 2000, 125). Terörizmin tanımındaki muğlaklık, terörist ve özgürlük savaşçısı veya terörist örgüt ile ulusal özgürlük hareketi arasındaki fark, terörizmle mücadele adına çıkarılan kanunların terörizmle mücadeleye katkı vermesini sınırlı kılmıştır.

BM'nin de dâhil olduğu uluslararası toplum, bu suçun evrensel şekilde kabul gören, kanunen bağlayıcılığı olan, etraflı, tek bir tanımının formüle edilmesi noktasında

muvaffak olamamıştır. Tanımın oluşturulması adına atılan adımlar, farklı üye devletler arasındaki, şiddetin self-determinasyon ve ulusal özgürlükleri elde etmek adına kullanılmasının terörizm kapsamına alınıp alınamayacağına dair görüş ayrılıkları sebebiyle çıkmaza girmiştir (Martyn 2002). Bakıldığı zaman tüm üye devletler prensipte uluslararası terörizmi kınamaya hazırdır ve BM'nin ilgili kararlarının çoğunda terör kınanmaktadır. Lakin bunun gerçekleştiriliyor olması, terörizm olgusu eksiksiz bir biçimde tanımlanmış olmadığı için havada kalmakta ve arzu edilen etkiyi doğurmamaktadır.

1994 yılına gelindiğinde, tüm devletlerin diğer organlara kıyasla daha eşit şekilde temsil edildiği, örgütün ana organlarından olan Güvenlik Konseyi, terörizmin doğasının kriminalliği ve sebebi politik, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik veya dini her ne olursa olsun haklı gösterilemeyeceği noktasında konsensüs sağlayabilmiştir (BM 1994). Örgütün bir diğer temel organı olan Genel Kurul tartışmacı bir yapıya sahiptir. Genel Kurul'un verdiği kararlar tavsiye niteliğinde olup, üye devletler üzerinde bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Mart 2005 yılında BM tarafından yayınlanan bir raporda ise terörizmin tanımı şu şekilde geçmektedir: “Belirli bir kitlenin korkutulması veya hükümet veya bir uluslararası kuruluşun atacağı adımlardan kaçınmasını sağlama maksadıyla, sivil veya gayri muhariplerin kasti bir şekilde ölümü veya ciddi bir şekilde yaralanmalarına sebep olmak (BM 2005).” Burada gayri muharip ifadesi ile kastedilen, olayın vuku bulduğu esnada üzerinde silah bulunmayan ve görevli olmayan kolluk güçleridir. Dolayısıyla bu tanıma göre, çatışma halinin mevcut olmadığı durumlarda askeri yerleşke veya personele yönelik saldırılar da terörizm kapsamına girmektedir. Her ne kadar devlet görevlisi olsalar da

öğretmen, hâkim, savcı, doktor gibi meslek mensupları olayın mağduru olabilmekte, bu kimselere yönelik gerçekleştirilen saldırılar terörizm kapsamına girmektedir.

Elbette BM'nin terörizme ilişkin faaliyetleri terörizm kavramının tanımının yapılması ile sınırlı değildir. BM ve ihtisas kuruluşları, uzun yıllardır, yeryüzündeki terör faaliyetlerini dizginlemek ve faillerini de adalete teslim edebilmek için geniş kapsamlı uluslararası yasal belgelerin geliştirilmesi adına çalışmalar yürütmektedir. Gösterilen bütün bu çabaya rağmen terör eylemleri küresel ölçekte, belli aralıklarla devam etmekte ve pek çok masum hayata mal olmaktadır. Bugüne dek konuya dair çeşitli uluslararası ve bölgesel anlaşmalar yürürlüğe sokulmuş olsa da daha fazlasına gereksinim duyulmaktadır.

Bu gereksinimin en önemli sebeplerinden biri terör örgütlerinin öğrenen ve öğrendiğini uygulayan organizmalar oluşudur. Terör örgütleri kendilerine yönelik alınan önlemlere karşı mevcudiyetlerini devam ettirebilmek için yeni yöntemler keşfetmek zorundadır. Örneğin 14 Temmuz 2016 yılında, Fransa'nın kıyı kentlerinden olan Nice'de, otuz bir yaşındaki Tunus kökenli bir Fransız tarafından kullanılan kamyonun, 90 kilometre hızla kalabalıklar üzerine sürülerek emniyet güçlerince etkisiz hale getirilene dek 2 kilometre boyunca yola devam ederek 84 kişinin ölümüne ilaveten yüz kişinin de yaralanmasına yol açan saldırı, o güne dek eşi benzeri olmayan türden bir saldırı olduğu için hukuki metinlerde de bu türden bir saldırı kapsam altına alınmamıştı. Dolayısıyla, teröristler tarafından geliştirilen yeni saldırı yöntemlerine karşı hukuki güncellemelerin yapılması elzemdir.

BM eliyle yürürlüğe sokulan uluslararası anlaşmalar, BM'nin selefi olan Milletler Cemiyeti döneminde de mevcuttu. Yugoslavya Kralı I. Alexander'ın Fransa ziyareti esnasında kendisine eşlik etmekte olan dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Louis Barthou

ile birlikte 1934 yılında Marsilya’da Hırvat milliyetçileri tarafından suikasta uğraması neticesinde, 1935 yılında Danimarka’nın başkenti Kopenhag’da Milletler Cemiyeti, “Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması” ve “Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması” konularında iki adet sözleşme hazırlamış, bu sözleşmeler 1937 yılına gelindiğinde Cenevre’de imzalanmış ancak sözleşmelerin altında yeterli sayıda ülkenin imzasının bulunmadığı için yürürlüğe girmemişlerdir.

Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi’ni, terörizmle ilgili uluslararası düzeyde ele alınan ve terörizmin uluslararası olma özelliğinin tanımlandığı ilk anlaşma olarak ele almak mümkündür (Suna 2015, 1355). Her ne kadar Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi yürürlüğe girmiş olmasa da metinde geçen teröristin iade edilmesi veya cezalandırılmasına ilişkin ifadeler, Latince bir hukuk özdeyişi olan, ya iade et ya yargıla anlamındaki uluslararası hukukun genel ilkesi olan *aut dedere aut judicare* ilkesinin benimsendiğini göstermektedir ki bu da Milletler Cemiyeti çatısı altında terörizm olayının üzerinde durulduğu anlamına gelmektedir.

İşbu sözleşme yürürlüğe girmiş olmasa da *aut dedere aut judicare* ilkesi Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’nün 38/1 c bendi gereği uluslararası hukukun genel ilkesi olarak kabul edilmektedir (Enache-Brown & Fried 1998, 631). Ne var ki, iade veya kovuşturmanın birtakım istisnaları bulunmaktadır. Siyasi, askeri ve mali suçlardan dolayı iade işlemi gerçekleştirilmemektedir. Bu suçların yanı sıra, iade edilecek ülkede işkence, ölüm cezası ve adil olmayan yargılamada bulunma ile insan hakları ihlalinin gerçekleşebileceği riskinin bulunduğu bahisle, ülkelerin iade işleminden kaçınabilmeleri mümkündür (Bagheri 2013, 19-20). Terör suçları da, iade işleminin devletlerin menfaatine aykırı geldiği durumlarda siyasi suç sınıfına sokulmakta ve

uluslararası hukuka göre siyasi suçlarda iade olmadığı için iade işlemi gerçekleştirilmemektedir. Böylece bir ülkede insan öldürdüğü için canı muamelesi gören birisi bir Avrupa ülkesinde prestijli bir sığınmacı, bir özgürlük savaşçısı olabilir (Gündüz 1998, 53).

Söz konusu suikastlere dönecek olunursa, bu suikastler terörizmin uluslararası gündeme girmesine yol açan başlıca olaylardan biri olup akabinde hazırlanan Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ise her ne kadar yürürlüğe girmiş olmasa da terörizmin uluslararası düzeyde ele alındığı ilk anlaşma olma özelliği sebebiyle önem arz etmektedir. Yugoslavya Kralı ve Fransa Dışişleri Bakanı'nın öldürülmesi gibi, dünyadaki dengeleri sarsacak düzeydeki bir olayın üzerine harekete geçen örgütün, olayın üzerinden üç sene geçmesine rağmen hedeflenen kararı yürürlüğe koyamaması, örgütün hantal bir yapıya sahip olduğu izlenimini vermektedir. Terörizm gibi sert ve çabuk bir olguya karşı ise hantal bir yapıyla mücadele yürütmek başarısızlığa mahkumdur.

3.6. Uluslararası Kurumsalcılık Bağlamında Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Attığı Adımlar ve Yürürlüğe Soktuğu Sözleşmeler

1990'ların ortalarından itibaren terörizmle daha etkin şekilde mücadeleyi sağlayacak bir yaklaşımın geliştirilebilmesi adına BM çalışmalarını sıklaştırmış ve bunun meyvesi olarak önemli kararların ve düzenlemelerin altına imza atmıştır. BM Genel Kurulu tarafından 1996 yılında, uluslararası terörizmin bütün şekillerini mücrimleştiren Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi'nin (Comprehensive Convention on International Terrorism) kabul edilmesi teklifinde bulunulmuş ancak aradan geçen çeyrek asra yakın süreye rağmen bu teklif girmiş olduğu çıkmazdan kurtulamamıştır ve sözleşme

hala kabul edilmiş değildir. Yaşanılan bu çıkmazın sebebi tahmin edilebileceği üzere terörizmin tanımı üzerinde yaşanılan uzlaşmazlıktan kaynaklanmaktadır.

15 Aralık 1997’de Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme ve 9 Aralık 1999’da ise Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme BMGK’da imzaya açılarak akdedilmiştir. Nükleer terörizm faaliyetlerinin önüne geçme maksadıyla 13 Nisan 2005’te BM tarafından imzalanan anlaşmanın adı ise Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşmedir. Geçmişte yapılan sözleşmelerin içeriğinin aksine söz konusu yeni nesil sözleşmeler, terör saldırılarını siyasi olmayan şekilde karakterize etmektedir. Dolayısıyla suçluların iadesi talebi söz konusu olduğunda bu talep reddedilebilecektir (Singh 2017).

Her ne kadar spesifik terör eylemlerini konu edinen bu anlaşmalar akdedilebilmiş olsa da, üzerinde uzlaşılmaya çalışılan Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi benzeri genel ve kapsamlı bir anlaşma hala yapılabilmemiş değildir. Elbette ülkeler arasında terörizmin yanında durduğunu beyan eden bir ülke yoktur ve tüm ülkeler terörle mücadele edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ancak terörün hukuksal tanımı, terörizm ile sömürgecilik karşıtı ve ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ilişki ve devletlerin silahlı kuvvetlerinin faaliyetleri gibi konularda yaşanılan uzlaşmazlık ve görüş ayrılıklarının mevcudiyeti, kapsamlı bir anlaşma yapılabilmesinin önüne geçmektedir (Kaya 2005, 45).

Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi’nin taslak halinden çıkararak BM tarafından kabul edilmesi uluslararası terörizmle mücadelede önemli bir adım olacaktır. Bu sözleşme uyarınca BM’ye üye olan ülkeler terör eylemlerini iç hukuklarında suç sayacaklardır. Yani terör eylemlerinin siyasal, ideolojik ve felsefi sebeplerin arkasına sığınarak meşrulaştırılması söz konusu olmayacaktır. Devletlerin topraklarını

teröristlerce üs veya diğer devletler aleyhine başka şekilde kullanılmaması noktasında gereken önlemleri almaları, ülkeler arasında paylaşılan istihbaratın sağlanması, iç hukukun sözleşme ile uyumlu hale getirilmesi, sığınma talebinde bulunan kişilere olumlu yanıt verilmeden önce gerekli olan güvenlik soruşturmasından geçirilmeleri ve benzeri hükümler sözleşmede yer alan başkaca önemli noktalardır (Kaya 2005, 46).

1960'lı yıllardan başlayarak, BM ve bilhassa Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) olmak üzere BM ihtisas kuruluşlarının uluslararası çabaları, spesifik alanlardaki suçlara yönelik uygulanmak üzere pek çok sözleşme ve protokolün oluşumunu sağlamıştır. Bir önceki paragrafta anılan anlaşmalar haricinde, BM ve ihtisas kuruluşlarınca terörizmle mücadele kapsamında imzalanan pek çok uluslararası anlaşma bulunmaktadır.

Yapılan bu sözleşmeler, çoğunlukla acı tecrübelerle dayanıp, bu tecrübelerin yeniden yaşanmaması adına ve gerçekleşebileceği yordanan henüz yaşanmamış istenmeyen olayların ortaya çıkmaması arzusu ile hazırlanmıştır. Örneğin 1970'li yıllarda Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), güttüğü Filistin davasında merhale kat edebilmek adına uçak kaçırma eylemlerini sıklaştırmış bunun neticesinde BM tarafından Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine Dair La Haye Sözleşmesi imzalanmıştır. Çok geçmeden Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi de imzalanmak suretiyle uçak kaçırma olayları daha detaylı şekilde düzenlenmiştir.

Yaşanılan menfi tecrübeler üzerine hazırlanmış sözleşmelere verilebilecek en iyi örneklerden birisi, eş zamanlı olarak yürürlüğe girmese de 1991 yılında akdedilen Plastik

Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi'dir. 21 Aralık 1988 akşamı, Pan American Hava Yolları'nın (Pan-Am) Heathrow Havalimanı'ndan havalanan 103 sayılı seferini gerçekleştirmekte olan Boeing 747-121 tipi ticari yolcu uçağı, seyir esnasında üzerinde yüklü olan el yapımı plastik patlayıcıların infilak ettirilmesi neticesinde düşmüş ve olay neticesinde 21 adet ülkeden, uçaktaki 259 kişilik kafilenin tamamı ile beraber, uçağın düştüğü İskoçya'nın güneydoğusundaki Lockerbie kasabasındaki 11 kişi, yani toplamda 270 kişi hayatını kaybetmiştir (NTV 2001).

Uçağın Londra-New York seferini gerçekleştiriyor olması ve iki yüze yakın ABD vatandaşının sabotajda ölmesinin etkisiyle vaka ile ABD yakından ilgilenmiş, saldırıların sorumlusu olarak görülen Libya, Lockerbie Faciası'nda ölen kişilerin ailelerine yüklü tazminat ödemeleri yapmak durumunda kalmıştır. Lockerbie Faciası'nın üzerinden bir sene geçmeden yine havada yaşanan patlama neticesinde Nijer'e düşen uçaktaki 170 yolcunun hayatını kaybetmesi, Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi'nin hazırlanmasında etkili olan bir diğer saldırıdır. Zannımızca bu saldırının üzerinde fazla durulmamasının ve dünyada Lockerbie Faciası kadar ses getirmemesinin asli sebebi, Lockerbie Faciası'nda Libya lideri Muammer Kaddafi'nin köşeye sıkıştırılmak istenmiş olmasıdır. Bir diğer sebep ise saldırıda ölenlerin çoğunluğu Çad, Kongo gibi üçüncü dünya ülkelerinin vatandaşları olup her ne kadar uçakta ABD ve Fransız vatandaşları bulunsa da bu kişiler ağırlıklı olarak siyahidir.

Bahsi geçen sözleşmeye ilaveten, BM ve ihtisas kuruluşlarınca uluslararası terörizmle mücadele kapsamında uçak kaçırmadan, rehin almaya pek çok konuda imzalanan uluslararası anlaşmalar şu şekilde ifade edilebilir: Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Tokyo Sözleşmesi (14 Eylül 1963), Uçakların Kanundışı

Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine Dair La Haye Sözleşmesi (16 Aralık 1970), Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi (23 Eylül 1971), Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanun Dışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokol (24 Şubat 1988), Diploması Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (14 Aralık 1973), Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme (17 Aralık 1979), Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (3 Mart 1980), Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme (10 Mart 1988), Kıta Sahanelğinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol (10 Mart 1988), Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi (1991). 1963 yılından başlayarak günümüze doğru ilerleyen yıllarda BM eliyle imzalanarak ülkelerce kabul edilmiş terörizme karşı bunca sözleşme bulunmasına rağmen bu sözleşmelerin içerisinde terörizmin tanımı yine yapılamamıştır.

İnsanoğlu; irtikap, adam öldürme, cinsel saldırı ve daha sayılabilecek bilimum suçun önüne geçemediği gibi terörizm suçunun önüne de geçememiştir. Anılan suçların bir daha işlenmeyecek şekilde sonlandırılma olasılığı ile terörizmin bitirilme olasılığı birbirinden çok da farklı değildir. Terörizmin yeryüzünden bütünüyle silinebilmesi oldukça zor gözükmekle beraber, bu durum, terörizmle mücadele edilmeyeceği veya edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Çözümün üretilebilmesi için öncelikle sorunun etrafıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada yapılabilecek ilk tespit terörizmin şiddetini artırarak coğrafya tanımaksızın yayılmış ve küresel bir boyut kazanmış olmasıdır.

Terörizmle mücadele konusu uluslararası alanda giderek önem kazanmış ve bu süreç günümüzde hala devam etmektedir. BM kuruluş aşamasındayken ve sonraki süreçte, o günün şartları gereği BM içerisinde terörizmle mücadeleye dair bir teşkilatlanma bulunmuyorken, zaman ilerledikçe bu konuda çeşitli normlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Uluslararası ilişkiler disiplinde, devletlerin ortak paydada buluşarak mevcut sorunların üstesinden gelebilecekleri varsayımı liberal teorinin alt dallarından olan uluslararası kurumsalcılık teorisinin temelini oluşturmaktadır. BM örgütü ve etrafında temerküz eden kural ve uygulamalar, 1945 yılından günümüze elde edilen tecrübe, uluslararası kurumsalcılık anlayışının bir ürünüdür.

Uluslararası ilişkilerdeki temel problemlerden biri kolektif eylem sorunu şeklinde ifade edilebilecek olan devletlerin birbirleriyle hareket edememe durumudur. Terörün zaman içinde evrilerek küresel bir probleme dönüşmesi, problemin çözümünde devletleri birbirleriyle daha yakın hareket etme noktasında mecbur bırakmış ve uluslararası işbirliğini gerektirmiştir. Çözüm kolay olmamakla beraber analitik yöntem ve önlemlerin alınması ile yapılacak işbirliği terörizmin bugün mevcut olduğu korkutuculuk seviyesini aşağılara çekebilecektir. Uluslararası işbirliğine gidilmesi ile ortak kararlar alınabilecek, alınan kararlar uygulanması ile de terörizme karşı etkin bir mücadele verilebilecektir.

BM bu noktada devreye girerek önemli roller üstlenen bir uluslararası örgüt hüviyetindedir. Bütün dünyayı tehdit altına alan terör sorununun çözümünde, tüm devletlerin çatısı altında buluşabildiği BM önemli merhalelerin kat edilebilmesine ön ayak olma potansiyelini haiz bir yapıdır. Ancak terörizmin tanımı ve algılanmasında ülkeler arasında farklılıklar bulunması işbirliğinin gerçekleşmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Bu problem halledilip üye devletler aralarındaki bilgi aktarımını artırıp

işbirliğini tesis etmeyi başardığı takdirde terörizmle mücadelenin seviye atlaması kaçınılmaz olacaktır.

BM'nin bu konuda attığı somut adımlar arasında 2006 yılında üye devletlerce kabul edilen ve bir sene sonra yürürlüğe giren BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'ni göstermek mümkündür. Bu stratejinin hakkında eylem planı koyduğu ana konular; terörizmin yayılmasına önayak olan ortamın değerlendirilmesi, terörizme set çekmek ve terörizmle mücadelede devletlerin kabiliyetini artırmak, yine terörizmle mücadelede BM sisteminin etkinliğini artırmak ve son olarak insan haklarına riayet ve hukukun üstünlüğünün tanınmasının, terörle mücadelenin vazgeçilmez prensipleri olduğunun uluslararası toplumda kabul görmesini sağlamaktır (BM Enformasyon Merkezi).

3.7. Bir Kırılma Noktası Olarak 11 Eylül Saldırıları

Terörizmi XXI. yüzyılın hemen başında efkar-ı umumiyenin tartışmasına açan hadise kuşkusuz meşhur 11 Eylül saldırılarıdır. El Kaide mensubu 19 hava korsanının kaçırdığı, Amerika'da iç hat uçuşlarını gerçekleştirmekte olan dört adet ticari uçak ile ülkenin çeşitli noktalarında intihar saldırıları düzenlenmiştir. 20 bin galon yakıt kapasiteli, Amerikan yapımı Boeing 767 tipi uçak ile sabah saatlerinde 18 dakika arayla saldırıya uğrayan New York'ta bulunan Dünya Ticaret Merkezi'nin iki binası, saldırıdan iki saat kadar sonra, içeride bulunan insanların tamamı tahliye edilemeden çökerken, çevredeki diğer yapılarda da ciddi hasarlar meydana gelmiştir. Üçüncü uçakla ABD Savunma Bakanlığı karargâhı Pentagon'un batı cephesi hedef alınırken, önceki saldırıları haber alan son uçaktaki yolcuların kalkışması sonucunda uçak, teröristlerin hedefindeki başkent yerine Pensilvanya kırsalına düşmüştür. Saldırıların yöneltildiği hedefler rastgele

seçilmemiş olup askeri ve ekonomik hedefler olmalarından ötürü simgeselliği bulunan yapılardır.

11 Eylül günü yaşananların, emperyalist bir harekete kalkışabilmenin ön koşulu olan kamuoyunun onayını almak ve ihtiyaç duyulan maddi kaynağın sağlanabilmesi için hükümet tarafından kendi vatandaşlarına yönelik olarak gerçekleştirilen bir yanıltma hareketi (false flag) olduğuna dair pek çok delilin mevcut olduğu argümanı bugün hala tartışılmaktadır. Bu duruma kısaca değinmek gerekirse; İkiz Kuleleri taşıyan sütunların yangın sebebiyle çökmeyecek kadar sağlam inşa edilmiş oluşları, Pentagon'a düşen uçağın içerisinde koltuk, bagaj ve yolcuların cesetlerine dair bir emare bulunmadığı ve olaylardan mesul tutulan Usame Bin Ladin'in ailesinin ABD'deki kuruluşlarla yakın bir ilişki içerisinde olduğuna dair iddialar bulunmakla beraber bu görüşlerin kompto teorisyenlerince ortaya atıldığı inancı daha hakim olan görüştür.¹

Yaşanan dehşetengiz saldırılarda, tek bir terör eylemi neticesinde bugüne kadar meydana gelen en büyük kayıp yaşanmış ve yaklaşık olarak 3 bin kişi hayatını kaybederken yaralananların sayısı 6 bini aşmıştır. Olayın hemen akabinde Afganistan'daki Taliban hükümeti saldırıları kınamış, saldırıların fikir babası olduğu tahmin edilen ve yaklaşık on sene boyunca Pakistan'ın Abbottabad kentinde öldürülene dek kaçak olarak hayatını sürdüren Suudi Arabistanlı El Kaide lideri Usame Bin Ladin ise, saldırılar ile El Kaide'nin bir bağlantısının olmadığını, muhtemelen başkaları tarafından kişisel sebeplerle gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

¹ 11 Eylül saldırılarının false flag olduğu iddiasına dair detaylı bilgiler içeren bir belgesel için bkz: Zeitgeist the Movie, Part II: All the World's a Stage

Bu demecinin üzerinden üç sene geçmesinin ardından ifadesini değiştiren Bin Ladin, Al Jazeera’da yayınlanan videosunda, saldırıları kendilerinin, 1982 yılında Amerika destekli İsrail tarafından gerçekleştirilen Lübnan işgaline misilleme olarak planladıklarını açıklamıştır (Johnson & Kupperman & Engel & Windrem 2004). Bu itiraf, 11 Eylül saldırılarını Bin Ladin’in düzenlediğine dair yaygın bir kanıt olarak kabul edilse de, videodaki şahsın Bin Ladin’in önceki videolarına kıyasla daha koyu tenli, yanakları daha dolgun ve burnu daha geniş bir kimse olduğu için düzmece bir kanıt olduğu kimilerince ileri sürülmektedir. Çalışmanın ilerleyen safhalarında ele alınacak olan yabancı terörist savaşçılar veya yabancı terörist savaşçılar fenomeni, El Kaide ve Taliban saflarında bulunan yabancı terörist savaşçılar sebebiyle esasen 11 Eylül saldırılarının ardından belirginleşerek ön plana çıkmıştır (Geneva Academy 2014, 3).

Saldırıların ardından ABD, terörizme yönelik net adımlar atmış ve dünyanın gözünü terör problemine çekmekte zorlanmamıştır. Dönemin başkanı George W. Bush, saldırıların gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra ülkelerin kapılarını teröristlere açmaya izin vermeyeceklerini ve yalnızca kendi ülkelerine yönelik değil, tüm dünyada önemli bir tehdit oluşturan terörizme karşı savaş açtıklarını belirten açıklamalarda bulunmuştur (Bazinet 2001). Terörizme savaş açılacağıın ilan edilmesinin ardından ABD tarafından Afganistan ve Irak savaşlarının başlatılması, bahsi geçen terörizme karşı verilecek olan savaşın ne denli samimi olduğuna dair tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bush’un sarfettiğı sözlerin benzeri, tam olarak 100 sene önce anarşistlerin saldırısı ile öldürülen Amerikan Başkanı William Mckinley’in halefi Theodore Roosevelt tarafından da sarf edilmiş olsa da, 11 Eylül saldırılarının terörizm tarihinin en kanlı günü olması dünyanın terörizm problemi üzerine daha fazla eğilmesine sebep olmuştur.

Saldırının hemen ardından 12 Eylül günü BMGK'dan 56/1 sayılı karar çıkarılmış ve kararda ifade edildiği üzere trajik kayıplara yol açan ve BM'ye ev sahipliği yapan New York dahil olmak üzere saldırıların gerçekleştirildiği şehirlerin mahvına sebep olan menfur saldırılar sert bir şekilde kınanmış, hem saldırıların failleri ve destekçilerinin adalet önüne getirilmesi hem de terörizm faaliyetlerinin önlenmesi ve toptan yok edebilmesi için ivedilikle uluslararası işbirliğine gidilmesi çağrısında bulunulmuştur (BM 2001). Yine bu karara paralel olarak, saldırıları kınayan ve bunun uluslararası güvenlik ve barışa yönelik bir tehdit olduğunu belirten 1368 ve 1373 sayılı kararlar peş peşe Güvenlik Konseyi'nce alınmıştır.

ABD'nin yaşadığı bu saldırıda verdiği kayıplar, Türkiye'nin yıllardır yaşamakta olduğu terör probleminin dünya kamuoyunda daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamış ve 2002 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği, PKK'yı yasaklı terör örgütleri listesine dâhil etmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından terörizmin tanımı üzerine yapılan tartışmalar sonuca vurdurulamasa da azalmış, kavram daha belirgin bir hal almıştır.

11 Eylül saldırılarının kurbanı ABD gibi bir hegemon güç olup, saldırının etkisi de geniş çaplı boyutta olduğu için terörizm konusuna dünyada daha fazla önem verilerek üzerinde durulmuş ve ortak bir tanımda uzlaşmaya çok yaklaşılmıştır. Ancak söz konusu tanım ulusal özgürlük hareketlerinin yabancı işgale karşı savaşmasını -İsrail'in Filistin topraklarında işgalci bir güç olarak bulunması gibi- da terör tanımının içine aldığı için hatırı sayılır miktarda devletin karşı çıkmasıyla yine ortak bir tanım belirlenememiştir (Lederer 2002). Ezcümle, 1972 Münih Olimpiyatları'nda İsraili sporcuların hedef olarak belirlenmesi, Soğuk Savaş'ın nihayete ermesi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kalbinde

meydana gelen 11 Eylöl Saldırılar terörizmin tanımının uluslararası kamuoyunda tartışılmasına önayak olan kırılma anlarıdır.

BÖLÜM IV

YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILAR KAVRAMI/SORUNU

Aynı terörizm kavramında olduğu gibi yabancı terörist savaşçılar kavramı da günümüzde ilk kez ortaya çıkan bir fenomen olmayıp, savaş ve çatışma ortamının mevcut olduğu konumlara diğer ülke vatandaşlarının giderek bu ortama katkıda bulunması durumu eski bir tarihe sahiptir. Günümüzde yabancı terörist savaşçılar başta Suriye ve Irak topraklarının geniş bir kesiminde mevcut olmak üzere, Arap Baharı'nın (Arap İsyanı) gerçekleştiği Kuzey Afrika ve Ortadoğu coğrafyasındaki hala dinmemiş şiddet olaylarının yoğunlaştığı yerlerde boy göstererek yeniden, özellikle 2015 yılının başında Paris'teki Charlie Hebdo isimli dergiye gerçekleştiren saldırıdaki şüphelilerin yabancı terörist savaşçılarla bağlantısının ortaya çıkmasının ardından başta uluslararası örgütler ve akademik dünyanın olmak üzere pek çok kesimin gündemine girerek popülarite kazanmıştır.

Yabancı terörist savaşçıların, maddi bir çıkar gözetmeksizin, ülkelerinden uzakta, herhangi bir bağlarının bulunmadığı örgütlerin saflarına katılarak silah ve patlayıcı kullanma konusunda uzmanlaşması, savaş nihayete erip buldukları ülkeyi terk ederek kendi ülkelerine veya bir başka ülkeye geçtiklerinde ortaya çıkarabilecekleri güvenlik problemleri sebebiyle toplumdaki endişe duygusunu tetiklemiştir. Varılacak sonraki durakta planlanarak gerçekleştirilmesi muhtemel terör saldırıları veya eleman devşirmeleri ve terör eylemlerinin finansmanı için sağlanacak kaynak ile birlikte yeni

terör hücrelerinin oluşturulması olasılığı, hükümet ve uluslararası örgütleri yasama faaliyetlerinde bulunmak suretiyle önlem alma noktasında harekete geçirmiştir.

Başta terör örgütü Devlet'ül Irak ve's Şam (DEAŞ) olmak üzere belirli örgütlerin Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen terör saldırılarını üstlenmesi, Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası kuruluşların yabancı terörist savaşçılar meselesinin önüne geçilebilmesi adına yalnız devletler arasındaki istihbarat paylaşımı ile işbirliğinin artırılması değil, ivedilikle ceza muhakemesine ilişkin kanunların hazırlanması ve idari önlemler alınması gerektiğine dair devletlere çağrıda bulunmalarına sebep olmuştur (BM 2014). Aslında yabancı terörist savaşçı fenomeninin yol açtığı meydan okumaya cevap verebilmek için bu bahsedilenlerin hepsinin bir arada gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Eski BM Genel Sekreteri Ban Ki-Mun'un belirttiği üzere, üye devletler, aralarındaki işbirliği ve bilgi paylaşımını artırmalı, hukukun üstünlüğü ve insan hakları standartları doğrultusunda sınır güvenliklerini sağlamalı ve ceza yargılaması sistemlerini geliştirmelidirler (UN News 2019). Terör örgütlerinin mevcudiyetlerini koruyabilmek ve yok olmamak için devletlerden destek aldığı bilinen bir gerçektir ve desteklenen örgütler devletler tarafından bir dış politika aracı olarak kullanılabilir. Bir başka deyişle terör örgütlerinin finans çarklarını döndüren ana güç sponsor yabancı ülkelere ileri gelmektedir. Terör örgütlerinin ayakta kalabilmek için bu yardıma ihtiyaç duyduğu gibi devletlerin de bu örgütlerle başarılı bir mücadele yürütebilmeleri için uluslararası işbirliğine ihtiyaçları vardır.

Literatürde, yabancı terörist savaşçılarla kıyaslamaya tabi tutulan, yalnızca maddi kazanç elde etme amacı ile silahlı çatışmaların içerisinde yer alan paralı askerler, gittikleri ülkelerde tehdit algısı yaratırken, yabancı terörist savaşçılar ise her ne kadar çatışmaya

girdikleri ortamı daha da kızıştırarak negatif yönde etkiliyor olsalar da, bu ortamda halihazırda mevcut bir çatışma ortamı bulunduğu için öncelikli olarak çatışma sonrası dönecekleri ülke açısından tehdit unsuru oluşturmaktadırlar (Chesterman 2016).

Kavramlar arasındaki bir diğer fark ise paralı askerlerin aksine yabancı terörist savaşçılar, devletler tarafından açıkça finanse edilmemekte ve alelumum isyancılar tarafından kullanılmaktadırlar. Yani yabancı terörist savaşçılar, vekâlet unsuru olarak kullanıldıkları durumlar haricinde, çatışmalarda devletlerin değil, devlet dışı silahlı aktörlerin saflarında yer almaktadırlar. İki kavramın ortak özelliği ise, yaygın olan kanıya göre, hem paralı askerlerin hem de yabancı terörist savaşçıların vatandaşlıklarının bulunmadığı bir ülkede savaşa giriyor olmalarıdır.

4.1. Yabancı Terörist Savaşçıların Kısa Tarihçesi (Dünyada Yabancı Terörist Savaşçı Hareketliliği)

Belirtildiği üzere yabancı terörist savaşçılar günümüzde devam eden ayaklanmalarla beraber ilk kez ortaya çıkmış bir kavram değildir. Doksanlı yıllarda Bosna Hersek ve Çeçenistan'da yaşanan yüksek dozaja sahip şiddet olayları ve biraz daha geriye seksenli yıllara gidildiğinde, Afganistan topraklarında Sovyetler Birliği'nin desteklediği rejime karşı verilen mücadelede, ABD tarafından eğitilerek donatılan müteaddit yabancı terörist savaşçı cepheye akın ederek ileri saflarda yer almıştır. 1980'lerden bu yana İslam coğrafyasında gerçekleşen çoğu çatışmada yabancı terörist savaşçılar kendilerine yer bulmayı bilmiştir (Hegghammer 2010). Maahaza, İslam topraklarından bağımsız olarak gerçekleşen çatışmalarda da yabancı terörist savaşçı fenomeninin kendisine yer bulduğu nazar-ı dikkati celbeden numuneler mevcuttur.

Yakın tarihte geriye gitmeye devam edildiğinde, XX. yüzyılda, yabancı terörist savaşçıların en fazla yer aldığı çatışma alanlarından biri olan İspanya İç Savaşı görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı arifesinde cereyan eden, 1936'da başlayıp 1939'da nihayete eren İspanyol İç Savaşı'nda Cumhuriyetçi güçlerin tarafında savaşan ve Komünist Enternasyonel (Komintern) tarafından kurulan "Uluslararası Tugaylar" arasında anarşist, komünist ve sosyalist hüviyetli, başta Fransa olmak üzere İngiltere, ABD, Kanada, Çin, Yugoslavya dâhil olmak üzere onlarca ülkeden gelen on binlerce gönüllü yabancı bulunmaktadır.

General Francisco Franco önderliğindeki hasım Milliyetçi gruplar arasında da sayıca daha az olmakla beraber gönüllü yabancılar bulunmaktaydı. Ağırlıklı olarak Avrupa kıtasından olmak üzere farklı bölgelerden intikal ederek gönüllü olarak çarpışan binlerce yabancı terörist savaşçının arasında İngiltere eski Başbakanı Winston Churchill'in yeğeni Esmond Romilly de bulunmaktaydı (Kenar 2015). Daha sonra savaşa ilişkin ünlü eseri Çanlar Kimin İçin Çalışıyor'u kaleme alan Ernest Hemingway çatışma bölgelerinde muhabirlik yaparken, George Orwell ise Katalan Marksist Birlik Partisi (POUM) saflarında görev almıştır (Günaltay 2009).

Sağa karşı sol arasında gerçekleşen ve sağı temsil eden Cumhuriyetçiler'in zaferle ayrılarak 1975 yılına dek ülkeye hükmettiği İspanya İç Savaşı'nın ardından, dünyada yabancı terörist savaşçı hareketliliğinin yaşandığı bölge, Ortadoğu olmuştur. 1948'de Filistin'in kontrol altına alınması amacıyla yaşanan, neticesinde Arapların mağlup olduğu Arap İsrail Savaşı ya da diğer adıyla Birinci Arap İsrail Savaşı'nda; Mısır, Ürdün, Lübnan, Irak ve Suriye'den müteşekkil Arap ülkeleri koalisyonuna karşı verilen savaşa çoğunluğu Avrupa kıtasından olmak üzere Kanada, ABD, Güney Afrika ve dünyanın birçok yerinde

yaşayan azımsanamayacak miktardaki Yahudi, İsrail'in yanında gönüllü biçimde katılarak yabancı terörist savaşçı olmuştur.

Savaşın diğer tarafındaki Arap Kurtuluş Ordusu'nda da binlerce yabancı terörist savaşçı çeşitli Arap ülkelerinden gelerek Filistin topraklarında savaşmıştır. 14 Mayıs 1948 tarihinde, Rotschild Bulvarı'nda İsrail devletinin resmen kurulduğunun David Ben Gurion tarafından açıklanması çatışmaları nihayete erdirmemiş ve ilerleyen süreçte yaşanan savaş boyutuna kadar ulaşan diğer çatışmalarda yine her iki tarafta bulunmak üzere pek çok yabancı terörist savaşçı yer almıştır.

Bireylerin ülkelerini geride bırakarak yeni bir yere savaşmak maksadıyla gitmesini daha eski tarihlere götürmek mümkündür. 1821'de Mora Yarımadası'nda patlak veren ve sekiz sene boyunca devam eden isyanda da o dönemki romantik akımın etkisi, bağımsızlık ruhunu besleyen duyguların tebellür etmesi ve bilhassa yerleşik düzenden yoksun kimselerce girişilen macera arayışı gibi sebepler neticesinde yabancı terörist savaşçılar boy göstermiş, hatta bir Filhelen (Yunan hayranı) olan, döneminin ünlü hümanistlerinden İngiliz şair Lord Byron da bizzat ülkesinden gelerek İkinci Mahmut idaresindeki Osmanlı Devleti askerlerine, yani ömrünü doldurmasına kısa bir mühlet kalan Yeniçeri Ocağı'na karşı cephede aktif olarak mücadele vermiş, savaş esnasında geçirdiği enfeksiyon sebebiyle Mora Yarımadası'nda hayatını kaybetmiştir. Gerçekleşen savaşa servetinin önemli bir kısmını ve bunun da ötesinde canını veren Byron'un karşılığında aldığı ise muhtemeldir ki, sık sık işittiği *efharisto para poli*² sözleri olmuştur.

² Yunanca, çok teşekkürler anlamına gelmektedir.

Savaşa katılan diğer pek çok yabancı terörist savaşçı gibi Lord Byron'un bu savaşa katılmaktaki esas motivasyonu, Türkleri barbar telakki etmesi ve kimi tarihi şahsiyetlerle beraber etkilenmiş olduğu Antik Yunan medeniyetini girmiş olduğu Türk boyunduruğundan kurtarmak, özgürleştirmektir. Diğer pek çokları gibi Byron da Yunanlı tarihçi Thucydides'in anlattığı Peloponez Savaşı ile aynı bölgede gerçekleşen Mora İsyanı'na katılmak üzere bölgeye geldiğinde derin bir hayal kırıklığına duçar olmuştur.

Antik dönemin izleriyle karşılaşacağı hayali ile geldiği Yunan topraklarında yaşadığı sükut-u hayali pek çok kez dışarı vurmuş olmasına rağmen Yunan davasına destek vermekten kendisini alıkoyamayan Byron'un bu konudaki çarpıcı ifadelerinden biri şu şekildedir: “Yunanları severim(!). Hergelelikte üstlerine yok. Türklerin cesareti haricinde tüm olumsuz taraflarını almışlar. Yunan halkının özgürlüğü için savaşmak hoşuma gidiyor ancak şu dönemin Yunan ırkı da midemi bulandırıyor. Onlara üzülüyorum fakat Türklerden daha iyi olduklarına da inanmıyorum. Hatta pek çok açıdan Türklerin daha iyi olduğunu da düşünüyorum.” İsmi günümüze kadar gelen Rus edebiyatçı Alexander Sergeyevich Pushkin de Yunan davasına destek veren isimlerden olmasına rağmen Byron gibi yaşamış olduğu hayal kırıklığını Yunanlıları “hırsız ve döneke” olarak nitelendirerek belli etmiştir (Özsüer 2016, 337). Tarihteki yabancı terörist savaşçılara verilebilecek bir diğer renkli örnek de; İspanya, Britanya ve Meksika ordularında kendisine tevdi edilen vazifeleri ifa ettikten sonra, Birinci Dünya Savaşı esnasında bu sefer Osmanlı saflarında binbaşı rütbesiyle Şark ve Cenüp cephelerinde cenk etmiş olan Venezuelalı Rafael de Nogales Mendez'dir (Kutlu 2004, 191).

Verilen örneklerden görüldüğü üzere, bugünkü yaygın kanaatin aksine yabancı terörist savaşçılar Müslüman dünyaya özgü, günümüze ait bir fenomen değildir ve evini

terk ederek yurtdışındaki silahlı çatışmalarda yer alan pek çok gayrimüslim birey bulunmaktadır. Yabancı terörist savaşçıların Müslüman dünya ile anılmasının başlıca sebebi, Afganistan'da gerçekleşen Sovyet işgalinden günümüze dek Müslüman topraklarda cereyan eden çatışmalarda yabancı terörist savaşçıların yer alıyor oluşudur. Uzun soluklu Afganistan Savaşı yabancı terörist savaşçı sirkülasyonunun Suriye iç savaşından önceki tepe noktasıdır. Afganistan tecrübesinin yabancı terörist savaşçıların en güçlü deneyim alanlarından birini oluşturduğu söylenebilir.

Müslüman dünyadaki yabancı terörist savaşçıların yer aldığı çatışmalara olan katılım ekseriyetle Arap ve Kuzey Afrika topraklarından gerçekleşmekte, yabancı terörist savaşçıların yüzde olarak daha az bir kısmı batı topraklarından intikal etmektedir (Hegghammer 2010, 60-61). Binlerce kilometre yol kat ederek batıdan çatışma bölgelerine gelen kişiler, yabancı terörist savaşı olgusunun küresel bir tehdit haline dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Müslüman olmayan ülkelerin Müslüman ülkelere müdahil olduğu dönemler, çatışma alanındaki yabancı terörist savaşçı sayısının tepe noktaya ulaştığı dönemler olmuştur.

4.2. Yabancı Terörist Savaşçılar Kimdir ve Özellikleri Nelerdir?

Yabancı terörist savaşçıların başlıca özelliği, kavramın içerisinde geçen yabancı ibaresinden de kolayca anlaşılabilir olduğu üzere, şahısların vatandaşlıklarının bulunmadığı bir coğrafyada, yoğunluk seviyesi değişebilecek bir çatışmaya iştirak ediyor olmalarıdır. Buradaki yabancı ifadesi sözlükteki diğer anlamlarından farklı olarak başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan kimseyi ifade etmekte olup, ilgisiz, kayıtsız, bigâne anlamlarında kullanılmamaktadır. Dolayısıyla yabancı terörist savaşçı

statüsünde olmanın ön koşulu kişinin kendi ülkesinin veya mutad meskeninin dışına yönelik bir seyahat gerçekleştirmiş olmasıdır.

Yabancı terörist savaşçılar pek çok insanın rutini olan yurtdışına seyahat etme eylemini; farklı kültürleri tanımak, ticaret benzeri işler yapmak veya birtakım hizmetlerden yararlanmak gibi gayelerle değil, terörist faaliyetlerde bulunma maksadıyla gerçekleştirmektedirler. Ancak kişinin seyahat eylemini meşru sebeplerle mi yoksa terör faaliyetinde bulunmak için mi gerçekleştirdiğini gerek seyahat gerçekleşmeden önce, gerekse gerçekleştikten sonra tespit edebilmek her zaman kolay olmamaktadır.

Yabancı terörist savaşçıları yabancı terörist savaşçı yapan bir diğer önemli özellikleri ise, katılmış oldukları gruptan herhangi bir maaş almıyor oluşlarıdır. Verilen savaşın saiki, katılım gösteren kişi özelinde; ideolojik, din temelli veya bunlara benzer amaçların husulü olabilir ancak saiklerden biri paralı askerlerde olduğu gibi maddi kazanç elde etmek değildir (Malet 2013). Hayatta kalabilmek için paraya elbette ihtiyaç vardır. Dolayısıyla, yabancı terörist savaşçıların asgari ihtiyaçları karşılanabilmekte ve sembolik miktarda harçlık verilebilmekte hatta onaylanan kimi hareketleri ödüllendirilebilmektedir. Yani yabancı terörist savaşçılara kati surette ödeme yapılmaz diye bir kaide yoktur, ancak her ne kadar gerçekleşebildiği durumlar olsa da, mevcut finansal durumun iyileştirilmesi yabancı terörist savaşçıların motivasyonlarından biri değildir.

Yabancı terörist savaşçıların farklı sosyoekonomik, etnisite, yaş, cinsiyet ve tahsil gruplarından geliyor oluşları, motivasyonlarının da birbirinden farklılık göstermesine sebep olmaktadır (Briggs & Silverman 2014, 12). Çok daha genç ve pek tabii bir miktar yaş almış olanları bulunmakla beraber çoğunluğu yirmili yaşlarının başında olan yabancı terörist savaşçıların, yaşları itibarıyla geçmiş yaşantılarında şiddet içeren aşırıcılık, din

veya siyasetle çok fazla içli dışlı olmalarının olasılığı düşüktür. Dolayısıyla, bu şahısların verdikleri yabancı terörist savaşçı olmak üzere yurtlarından ayrılma kararları, zamana yayılmış bir radikalleşmenin sonucundan ziyade ani şekilde alınmaktadır. Yani radikalleşme süreci aylara yayılmamakta, tüm süreç birkaç haftada tamamlanabilmektedir. Dini motivasyonlu örgütlere, örgütle aynı motivasyonla katılan yabancı terörist savaşçıların kendi dinlerine dair malumatın son derece zayıf olduğu görülmektedir. Yalnız din değil, bu kimselerin siyaset ve jeopolitikaya dair görüşleri de çoğunlukla yüzeyseldir.

Kimi yabancı terörist savaşçılar, kendi vatanlarında çeşitli sebeplerle elde edemedikleri aidiyet duygusunun tatmin edilmesi ihtiyacının peşinde koşarken, kimi ise içinde bulunduğu topluluktan dışlanmış olmanın yol açtığı kabul görme ihtiyacını karşılamak istemektedir. Bu ihtiyaçların başlıca sebebi anavatanda yaşanan hayal kırıklıklarının beraberinde getirdiği yabancılaşmadır. Yabancılaşılan topluma karşı yürütülen mücadele kişiye bir hedef vermekte ve kendisini değerli hissettirmektedir. Kimi bireyler ise adrenalin bağımlılığı, salt macera arayışı, karşı cinsiyeti veya akranları etkilemek, güç sahibi ve saygın bir şahsiyet olmak, hayatlarına anlam katmak, intikam almak veya insani sebeplerle sahaya adım atarak yabancı terörist savaşçı kimliği edinmektedir. Şüphesiz dini bir motivasyon olan cihat gerçekleştirmek de en yaygın savaşma sebeplerindendir (Briggs & Silverman 2014, 13). Sayılan sebepler göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin şiddete başvuran aşırılıkçı örgütlere katılarak yabancı terörist savaşçı olma motivasyonlarının, politik olmaktan ziyade daha çok kişisel olduğu görülmektedir.

Yabancı terörist savaşı olma kararının her zaman rasyonel analizler neticesinde alındığını söylemek mümkün değildir. Tam tersi bu karar daha çok duygusal bir halet-i ruhiye içerisinde alınmaktadır. Dolayısıyla yakın bir akraba veya dostun hâlihazırda yabancı terörist savaşı olarak bir örgüte katılmış olması, kişinin radikalleşmesi sürecinin önemli belirleyici faktörlerindedir. Takip edilecek bir örneğin olması örgüte katılmayı kolaylaştırmaktadır. Belirli bir amaca sahip olmayan veya kendi küçük muhiti dışında bir aidiyet hissetmeyen ve çevresindekilerden kolaylıkla etkilenen gençlerin bulunduğu bölgeler, şahsi ilişkilerin bir momentum doğurarak kişiden kişiye yayılması neticesinde yabancı terörist savaşı olma durumunu tetiklediğini ortaya koymaktadır (Soufan Group 2015, 10). Kuşkusuz günümüzde başta sosyal medya aracılığı ile yapılmakta olan propagandalar örgüte katılma noktasında önemli rol oynamaktadır ve bu yüzden de propagandaların içeriğine büyük önem verilmektedir. Ancak bir başka ülkeye giderek yabancı terörist savaşı olmuş kimselerin tanıdıklarını kendileri gibi yabancı terörist savaşı olmak için yüreklendirmeleri daha fazla tesire sahiptir.

Örgütlere katılarak yabancı terörist savaşı olma motivasyonları nasıl kişiden kişiye çeşitlilik gösteriyorsa, örgütten elini ayağını çekmek için de farklı motivasyonlar bulunmaktadır. Kimi maruz kaldığı ve başkalarını maruz etmeye mecbur bırakıldığı şiddetten usanırken, kiminin ise zamanla gözü açılarak uğradığı hayal kırıklığı sebebiyle edinmiş olduğu yabancı terörist savaşı kimliğini bırakmak istemekte, kimi ise hayata dair hedeflerini bir başka yerde sürdürmek istemektedir (Soufan Group 2015, 7). Dolayısıyla Byron ve dönemdaşlarının uğramış olduğu sükut-u hayalin benzerlerine bugün de rastlanılmaktadır.

Birey, yukarıda sayılan kendisini yabancı terörist savaşçı olmaya iten sebeplerin bir veya birden fazlasını deneyimlediği için zaman içerisinde radikalleşmektedir. Her ne kadar yabancı terörist savaşçılar hatırı sayılır bir maddi kazanç elde ediyor olmasalar da, yabancı terörist savaşçı olmadan önce yaşanan ekonomik sıkıntılar da radikalleşmenin sebeplerindendir. Henüz radikalleşmemiş ancak yapı itibarıyla radikalleşmeye uygun olan kişiler de devlet dışı silahlı aktörlerin propagandasına maruz kalarak radikalleşme sürecinde ilerlemektedirler.

Değınilen bilgilerle uyumlu biçimde Thomas Hegghammer'ın yabancı terörist savaşçılar tanımı da muhteviyatında dört ana unsur barındırmaktadır. Buna göre bir yabancı terörist savaşçı; bir ayaklanmaya katılmış ve bu ayaklanmanın sınırları içinde faaliyet göstermekte, çatışmanın yaşandığı ülkenin vatandaşlığından yoksun veya savaşan gruplara akraba bağı ile bağlı olmayan, herhangi bir resmi askeri organizasyon ile ilişkisi bulunmayan ve ödeme almayan kimsedir (Hegghammer 2010, 53). Bir ayaklanmadan söz edildiğine göre, kaçınılmaz olarak, yabancı terörist savaşçılar emellerini gerçekleştirebilmek adına ayaklanmalarda gerillalar tarafından kendilerinden üstün düzenli ordulara karşı kullanılan vur-kaç benzeri savaş taktiklerinden yararlanmaktadırlar. Bu dört ana kriterin bir arada bulunması, yabancı terörist savaşçıları, başka bir ülkenin topraklarında şiddet içerikli faaliyet gösteren diğer ulus aşırı aktörlerden ayırmaktadır.

Aşağıda detaylandırılacak olan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2178 sayılı kararında, ilk kez uluslararası bir kuruluş tarafından yabancı terörist savaşçıların tanımı hükme bağlanmıştır. Bu kararın çıkarılmasında DEAŞ üyelerinin artan terör eylemlerinin etkisi yadsınamaz düzeydedir. Kuruldaki kararların oybirliği ile alınıyor olması, bugüne kadar ortak bir terörizm tanımında mutabık kalınmasının önüne geçmişken yabancı

terörist savaşçılar tanımı üzerinde konsensüs sağlanması kayda değer bir gelişmedir. Bu tanıma göre yabancı terörist savaşçılar, ikamet etmekte veya vatandaşı olduğu bir devletten başka bir devlette terörist faaliyetleri gerçekleştiren, planlayan, hazırlığında olan veya katılma amacıyla seyahat eden; ya da silahlı çatışmalarla ilişkili olanlar dâhil olmak üzere terör eğitimi alan veya veren bireylerdir (Küüksolak 2019).

4.3. Uluslararası Hukuk ve Savaşçı (Muharip) Kavramı

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda geçen ifadeye göre savaş bir felakettir ve bu felaketin önüne geçilebilmesi için belirli bir çaba sarf edilmektedir. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere "Tüm üyeler, uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla özerler" (BM Antlaşması 1945, 6). Aynı maddenin bir sonraki fıkrası ile de istisnaları olmakla birlikte devletlere kuvvet kullanma yasağı getirilmiştir. Sözü konusu istisnalar, BM Antlaşması'nın 51. maddesinde düzenlenen meşru müdafaa hakkının kullanılması ve BM'nin alacağı bir karar ile kuvvet kullanılmasıdır.

Savaş her ne kadar gerçekleşmesi istenmeyen bir olay olsa da, maziye dönüp bakıldığında insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan ve kendisini sürekli tekrarlayan bir kavramdan söz etmek mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde devletler savaşları yasaklama girişimlerinde bulunmuşlar ve her iki Dünya Savaşı'nda yaşanan büyük ölçekli yıkımın ardından savaşın yasaklanmasına yönelik çalışmalar sıklılaştırılmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra savaşta uygulanacak kurallar da regüle edilmeye çalışılmıştır. Savaş, devletlerin birbirleri ile ilişkilerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların ortadan kaldırılabilmesi noktasında olağan bir araç olarak görüldüğü için, tamamen önüne geçilmesi fikri gerçekçi değildir.

Belki de bu durumu en iyi özetleyecek olan ifade, Prusyalı General Carl Von Clausewitz'in savaş, politikanın başka bir şekilde devamıdır sözüdür (1984, 87). Dolayısıyla, uluslararası düzenin uğrayacağı tahribatın azaltılması adına savaş kurallarının düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bütün bu çabalara rağmen dünyanın pek çok bölgesinde silahlı çatışmalar azalmaksızın devam etmektedir.

Savaş alanında yer alan ana aktörler askerler yani savaşçılar, eski adıyla muhariplerdir. Muharip (savaşan) statüsü resmi bir uluslararası hukuk statüsüdür ve buna ilişkin hükümler Cenevre Sözleşmelerinde düzenlenmiştir. 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Protokol'ün 43. maddesinde belirtildiği üzere, çatışmanın bir tarafının silahlı kuvvetlerine mensup olanlar muhariplerdir ve doğrudan muhasamata katılma hakkına sahiptirler (Resmi Gazete 1953). 1949 Muharip statüsü savaş hukukunun savaşanlara tanıdığı birtakım yetkilerin uygulanma imkanını vermektedir. Bu sıfat tanındığı takdirde; harp kaçağı malı yasaklama, abluka altına alma, düşmanca davranışları engelleme gibi önemli yetkilere sahip olunur. Devletin düzenli ordusunun üyesi vasfının yani muharip statüsünün kazanılabilmesi ve korunabilmesi için bir takım şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Buna göre ordu mensuplarının üniforma giymeleri, silahlarını ve amblem, rozet, bröve, apolet gibi ayırt edici işaretlerini açıkta ve görünür şekilde taşımaları, silahlı çatışma hukuku kurallarına uymaları ve düzenli hiyerarşik sıralama içerisinde yer almaları gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki muharip statüsünü kazanmanın ön koşulu bir devletin düzenli ordusu üyesi olmak değildir. Cenevre Sözleşmeleri'ne ek 1977 tarihli ek I. Protokol, gerilla savaşını tanımaktadır. Bunun anlamı, gerillanın muharip düzeyine gelmesi ve

itibarlı bir seviyeye çıkmasıdır. İspanyolca kökenli gerilla kelimesi, savaş anlamına gelen *guerra* kelimesinden türemiştir. Gerilla taktığının uygulanışı çok eski tarihlere götürülebilir ancak ismini Napoleon Bonaparte komutasındaki Fransız birliklerine karşı İspanyol savaçılar tarafından yürütülen mücadelede almıştır. Gerillaların muharip statülerini koruyabilmeleri için silahlarını açıkta taşımaları şartı bulunmaktadır. Paralı askerlere değinmek gerekirse, bir paralı askerin muharip ya da savaş esiri olma hakkına sahip olmadığı yine Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilmektedir.

Uluslararası hukuka göre, savaççı sıfatının kazanılabilmesi için silahlı çatışmaların uluslararası nitelikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda yer alan kişiler, savaççı sıfatını haiz olmadıkları için herhangi bir uluslararası hukuk statüsünden mahrumdurlar ve eylemleri ulusal ceza yasalarına tabidir. Devletlerce isyancılara savaşan sıfatı gibi tanınabilecek olan asilik sıfatının etkileri savaşan sıfatına göre daha sınırlıdır. Üçüncü devletlerin asilerle pazarlığa girmeleri durumunda, asilik sıfatı tanınmış olur ancak bu tamamen geçici bir sınıflandırmadır.

Her ne kadar askerler mesleğin fitratı gereği sert, direşken ve güçlü olsalar da mekanik bir yapıya sahip değillerdir ve neticesinde insandırlar. Askerlerin her türlü olayın yaşanabildiği savaş esnasında hak aramak durumunda kalabilecekleri için savaşan statüsüne ihtiyaçları vardır. Bu statüyü taşıyan kimseler; çatışma meydanında yaralı, hasta, kazazede halde terk edilemezler. Bu durumda olanların toplanmaları, sağlık yardımı almaları ve durumlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, muharipler düşman güçlerce ele geçirildikleri durumlarda savaş esiri (tutsağı) statüsü kazanırlar ve bu statüdeki kimselere insanca muamelede bulunulması gerekmektedir (SAV 2015, 48).

Sivillerden farklı olarak muhاریlerin çatışmalara katılma hakkı bulunmaktadır ve yine sivillerin aksine yasal hedef konumundadırlar. Sivillerin saldırılarda etkin rol üstlenmeleri mümkün değildir ancak buna rağmen çatışmalara iştirak ettikleri takdirde, sivillere sağlanan korumadan mahrum kalacaklardır ve hedef alınamama durumları ortadan kalkacaktır. Ancak sivillerin çatışmalara dolaylı yoldan katılmalarında bir engel yoktur. Örneğin sivillerin çatışmada kullanılan silahların üretimine katkı vermesi mümkündür. Yine muhاریlerden farklı olarak yasa dışı çatışmaların savaş esiri statüsü kazanmaları mümkün değildir. Ayrıca, muhاریlerin aksine savaşa katılan siviller yasal takibata uğrayabileceklerdir.

4.4. Yabancı Terörist Savaşçılarının Meydana Getirdiği Tehdit

Yabancı terörist savaşçılarının çatışma bölgelerinde bulunmaları, bu kişilerin ailelerini ve mensup oldukları toplulukları, son derece doğal olarak, yakınlarına zarar gelebileceği sebebiyle endişelendirmekte ve durumları yakından takip edilmektedir. Çatışmalarda bulunulduktan sonraki aşamada bölgenin terk edilerek eve geri dönülmesi veya başka, yeni bir bölgeye varılması da, geçişin yapıldığı ülkede ikamet eden insanlara tedirginlik vermektedir ve bu tedirginlik halinin haklı bir dayanağı bulunmaktadır. Çatışma bölgesinden ayrılarak kendi ülkelerine dönen veya bir başka üçüncü ülkeye geçiş yapan yabancı terörist savaşçılar, barışçıl bir şekilde buldukları topluma uyum sağlayabilecekleri gibi buldukları ülkelerde terör eylemi gerçekleştirmeleri de mümkündür. Pek çok ülkenin bu konuda oluşmuş belirli bir tehdit algısı bulunmakla birlikte çatışma bölgesinden dönen kişilerin oluşturduğu tehdide yönelik algı ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermektedir.

Henüz Fransa Başbakanı olmadan önce iç işleri bakanlığı görevini ifa etmekte olan Manuel Valls, bu görevi esnasında yabancı terörist savaşçıların ölümcül askeri yetenekler edinerek ülkelerine döndükten sonra sahip olacakları suç işleme potansiyelini, saniyeleri geriye doğru akmakta olan bir saatli bombaya benzetmiştir. Aynı konudaki benzer bir endişeyi Valls'ın görevini yürüttüğü esnada Alman mevkidaşı Hans-Peter Friedrich de dile getirmiştir. O dönem altmış kadar Almanya vatandaşının Suriye'de olduğunu belirten Friedrich, bu kişilerin el Kaide'ye yakın örgütlerin kamplarında almış oldukları eğitimler neticesinde radikalleşerek Almanya'da güvenlik problemi yaratmalarından endişe duyduklarını belirtmiştir. Bu kamplarda verilen silah ve patlayıcı kullanmaya yönelik eğitimler, orada bulunan genç Almanları ülkelere dönüşte birer tehdit unsuruna dönüşmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla Alman bakana göre bu kişiler dönüşlerini müteakip düzenli bir şekilde izlemeye tabi tutulmalıdırlar (Lynch 2013).

Merkezi Hollanda'nın üçüncü büyük kenti olan Lahey'de bulunan, amacı uluslararası suçlara karşı mücadele olan ve polis teşkilatları arasındaki işbirliğini sağlayan AB'nin kolluk kuvveti konumundaki Avrupa Polis Teşkilatı da (Europol: European Police Office), yıllık olarak hazırlanan Terörizm Durum ve Trend Raporlarında (Te-Sat), geri dönen savaşçıların sahada edindikleri savaş tecrübesi, aldıkları eğitim, elde edilen bilgi ve bağlantıların, AB sınırları içerisindeki teröristlerle işbirliği içerisinde gerçekleştirilebilecek olan terör eylemlerinde kullanılma potansiyelinin mevcut olduğunu devamlı surette belirterek iş başındaki hükümetlere uyarılarda bulunmaktadır (Europol 2019).

Hâlihazırda sirket, yaralama, soygun ve tehdit gibi suçlardan sabıkası bulunup hapis cezasına çarptırılan, Fransa'nın şimalinde bulunan Roubaix kentinde doğan Mehdi

Nemmouche'nin hikayesi tam da Te-Sat raporlarında işaret edilen durumla örtüşmektedir. 2013 yılında Suriye'ye giderek iç savaşa katılan ve orada bir yıl geçiren Cezayir kökenli Nemmuouche, bundan bir yıl sonra Belçika'nın başkenti Brüksel'deki Yahudi Müzesi'ne girerek Kalaşnikof (AK-47) ile ateş açmış ve dört kişinin ölümüne sebep olmuştur (BBC Türkçe 2019). Nemmuouche'nin gerçekleştirdiği olaydan önce sabıkasının temiz olmaması durumunun yabancı terörist savaşçıların çoğunda bulunan bir özellik olduğunu Valls ifade etmiştir (Colum 2013). Adı zikredilen saldırının failinin DEAŞ bağlantısının bulunması, uluslararası toplumun yabancı terörist savaşçılar problemi ve radikalleşmeyi önleme çabalarına hız vermesine sebep olmuştur.

Çatışma bölgesinde savaş tecrübesi edinen, ekseriyeti yaş aralığı on beş ila otuz beş arasında gidip gelen erkek olmakla beraber, aralarında kadınların da bulunduğu yabancı terörist savaşçılar, edindikleri saha tecrübesi ile savaşma maharetlerini geliştirdikleri gibi daha fazla radikalize olarak, daha sonra gittikleri yerlerde yeni terör eylemlerini hayata geçirebilmektedirler (Geneva Academy 2014, 12). İşte bu durum literatürde geri tepme etkisi (blowback effect) şeklinde adlandırılmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, yabancı terörist savaşçıların çoğunun kendi vatanlarında terör eylemi yapacak birikime ulaşma maksadıyla yurtdışına çıktığına dair bir bulgu bulunmamaktadır (Hegghammer 2013, 7).

Başta El Kaide olmak üzere pek çok terör örgütünün mesken tuttuğu Afganistan'da 1980'li yılların başından itibaren geri tepme etkisinin örnekleri yaşanmıştır. Hegghamer'in gerçekleştirmiş olduğu araştırmada ifade ettiği üzere, 1990 ile 2010 arasındaki yirmi yıllık zaman diliminde, çatışma bölgesinden ayrılan yabancı terörist savaşçılardan dokuzda biri, evlerine dönüşlerinin ardından terör saldırısına

başvurmaktadır ve bu saldırılar neticesinde, geçmişte edinilen savaş tecrübesi sebebiyle çok daha yüksek oranda başarılı ve ölümcül sonuçlar meydana gelebilmektedir (Hegghammer 2013, 1). Bu veriyle paralel okunabilecek bir diğer veri ise, 2001 ile 2009 yılları arasında Avrupa’da gerçekleştirilen dini motivasyonlu terör eylemlerinin faillerinin %12’si gerçekleştirmiş oldukları eylemlerden önce yurtdışında ideolojik veya askeri eğitime tabi tutulmuş, veyahut da aktif olarak çatışmaların içerisinde yer almıştır (Coolsaet 2011).

Tabi geri tepmeye dair verilen bu oranlar baz alınarak her çatışmada böyle bir tablonun yaşanacağı çıkarımında bulunulmaması gerekmektedir. Oran, batılı devletlerin çatışmaya müdahil olup olmadığı gibi farklı faktörlerin bulunup bulunmaması doğrultusunda artış gösterebileceği gibi azalması da mümkündür. Her ne kadar bireyler, yabancı terörist savaşçı olmayı kendi ülkelerinde terör eylemleri gerçekleştirmenin bir basamağı olarak görmeseler de bunun gerçekleşme riski yok değildir. Radikal fikirlerle donanma ve savaşma kapasitesi elde etmenin yanı sıra uzun süre çatışma bölgesinde bulunma durumunun beraberinde getirdiği travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), savaş nevrozu (shell shock), depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar düşünüldüğünde komplike ve değerlendirmesi güç bir tehditten söz etmek mümkündür.

Yabancı terörist savaşçı fenomeninin ne denli ciddi ve önlem alınması gereken bir problem olduğunu gösteren önemli bir veri olan sayılara bakmakta yarar vardır. Bugünkü yabancı terörist savaşçı adedi ve ülke dağılımına bakıldığında görülmektedir ki, bütün dünya, göz ardı edilmemesi gereken bir mesele ile karşı karşıyadır. 2015’te yayınlanan BM Güvenlik Konseyi raporunda belirtildiği üzere, yüzü aşkın ülkeden yirmi beş binin üzerinde yabancı terörist savaşçının başta Suriye ve Irak olmak üzere Afganistan, Yemen,

Libya topraklarındaki mevcudiyeti, geri tepme etkisi göz önünde bulundurulduğunda pek çok ülkenin büyük bir güvenlik problemiyle karşı karşıya olduğunu gözler önüne sermektedir (BM 2015, 8). Kısacası uluslararası terörizm başlığı altında değerlendirilebilecek bir konu olan yabancı terörist savaşçı fenomeni, bünyesinde buldukları örgütün ortaya çıktığı topraklarla sınırlı kalmayıp tüm insanlığa yönelik bir tehdit oluşturmaktadır.

Yabancı terörist savaşçıların çoğunluğu komşu ülkelerden savaş bölgesine intikal ederken, yaklaşık beşte birlik bir oran da Batı Avrupa ülkelerinden gelmekte olup, geçmişteki çatışmalar göz önünde bulundurulduğunda, yalnız Irak ve Suriye'deki yabancı terörist savaşçı miktarına, Afganistan'ın 1980'lerdeki Sovyetler Birliği işgali dâhil olmak üzere hiçbir zaman ulaşılmamıştı (Neumann 2015). Üstelik Irak, Afganistan, Yemen ve Somali gibi ülkelerde, geçmişte yaşanan çatışmalar, her ne kadar Suriye'deki savaş henüz nihayete ermemiş olsa da, bugüne kadar geçmiş olan zaman dilimi dikkate alındığında, Suriye İç Savaşı'ndan daha uzun solukluydular.

Mart 2011'de Suriye sınırları içerisinde baş gösteren şiddet içermeyen, hatta barışçıl olarak nitelendirilebilecek protesto gösterilerine devlet tarafından gerçekleştirilen ağır silahlar eşliğindeki müdahale, ilerleyen süreçte tam anlamıyla bir iç savaşa dönmüştür. Suriye'nin, çatışmaların bidayet safhasından itibaren dünyanın çeşitli noktalarından daha çok kişi çekmesinin iki önemli sebebi, ülkeye girişlerin kolay olması ve geçmişteki örneklere nazaran Avrupa'ya coğrafi olarak yakınlığıdır. Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası ve çeşitli havayollarının Türkiye'ye uygun fiyatlı bilet sağlaması, Suriye'ye ulaşımı oldukça kolay hale getirmektedir (Briggs & Silverman 2014, 9).

DEAŞ yabancı terörist savaşçı tehdidine zemin hazırlayan örgütler arasında başı çekmektedir ve devam etmekte olan Suriye iç savaşında örgüt 2015 yılında ülkenin yarısından fazlasına hakimken kademeli olarak güç kaybederek 2017 yılında elindeki iki önemli kent olan, hatta başkent olarak nitelendirilen, Rakka ve Musul'un kaybedilmesi ve daha önce hakim olunan topraklarda neredeyse tamamen yenik duruma düşülmesi, onlarca farklı ülkeden gelen binlerce DEAŞ mensubu teröristin ülkelerine dönüş sürecini hızlandırmıştır. Bugüne doğru gelen süreçte de DEAŞ'ın hakim olduğu topraklardan geriye çekilme süreci devam etmiştir.

Yoğun hava bombardımanına maruz kalan DEAŞ mevzilerinde pek çok yabancı terörist savaşçı hayatını kaybederken bir kesim ise Libya, Afganistan, Sina Yarımadası ve Filipinlerdeki silahlı gruplara katılmıştır (Barrett 2017, 20). Yabancı terörist savaşçılar arasındaki bir diğer kesim olan dönen savaşçıların topluma yeniden nasıl entegre olacağı sosyolojinin konusuyken güvenlik çalışmaları uzmanlarına göre ise durumun güvenlik boyutu da mevcuttur ve dönen savaşçıların ülkelerinde tehdit yaratması ihtimal dahilindedir.

Kimi yetkili ve siyasiler yabancı terörist savaşçılarla ilgili sıklıkla uyarılarda bulunarak tabiri caizse felaket tellallığı yapmakta iken bu savaşçıların ülkelerine döndüklerinde muhakkak bir eyleme kalkışacaklarını ve topluma yönelik bir tehdit oluşturacaklarını düşünmek paranoyakça bir yaklaşım olacaktır. Bu konuda yer yer yapılan korku siyasetinin ne amaçla gerçekleştirildiği, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Kuşkusuz yabancı terörist savaşçılar arasında ülkelerine dönerek herkes gibi normal bir hayat kurmak isteyen pek çok kişi mevcuttur. Dönen tüm yabancı terörist savaşçıların yollara el yapımı patlayıcı (EYP) döşeyeceklerini, intihar yeleğini sırtlarına

geçirip katliama girişeceklerini veya kullandıkları taşıtı kalabalıklar üzerine sürmelerini düşünmek akıl karı değildir. Tabii bu durum, yabancı terörist savaşçılara yönelik bir adım atılmaması gerektiği anlamını da taşımamaktadır.

Türkiye jeopolitik konumundan ötürü yabancı terörist savaşçı hareketliliğinden önemli ölçüde etkilenen bir ülke olduğu için bu problemle mücadelede başı çeken ülkelerdendir. Bunun önemli göstergelerinden biri de pek çok ülkeden önce davranılarak 30/09/2013 tarih ve 5428 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile DEAŞ'ın terör örgütü kabul edilmiş olmasıdır. Her ne kadar Türkiye'nin elinde yabancı istihbarat servisleri ve Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı'nın (Interpol) da işbirliği ile elde ettiği Suriye'de savaşan gruplara katılma ihtimali bulunan kişilerin listesi bulunup binlerce kişinin ülkeye girişi edinilen istihbarat sonucunda yasaklanmış olsa da bu konuda yüzde yüz bir başarı oranının sağlanması konusunda beklentiye girilmesi gerçekçilikten uzak bir tutum olacaktır.

Aşağıda The Soufan Center'ın, "Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees" yani "Hilafetin Ötesi: Yabancı Savaşçılar ve Geri Dönenlerin Tehdidi" adlı, 2017 yılında neşredilen raporundan alınmış olan tabloda, hangi ülkeden ne kadar yabancı terörist savaşçının DEAŞ'a katıldığı ve ne kadarının döndüğü görülmektedir (Barrett 2017, 12-13).

ÜLKE	YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILAR	GERİ GÖNDERİLEN/KARA LİSTEYE ALINAN (TR)	KALAN	GERİ DÖNEN	TARİH
Afganistan				120	03/2017
Arnavutluk	-90				05/2017
Cezayir	170			87	01/2016
Avustralya	>165		-100	>40	05/2017
Avusturya	296	31/153*51	-150	90	12/2016
Azerbaycan	>900	252/1.677			03/2017

Batı Balkanlar	-900			250	08/2017
Belçika	-478	37/1.519	-250	>102	08/2017
Bosna Hersek	248		-115	46	12/2016
Bulgaristan	<10	21/77			09/2015
Kanada	-180		-90	-60	01/2017
Orta Asya	>5.000			-500	02/2017
Danimarka	>145	23/196	-35	67	02/2017
Mısır	-600	150/-			01/2017
AB	-5.000		-2.200	-1.200	04/2016
Finlandiya	>80		-43	-43	02/2017
Fransa	1.910	254/2.622	-700	271	08/2017
Gürcistan	>200		>50	<50	04/2017
Almanya	>915	133/657	-450	-300	03/2017
Hindistan	75	37 stopped			03/2017
Endonezya	-600	435	384	<50	03/2017
İsrail	60			<10	08/2017
İtalya	110		57	13	10/2017
Ürdün	-3.000		-900	>250	05/2017
Kazakistan	>500	-/1,914	120		04/2017
Kosova	317		138	117	04/2017
Kuveyt	150				08/2016
Kırgızistan	>500			>44	06/2016
Libya	-600				02/2017
Makedonya	-140				03/2016
Malezya	91		56	8	12/2016
Fas	1.623	183/2.831	500	198	04/2017
Hollanda	280	22/520	<190	50	02/2017
Norveç	90		40	>30	09/2016
Pakistan	>650				01/2016
Rusya	3.417	804/4.128		400	03/2016
Suudi Arabistan	3.244	141/7.523		760	11/2016
Sırbistan	50				01/2017
Güneydoğu Asya	>1.000				10/2016
İspanya	204	21/325	129	30	07/2017
Sudan	-150		-70	>2	08/2017
Sri Lanka	32				11/2016
İsveç	-300	55/300	112	106	09/2016
İsviçre	-70			14	02/2017
Tacikistan	1.300	308/2.651	>700	147	07/2016
Trinidad	>130				02/2017
Tunus	2.926	74.605		>800	12/2016
Türkiye	-1.500	<7.240		-900	06/2016
Türkmenistan	>400				01/2015
Uygurlar	-1.200				04/2017
Birleşik Krallık	-850	106/1.172	-400	-425	02/2017
ABD	<129			7	09/2017
Özbekistan	>1.500				05/2016

Tablo 4.1. Ükelere Göre DEAŞ'a Katılım

4.5. Yabancı Terörist Savaşçı Sorununa Yönelik Mücadele

Yetkililerin ne sayıda yabancı terörist savaşçının, ne zaman, ne şekilde ülkeye döneceği konusunda net bilgilere sahip olmaması mücadeledeki önemli dezavantajlardandır. Pek çok savaşçı dönmeyi düşünmeyip şehit olma iştiafında veya çatışmalar nihayete erdiğinde bir başka çatışma bölgesine geçme eğiliminde olduğu gibi kimi savaşçıların ise hâlihazırda geri döndüğü bilinmektedir. Sayıların da somutluğunu ortaya koyduğu geri dönme potansiyelli yabancı terörist savaşçıların ortaya çıkardığı ölümcül tehdidin önüne geçilebilmesi adına devletlerin halletmesi gereken birtakım aşamalar bulunmaktadır. Öncelikli olarak isabetli bir risk değerlendirmesinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, gündem itibarıyla öncelikle Suriye'den olmak üzere, çatışma sahasından dönen yabancı terörist savaşçıların gittikleri yerde güvenlik tehdidi oluşturup oluşturmayacağı değerlendirilmelidir. Risk değerlendirmesinin münasip bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için terör saldırısı gerçekleştirebilecek veya ifrata kaçan faaliyetlerde bulunabilecek şahısların kimliklerinin saptanması gerekmektedir. Bununla birlikte topluma yeniden entegre olabilecek şahısların belirlenmesi de risk değerlendirmesinin önemli bir bileşenidir. Bundan sonraki aşama; kimin, nasıl, kiminle ve hangi araçlarla ne yapması gerektiğine ilişkindir. Son olarak da, uluslararası ve ulusal seviyede hukuki olarak yabancı terörist savaşçılara yönelik hangi adımların atılacağı belirlenmesi gerekmektedir (Bakker & Paulussen & Entenmann 2013, 5).

Yabancı terörist savaşçıların ne denli büyük bir risk teşkil ettiği, aşikâr bir hal aldığı için, problemin önüne geçilebilmesi adına birtakım adımlar atılması zaruri hale gelmiştir ve bu adımlar öncelikle yaşamaya ilişkin olmalı, problemin bertaraf edilmesine

yönelik kalıcı hukuki düzenlemelere gidilmelidir. Bu noktada pek çok ülke yabancı terörist savaşçıları birer terörist olarak addetmektedir. Örneğin Singapur devleti, geçtiğimiz yıllarda, Türkiye Cumhuriyeti'nin pek çok farklı noktasında, kırk yılı aşkın süredir kanlı eylemlerine devam eden PKK terör örgütünün, Suriye'deki çatı organizasyonu konumundaki SDG saflarında DEAŞ'a karşı yer almak ve Yemen'deki mezhepsel çatışmaların bir parçası olmak amacıyla seyahat etmeyi planlayan dört adet vatandaşını tutuklamıştır. Silahlanarak öldürmeye ve ölürek "şehit" olmayı göze alan bu şahısların, dini motivasyonlarını gerçekleştirmek üzere şiddete başvurmaya hazır olmalarının Singapur açısından bir güvenlik tehdidi yarattığı, şahısların tutuklanma gerekçesi olarak İç İşleri Bakanlığı tarafından açıklanmıştır (Liang 2016).

Singapur örneğinde görüldüğü üzere ülkelerin yabancı terörist savaşçı olma potansiyeli taşıyan şahıslara yönelik, bu durum henüz gerçekleşmeden önlem almaları, muhataranın önüne geçilebilmesi açısından önemli bir hamle olmaktadır. Yabancı terörist savaşçılar öncelikle terk ettikleri kendi ülkelerini tehdit ettikleri için ülkeler genellikle kendi vatandaşlarına yönelik önlem almaya çalışmaktadırlar. Yabancı terörist savaşçılık deneyimi yaşama ve ardından kendi ülke topraklarında terör eylemi gerçekleştirme arasında bir korelasyon bulunduğu için yabancı terörist savaşçılar geçmişteki değil, atide hayata geçirecekleri olası eylemlerinden ötürü tehdit olarak görülmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu korelasyon elbette ülkeye dönüşte kesin olarak bir terör eylemi gerçekleştirileceği anlamına gelmemektedir.

Yabancı terörist savaşçıların farklı bir ülkede yaşanan çatışmalara iştirak etmesi yeni bir durum olmamakla beraber, bireylerin üçüncü bir ülkedeki savaşta yer almaları veya yer alma hazırlığında bulunmalarının kovuşturmayaya tabi tutulmasına yönelik bir

teamül bulunmamaktadır. BMGK'nın 2139 sayılı kararında, yabancı terörist savaşçıların derhal Suriye'den çekilmeleri talep edilmiş olsa da, yabancı terörist savaşçıların toplum nazarında oluşturabileceği tehdiye karşı koymaya yönelik kurgulanmış uluslararası düzeyde hukuki bir mekanizma bulunmamaktadır (BM 2014, 4).

Yabancı terörist savaşçılar, tarihteki örneklerinde bugünkü problemlere yol açmadıkları için, geçmişte devletler tarafından konuya dair hukuki düzenleme yapma ihtiyacı hâsıl olmamıştır. Ceza hukukunun temel ve evrensel prensiplerinden olan kanunilik ilkesi gereği suçlar, bunlara uygulanacak ceza ve güvenlik tedbirlerinin yasalar ile hükme bağlanmış olması gerekmektedir. Bu prensip gereği, kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil sebebiyle bir kimsenin cezalandırılması mümkün değildir. Dolayısıyla son dönemlerde, yabancı terörist savaşçıları, meydana getirdikleri problemler sebebiyle cezalandırabilmek adına birtakım hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Ancak kanunilik ilkesinin beraberinde getirdiği aleyhe yasanın geriye yürümesi yasağı sebebiyle yabancı terörist savaşçıların hareketlerini gerçekleştirdiği anda meriyette bulunan kanun hükümlerine göre eylem suç teşkil etmediği takdirde bu kişilerin cezalandırılması namümkündür. Ancak hukuki düzenlemeler yürürlüğe girdikten sonraki yabancı terörist savaşçı hareketleri cezalandırılabilir.

4.6. Yabancı Terörist Savaşçıların Yargılanması Meselesi ve Yabancı Terörist Savaşçılara İsnat Edilebilecek Suçlar

DEAŞ'ın sükse yaptığı dönemde elde ettiği topraksal kazanımları koruyamayıp yenik duruma düşmesi, kaçınılmaz şekilde saflarına katmış olduğu yabancı terörist savaşçıların da kaderini etkilemiştir. Hızla kontrol altına alınan bölgelerden, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu çok sayıda ülkenin bir araya getirdiği DEAŞ karşıtı uluslararası

koalisyon güçleri tarafından başlatılan hava taaruzunun etkisiyle dağılımlarak yine hızlı bir şekilde çekilmek durumunda kalınmış ve bu bölgelerde kalıcılık sağlanamamıştır.

Savaş bölgesinde yaşanan ölümler bir yana, çözülmesi gereken esas sorun bölgede barınma imkanı son derece kısıtlı hale gelen DEAŞ üyelerinin ülkelerine geri dönüp dönmeyeceği, döndükleri takdirde nasıl bir uygulamayla karşılaşacaklarına ilişkindir. Avrupa'dan DEAŞ'a yönelik olarak gerçekleştirilen yoğun katılımın geri dönüşünün ne şekilde olacağı henüz çözümlenebilmiş bir problem değildir ve Avrupa devletleri savaş bölgelerinde zaman geçirmiş vatandaşlarını ülkelerine tekrar kabul ederek yargılama sürecinin başlatılması noktasında gönülsüz davranmaktadır.

Bu gönülsüzlüğün altında kuşkusuz savaş bölgesinde geçirilen zaman diliminin ardından, sahip olunan ideolojinin keskinleşerek radikalleşmeye müsait bir hale gelmesi ya da kişinin psikolojisinde yaşanan olumsuz değişikliklerin, yabancı terörist savaşçıların döndükleri ülkelerinde terör eylemi gerçekleştirme ihtimalini artırmış olduğuna dair sahip olunan kanaattir.

Kişi yargılama neticesinde suçlu bulunmasa dahi, savaşın yaşandığı topraklarda geçirmiş olduğu deneyim sebebiyle istenmeyen olaylara karışabileceği düşüncesi hakimdir. Kişi suçlu bulunarak hapis cezasının tatbik edildiği durumlarda ise cezanın tamamlanmasının ardından suça karışıp karışmayacağı sorusu gündemdedir. Dönen yabancı terörist savaşçıların gözlem altında tutulması seneryosu da bulunan riski sıfıra indirmeyecek olup bu gözetlemenin sürdürülebilirliği de soru işaretidir.

Avrupa ülkelerinde iş başında olan hükümetlerin yabancı terörist savaşçıların kendi ülkelerinde yargılanması hususunda çekingenlik göstermelerinin başlıca sebepleri;

kişinin eylemlerine ilişkin kanıt toplamanın zorluğu, harp meydanında elde edinilen ölümcül deneyimlerin ülke topraklarında başarılı terör saldırılarına sebep olmasına dair taşınan endişe ve ülke vatandaşlarının bu yönde atılacak bir adıma karşı takınacağı tepkisel tutumdur.

Avrupa ülkeleri yabancı terörist savaşçıların yargılanması külfetinden kurtulmak için bu kişilerin mahkum oldukları Irak ve Suriye’de yargılanması önerisini de gündeme getirirken suçun işlendiği yer toprakları hukuken yargılama yetkisine sahip olsa da, bu durum yabancı terörist savaşçıların kendi ülkelerinin yargılama yetkisine sahip olmadığı anlamına gelmemektedir. Ayrıca Irak ve Suriye’nin başarısız devlet statüsünde olmaları, adil yargılamanın gerçekleştirilmesini güç kılacak bir durumdur. ABD yabancı terörist savaşçıların yargılanması konusunda Avrupa ile görüş ayrılığı yaşamakta ve yabancı terörist savaşçıların kendi ülkelerinde yargılanması gerektiği tezini savunmaktadır. BM Raportörü Callamard da, Suriye ve Irak’ta tutulan DEAŞ’lı yabancı teröristlerin, bölgede uluslararası suçları ele alacak geçiş hukuku olmaması nedeniyle kendi ülkelerine gönderilmeleri ve orada yargılanmaları gerektiğini belirtmektedir (Yürük 2019).

Yabancı terörist savaşçıların eylemlerini belli başlı suçlara dâhil etmek mümkündür. Bunlarla sınırlı kalmamak kaydı ile yabancı terörist savaşçılara isnat edilebilecek başlıca suçlar; savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, terörizm (tedhişçilik) ve soykırımdır (Paulussen & Entenmann 2015). Görüldüğü üzere bu suçlar beynelmilel niteliktedir. Bir yabancı terörist savaşçının başarılı bir şekilde yargılanabilmesi için suç teşkil eden fiilin gerçekleştirildiğinin ortaya konulması gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi ise yurtdışında, hassaten savaş esnasında kanıt toplamanın çeşitli zorluklarından ötürü kolay değildir. Savaş, doğası itibarıyla gerçekleştiği coğrafyada kaos

ve istikrarsızlığa sebep olmaktadır. Kaotik savaş ortamında suç delillerine ulaşılamaması, delillerin kaybolması veya gerçeğin meydana çıkmasını önleme maksadıyla suçun delillerinin yok edilmesi, silinmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi veya bozulması olasılığı yüksek olduğu için bir kişinin suçluluğunun ispat edilmesi son derece güçtür.

Yabancı terörist savaşçılar da savaşın bir parçası oldukları için savaş esnasında bir suç işleyip işlemediklerinin belirlenmesi kolay değildir. Ne var ki, günümüzdeki çatışmalara ait görüntüler, gerek kayıt altına alan yabancı terörist savaşçılar ve mensup oldukları örgütün tasarrufu ile, gerekse hayatını kaybeden savaşçıların üzerinden hasım gruplarca ele geçirilen kamera ve telefon hafızasındaki kayıtlar, başta Facebook, Twitter ve YouTube olmak üzere çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşılmaktadır. Bu kayıtların bir kısmı şüphesiz yargılamaların gerçekleşeceği dönemde delil niteliği taşıyacaktır.

Yabancı terörist savaşçılara isnat edilebilecek suçlardan olan savaş suçları, silahlı çatışmalar esnasında savaş alanı ve ötesinde atılabilecek olan adımların sınırını çizen uluslararası insancıl hukuku ciddi biçimde ihlal eden suçlardandır. Çin, ABD, Rusya gibi söz sahibi devletler üyeler arasında yer almasa da, 123 ülkenin üye olduğu, 2002 yılında kurulmuş olan Uluslararası Ceza Divanı'nın (ICC) kurucu sözleşmesi olan Roma Statüsü'nde savaş suçunun tanımı yapılırken ifade edildiği üzere; silahlı çatışmalarda aktif rol oynamayan, geçmişte silahlı gruplarda yer alsa da daha sonra silahlarını bırakmış veya teslim olmuş kimseler ve yaralanma, hastalanma, tevkif edilme gibi sebeplerle muharebe dışında kalmış kimselerin hayatına yönelik hareketler savaş suçları kapsamına girmektedir (ICC Statute 1998, 6). Yine aynı sözleşmede belirtildiği üzere savaş suçunun vücut

bulabilmesi için çatışmanın uluslararası nitelikte olması şartı aranmamaktadır (ICC Statute 1998, 6).

Savaşan tarafların eylemlerini hangi boyutlara kadar çıkarabileceğini belirleyen, zaman zaman insancıl hukuk ile eş anlamlı kullanılan evrensel savaş hukuku (silahlı çatışma hukuku) kuralları; savaşa iştirak etmeyenleri, savaş esnasında yaralanarak, esir alınarak veya teslim olarak savaş dışında kalan kişileri tarafları ne olursa olsun korumaya yöneliktir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için kimin ve neyin savaşlarda meşru hedef olduğu ile kimin ve neyin bunlardan ayrıştırılarak korunması gerektiğinin ayrımı sağlıklı biçimde yapılmalıdır. Bu durumda siviller asla hedef alınmaz, alınmaları ise savaş suçuna sebebiyet vermektedir. Sivillerin hedef alınmamasının da ötesinde, sivillerin zarar görmesini engellemek veya hayatta kalmaları için önem arz eden su kaynakları, çiftlik hayvanları gibi şeyleri yok etmemek adına mümkün olan bütün önlemler alınmalıdır (ICRC 2016).

Savaş esnasında sivillerin ihtiyaçları olan yardımı alma hakları bulunmaktadır. Hasta ve yaralananların ihtiyaçları olan tedaviyi görme hakları bulunmaktadır ve buna aracı olacak sağlık personeli, taşıtı ve hastanelerin hedef alınması uluslararası insancıl hukuku ihlal eden davranışlardandır. Savaş esirlerinin ise asgari düzeyde yemek ve su ihtiyaçları karşılanmalı, işkence görmemeleri gerekmektedir. BM İnsan Hakları Konseyi'nin hazırlamış olduğu rapora göre, Suriye'de faaliyet gösteren, bünyesinde pek çok yabancı terörist savaşçı barındıran örgütler; cinayet, işkence, cinsel saldırı ve 15 yaş altındaki çocukların savaştırılması gibi eylemler gerçekleştirmek suretiyle çeşitli savaş suçları işlemiştir (BM 2014).

Ne var ki Suriye iç savaşında işlenen suçlar henüz ICC'ye havale edilmediği için, yabancı terörist savaşçıların yargılanması işi, ulusal devletlerin iç hukuk düzeniyle uyumlu biçimde kendi mahkemeleri uhdesinde bulunmaktadır. Suriye, ICC üyesi olmadığı için, işbu mahkeme tarafından Suriye'deki yabancı terörist savaşçıların eylemlerine dair alınacak yargı kararları hükümsüz olacaktır. ICC'nin bu noktada yetkili hale gelmesi, BMGK kararıyla mümkün olacaktır. ICC'nin Suriye'deki duruma ilişkin yetkili kılınmasına yönelik bir girişimde bulunulmuş olsa da, 22 Mayıs 2014 tarihinde daimi üyelerden Rusya ve Çin'in veto oylarıyla karar Güvenlik Konseyi'nde ret edilmiştir. Konseyde geriye kalan 13 ülke tarafından destek bulan karar tasarısı geçmiş olsaydı ICC, 2011'in Mart ayından beri süregelen Suriye'deki çatışmalarda yüz binin üzerinde sivilin hayatını kaybettiği, milyonlarca insanın hem ülke içerisinde hem de yurtdışına göç etmek durumunda kaldığı, korkunç suçların işlendiği, ağır insan hakkı ihlallerinin yaşandığı olayları yargılama noktasında yetkili kılınmış olacaktı (UN News Centre 2014).

Kimi ülkelerin ICC'ye taraf olmaması Uluslararası Ceza Hukuku normlarının uygulanmasına hanel getirmektedir. Bu noktada örnek vermek gerekirse Vietnam, Afganistan, Irak ve Libya gibi ülkelerde işlenen savaş-insanlık suçları, arka bahçe olarak görülen Latin Amerika'daki Guatemala, Brezilya, Şili, Arjantin gibi ülkelerde başarıya ulaşan ve ulaşamayan, desteklenen ya da bizzat organize edilen kanlı darbeler sebebiyle ABD'yi uluslararası ceza hukuku bakımından sorumlu tutmak mümkün olmamaktadır (Sözür 2018).

Yabancı terörist savaşçıların kimi eylemleri ise hem harp hem de sulh döneminde işlenebilecek olan insanlığa karşı suçlara vücut verebilmektedir. Kasten adam öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma veya uluslararası hukukun temel kurallarını ihlal edecek

bir başka şekilde kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılması, işkence, eziyet gibi suçlarla mağdurların zihinsel veya fiziksel sağlığına zarar verilmesi sistematik ve geniş çaplı bir plan doğrultusunda, sivil gruplara yönelik olarak gerçekleştirildiği durumlarda insanlığa karşı suçların mevcudiyeti söz konusu olmaktadır (ICC Statute 1998, 3).

Yabancı terörist savaşçıların yer aldığı kimi çatışmaların arka planını mezhepsel görüş ayrılıkları oluşturduğu için belirli grupların kısmi veya tamamen yok edilmesine yönelik atılacak adımlar soykırım suçunu oluşturabilir. İşbu suç; milli, etnik, ırki veya dini grupların ortadan kaldırılması kastıyla gruptaki kişilerin öldürülmesi, bedensel veya ruhsal bütünlüklerine ağır zarar verilmesi veya kısırlaştırma yönteminden yararlanmak da dahil olmak üzere grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbir alınması gibi farklı eylemlerle işlenebilecektir (ICC Statute 1998, 3).

4.7. Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Ulusal Hukuk Uygulamaları

Kişilerin yabancı terörist savaşçıya evrilmesinin önünü almak ve döndüklerinde topluma yeniden entegrasyonlarının sağlanması için alınan yumuşak önlemler tek başına yeterli olmadıkları için belirli hukuki düzenlemelere de gidilmiştir ki bunlardan önemli bir tanesi hazırlık faaliyetlerinin suç kapsamına alınmış olmasıdır. 2014 yılında, Suriye'deki rejim karşıtı silahlı grupların eğitim kampına katılma maksadıyla beraberindeki dört kişiyle Birleşik Krallık'ı terk eden eden otuz bir yaşındaki Mashudur Choudhury, aynı ayda ülkesine geri dönüşünde, uçağı Gatwick Havaalanı'na iner inmez tutuklanmış ve terör suçundan hüküm giymiştir (Dearden 2014). Kişilerin terör eylemi gerçekleştirilmeden dahi terör suçundan hüküm giyebileceklerine dair Birleşik Krallık'ta yaşanan bu hadise, yabancı terörist savaşçılara karşı atılan adımlara ilişkin çarpıcı bir örnektir.

Choudhury örneğinde suçun faili terör bölgesinden ülkesine dönüşünün ardından mahkûm edilirken, buna benzer bir diğer örnekte, 2011 yılının Mart ayında Toronto Pearson Uluslararası Havaalanı'ndan kalkacak uçakla Mısır'ın başkenti Kahire'ye gidecek olan yirmi sekiz yaşındaki Mohamed Hassan Hersi, henüz terör bölgesine adım atmadan güvenlik güçlerince yakalanmış ve Kanada devletinde gerçekleştirilen yargılamanın ardından on yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Kahire bu yolculukta aktarma noktası olup, Hersi'nin nihai hedefi Afrika ülkesi Somali'deki federal hükümete karşı savaşan, El Kaide bağlantılı Hareket el-Şebab el-Mücahidin, veya kısaca Eş Şebab terör örgütüne katılmaktı (Elliot 2014).

Yabancı terörist savaşçıların mobilitesine yönelik alınan önlemler, ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermektedir. Devletler, geri tepme etkisinden en çok muzdarip olan Irak ve Suriye gibi örnekler henüz çok tazeyken, bu durumun ortaya çıkarabileceği yıkım sebebiyle yabancı terörist savaşçı fenomenine yönelik etkili çözüm arayışındadırlar. Ulusal düzeydeki mevzuatın çoğu, devlet dışı silahlı grupların yanında çatışma eylemini tek başına suç kapsamına almazken, yabancı terörist savaşçıların yurt dışındaki çatışmalara katılmaları sebebiyle suç isnadıyla yüz yüze kalmaları mümkündür. Soruşturma ve yasal takibatta bulunulabilmesi için uluslararası insancıl hukukun ihlal edilmesi gerekli olmayıp adam öldürme, kundaklama gibi adi suçların işlenmiş olması veya bu gibi suçlara teşebbüs edilmesi yeterlidir. Bunun yanı sıra uluslararası örgütler tarafından terörist örgüt listelerine dahi edilmiş olan silahlı gruplara katılan yabancı terörist savaşçıların ulusal terörizm mevzuatına göre soruşturmaya tabi tutulmaları da mümkündür.

Pek çok Avrupa ülkesi için geçerli olduğu gibi Almanya için de yabancı terörist savaşçıların avdet etmesi kaygı yaratan bir olasılıktır. Birleşik Krallık ve Kanada'da yaşanan örneklerin aksine Almanya'da terör bölgelerine seyahat sebebiyle yargılanan ve mahkûm edilen herhangi bir kimse olmamıştır zira Alman yasaları yabancı terörist savaşçıların seyahatini suç kapsamına sokmamaktadır. Almanya'ya geri dönen yabancı terörist savaşçıların hukuki olarak yargılanabilmesi, terör faaliyetlerine karışıklarının kanıtlanabilmesine bağlıdır ki bunun gerçekleşmesi Suriye gibi, senelerdir süregelen bir savaşta yıpranmış, kurumlarının çökmesi suretiyle başarısız devlet (failed state) konumuna gelmiş bir ülkede pek de mümkün değildir (Bakker & Paulussen & Entenmann 2013). Yine de Almanya yabancı terörist savaşçı fenomeniyle mücadelede başka yasal araçlardan yararlanmaktadır.

Öncelikli olarak Alman yetkililer, devamlı surette, yabancı terörist savaşçıların yoğunluk gösterdiği bölgelerin komşusu konumundaki Türkiye'nin sınır yetkilileri ile irtibat halindedir. Alman iç istihbarat servisi olan Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV); ülke içerisindeki aşırıcılık, terörizm ve ulusal güvenliğe ilişkin diğer konulardan sorumlu ana mercidir ve bu kuruluşun topladığı veriler ışığında yetkililer, Suriye iç savaşına katılma niyeti olan şüphelilere, faaliyetlerinden haberdar olunduğu yönünde uyarıda bulunmaktadır (Bakker & Paulussen & Entenmann 2013). Bir kişinin pasaportuna el koymak için izlenmesi gereken yasal prosedür uzun sürebildiği ve bu süre zarfında deyim yerindeyse iş işten geçebileceği için yetkililer genellikle şüpheli şahıslara kişisel ziyaretler gerçekleştirerek savaşma maksadıyla seyahat gerçekleştirmeyi düşündüklerinden haberdar olduklarını belirterek bunu yapmamalarını salık vermektedirler (Schmitt 2013). Görüldüğü üzere Alman yetkililerin yabancı terörist

savaşçıların meydana getirebileceği zararların önüne geçmeye yönelik başlıca attığı adım, radikalleşeceğinden şüphe duyulan şahısların ülkeden ayrılmasının önüne geçmektir.

Pek çok yabancı terörist savaşçı mensubu bulunan terör örgütlerinin gerçekleştirdiği korkunç eylemlerden dolayı, batılı devletler şaşkıncı olmayan bir şekilde, eve dönüşlerin önüne geçebilmek adına pasaportun müsaderesi yoluna gidebilmektedir. İç ve dış güvenliği tehlikeye sokan veya Almanya'nın diğer ali menfaatlerine yönelik tehdit oluştuğunun değerlendirildiği durumlarda kişilerin pasaportuna yasal olarak el konulabilmektedir. Bu politika başarılı olduğu takdirde şahıslar yabancı terörist savaşçıya hiç dönüşmemiş olacakları için çatışma bölgesinden ülkelerine geri döndüklerinde ne olacağı gibi bir endişe de ortaya çıkmayacağı için rasyonel bir politika söz konusudur.

Geçmişte yaşanan örneklerden tecrübe edildiği üzere pasaportun müsaderesi yoluna gitmek her zaman yabancı terörist savaşçıların hareket kabiliyetini kısıtlamada yeterli olmamaktadır zira on altı yaşını doldurmuş Alman vatandaşları, diğer pek çok Avrupa ülkesi vatandaşı gibi, yalnız kimlikleri ile beraber, yani herhangi bir vizeye ihtiyaç duymaksızın Avrupa topraklarının geniş bir kısmını kapsayan Schengen Bölgesi'nde rahatça seyahat ederek meşru biçimde günümüzde Suriye ve Irak'a yönelen yabancı terörist savaşçı hareketliliğinde coğrafi olarak önemli bir konuma sahip olan Türkiye'ye kadar gelebilmekte ve sonrasında kaçakçıların yardımı veya bir başka şekilde savaş koşullarının hüküm sürdüğü, 911 kilometre gibi uzun bir sınıra sahip olduğu komşusu Suriye sınırından geçerek çatışma bölgesine ulaşabilmektedir. Kuşkusuz bu kadar uzun bir sınır kontrol etmenin zorluğu ortadadır.

Temmuz 2017 tarihli, İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkiye'nin DEAŞ ile Mücadelesi adlı raporda belirtildiği üzere yabancı terörist savaşçı olma amacı güden

kimseler genellikle havayolunu kullanmak suretiyle İstanbul ve Antalya üzerinden Türkiye'ye giriş yapmakta, bir kısmı Yunanistan, Bulgaristan, Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden (Edirne, Ardahan ve Artvin) karayolu ile Türkiye'ye adımını atmakta, daha az bir kısmı ise İzmir ve Mersin'e deniz yolu aracılığı ile gelmekte ve Türkiye'yi transit ülke olarak kullanmaktadır. Bu kişiler belirtilen illere geldikten sonra ise Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana gibi çatışma bölgesine yakın olan illere hava veya ağırlıklı olarak karayoluyla ulaşmaktadırlar. Yolculuğu gerçekleştiren kişiler yakalanma olasılığını düşürmek adına farklı güzergâhları tercih etmektedirler (TC İç İşleri Bakanlığı 2017).

Hollanda da vatandaşlarının Suriye'deki iç savaşa katıldığı Avrupa ülkelerinden biri olması sebebiyle ki bu sayının 2013 yılında 50 ila 100 arasında değiştiği tahmin edilmektedir, Suriye'den ülkeye dönecek savaşçılar konusunda yakından ilgilenmektedir ve bu durum başlıca uluslararası tehditlerin arasında bulunmaktadır. Hollanda yasalarına göre de yurtdışına silahlı bir örgüte katılma veya silahlı eğitim alma maksadıyla çıkmak suç teşkil etmektedir. Her ne kadar bütün Hollandalı yabancı terörist savaşçılara uygulanmıyor olsa da, terör suçundan hüküm giyen çifte vatandaşların Hollanda vatandaşlıklarının ellerinden alınması mümkündür.

Kişinin hukuki olarak vatansız konumuna düşeceği durumlarda vatandaşlığın iptal edilmesi uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmektedir ve bu durumun Avrupa devletlerinde yaşandığı örnekler mevcuttur. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 15. maddesinde belirtildiği üzere herkesin bir yurttaşlık hakkı vardır ve kimse keyfi olarak yurttaşlık hakkından mahrum bırakılamaz. Yine konu ile alakalı 13. maddede ise, "herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir." Denilmektedir (BM Genel Kurulu 1948). Bu konuda

Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de taraf devletlerin hiç kimseyi vatansız duruma düşecek şekilde vatandaşlıktan çıkaramayacağı belirtilmektedir.

Kanada da, 2014 yılının Haziranında kabul edilen Kanada Vatandaşlığının Güçlendirilmesi Kanunu ile, terörizm suçundan beş yıl veya daha fazla hapis cezasına çarptırılan veya Kanada'ya karşı bir devlet veya devlet dışı aktörün safında yer almış olan çifte vatandaşlarını Kanada vatandaşlığından çıkartabilmektedir. Bu kararın, federal mahkeme hâkimi yerine vatandaşlık ve göçmenlik bakanının veya onun murahhasının uhdesinde olması tartışmaya yol açan bir durumdur (CTVNews 2015).

Hollanda ve Kanada'daki uygulamanın aksine, Birleşik Krallık gibi kimi ülkeler, bu karara karşı yargı yoluna gitme imkânı bulunmakla birlikte, bu uygulamaya maruz kalan kişiler vatansız konuma düşecek olsalar dahi vatandaşlıktan çıkarabilmektedir (Geneva Academy 2014). Görüldüğü üzere yabancı terörist savaşı tehdidinin önün geçilmesi noktasında ülkelerin attığı çeşitli adımlarda birtakım nüanslar bulunmaktadır. Almanya'nın konuya yönelik yaklaşımı, kişilerin yabancı terörist savaşı olarak örgütlere katılabilmesinin önünü kesmekken, Hollanda'nın yaklaşımı, yabancı terörist savaşı esnasında edinilen şiddete yönelik tecrübelerin ülkeye getirilmesinin önüne geçebilmektir.

4.8. Birleşmiş Milletlerin Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Attığı Adımlar

Ulusal boyutta, başta Avrupa ülkeleri tarafından olmak üzere, yabancı terörist savaşçılara yönelik alınan önlemlere dair benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Uluslararası düzeyde bakıldığında ise bu önlemlerin BM tarafından destek bulduğu ve

başka adımların da teşvik edildiği görülmektedir. Avrupa Birliği (AB) genelinde ise yabancı terörist savaşçılara yönelik çarpıcı bir reaksiyon gösterilmemiştir.

Arap Baharı'nın ardından muhtelif ülkelerde yaşanan çatışmalar yabancı terörist savaşçı hareketliliği için de uygun şartların oluşmasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletler, yaşanan bu çatışmalara nokta koyabilmek, yabancı terörist savaşçı hareketliliğinin önüne geçebilmek ve çatışmaların yaşandığı ülkelerin istikrarlı bir görüntü çizebilmeleri adına belirli adımlar atmıştır. 1970 yılından beri Suriye yönetiminde olan Baas Partisi'nin başındaki Esed ailesinin iktidardan çekilmesi yönündeki halktan gelen yoğun talepler, iktidar tarafından kan akıtılarak baskılanması amaçlanmış, iktidarın bu hedefi gerçekleşmeyince ülke sivil bir savaşa sürüklenmiştir. Suriye'de doğan bu problemin çözülebilmesi için BM'nin atmış olduğu öncelikli adımlardan biri, dönemin BM ve Arap Birliği Suriye Özel Temsilcisi Annan'ın hazırlamış olduğu planı devreye sokmak olmuştur. Krizin çözümü ve şiddetin nihayete erdirilmesi için Güvenlik Konseyi'ne arz edilen plana göre, Suriye yönetimi halkın meşru istek ve kaygıları için başlatılacak süreç hazır olduğunu ve ve BM tarafından denetlenmek üzere askeri hareketliliğin durdurulacağını taahhüt etmiştir (Al Jazeera 2012). Suriye'deki halk hareketinin başlamasının ardından yaklaşık bir sene sonra devreye sokulmak istenen bu plan, savaşın bugün hala devam etmesinden anlaşılacağı üzere amacına ulaşamamıştır.

15 Ağustos 2014 tarihinde alınan 2170 sayılı kararda BM, yabancı terörist savaşçıların DEAŞ, Suriye'deki Beşşar Esed rejimine karşı savaşan etkin gruplardan olan El Nusra Cephesi ve El Kaide ile iltisaklı diğer birey ve örgütler tarafından kullanılmasından duyulan endişeyi dile getirerek bu durumu kınamış ve kararın devamında üye ülkelere, örgütlerce gerçekleştirilen yabancı terörist savaşçı akışının

bastırılabilmesi adına ulusal önlemlerin alınması çağrısında bulunmuştur (BM Güvenlik Konseyi 2014, 4). Kararda spesifik olarak belirtilen önlem, üye ülkelerin sınırlarından doğrudan veya transit olarak gerçekleştirilecek yabancı terörist savaşçı geçişlerinin engellenmesi adına işbirliğine gidilmesidir. İşbu kararın önemi, BM Güvenlik Kurulu'nun yabancı terörist savaşçı mefhumundan bahsettiği ilk karar olmasıdır ancak kararda herhangi bir tanımlamada bulunulmamıştır.

Alınan karar ile birlikte yabancı terörist savaşçı meselesine dikkat çekilmesi ve kararın bu meselenin çözümünde atılan bir adım niteliği taşıması önem arz etmekle beraber, yalnızca anılan örgütlerin isimlerinin vurgulanması, PKK terör örgütünün Suriye kolu olan PYD gibi, yabancı terörist savaşçıların yoğun olarak bulunduğu diğer örgütlerin yarattığı tehdidin uluslararası toplumda göz ardı edildiği izlenimini doğurmuştur. Nasıl DEAŞ saflarına katılan büyük bir yabancı terörist savaşçı kitlesi varsa PKK ve onun Suriye kolu olan PYD ve onun silahlı kanadı YPG ve YPJ'ye de yine aynı şekilde yoğun bir yabancı terörist savaşçı akışı mevcuttur.

Gerek Türkiye'deki belirli kesimlerin gündeminde, gerekse dış basında DEAŞ kadar kendine yer bulamasa da, kısaca PKK'nın Suriye kolu şeklinde tanımlanabilecek, Partiya Yekîtiya Demokrat/Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) silahlı örgütü olan Yekîneyên Parastina Gel/Halk Savunma Birlikleri (YPG) de DEAŞ kadar yabancı terörist savaşçı hareketliliğin fazla olduğu ve terör eylemlerinin yoğunluğu ve şiddeti noktasında DEAŞ'dan aşağı kalır tarafı olmayan bir diğer terör örgütüdür. YPG'ye olan yabancı terörist savaşçı katılımı, DEAŞ'ın elinde bulundurduğu toprakların ele geçirilmesi ve çeşitli devletler eliyle silahlandırılarak desteklenmesi neticesinde ivme kazanmıştır.

Başta batı olmak üzere, dünyanın çeşitli noktalarından gelerek Suriye’de YPG’ye katılarak aktif olarak çatışmalarda yer alan yabancı terörist savaşçıların bir gün ülkelerine geri döndüklerinde veya bir başka noktaya hareket ettiklerinde yaratacakları güvenlik sorunu üzerinde durmak gerekmektedir. Bu konunun üzerinde durulmamasının başlıca sebebi süregelen “YPG DEAŞ’a karşı etkin mücadele veriyor” propagandasıdır. Yani bir terör örgütüyle mücadele edildiği iddiası ile bir başka terör örgütünün semirmesine göz yumulmaktadır.

Kimi örgütlerin gayrimeşru duruma düşmelerinin önüne geçmek adına yabancı terörist savaşçı şeklinde adlandırılmak yerine tarafgir bir şekilde başka etiketlerle nitelendiriliyor oluşu yabancı terörist savaşçı fenomeniyle mücadeleye kuşkusuz zarar vermektedir. Bu etiketlerden biri ise kuşkusuz terörist ifadesinin yer almadığı yabancı terörist savaşçı ifadesidir. Kavramın net biçimde yabancı terörist savaşçılar şeklinde defalarca tekrarlandığı ilgili BM kararlarının alındığı tarihten itibaren hala bu ifade yerine belirli örgütlere yönelik yabancı terörist savaşçı ifadesinin kullanılıyor olması, bu şahısların kimilerinin gözünde terörist olmadığı izlenimini doğurmaktadır.

Batı’nın dini motivasyonlu terör örgütleri üzerine eğilirken PKK’nın Türkiye hemen yanı başında faaliyet gösteren kollarına ilgi gösterilmemesi durum tespitini araştırmacılık görevini yürütmekte olan Kyle Orton, merkezi Londra’da bulunan The Henry Jackson Society adlı düşünce kuruluşu tarafından yayınlanan The Forgotten Foreign Fighters: The PKK In Syria (Unutulan Yabancı Savaşçılar: Suriye’de PKK) adlı raporunda yapmış ve PKK-YPG arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak Suriye’de terör örgütü safında çatışmalara katılan yabancı terörist savaşçılarla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Orton’un hazırlamış olduğu raporda, vatandaşlarının PKK/PYD’ye

katılımına göz yuman hükümetlerin "PKK'nın terörist-suçlu eylemlerine katkıda bulunmak, Avrupa'daki sol terörist organizasyonların şehir terörü konusunda PKK'dan eğitim almasına izin vermek, YPG'ye uluslararası katılımı kolaylaştırmak" gibi risklere karıştığı değerlendirilmiştir (Temizer 2017).

2170 sayılı kararın alınmasının üzerinden geçen bir aylık sürenin ardından yine BM tarafından 24 Eylül 2014'te oybirliğiyle kabul edilen 2178 sayılı karar, yabancı terörist savaşçı kavramını daha fazla netleştirmiş olup aynı zamanda bu hareketi önlemeye yöneliktir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir önceki kararda yabancı terörist savaşçılardan bahsedilirken yalnızca DEAŞ, El Nusra Cephesi ve El Kaide ile iltisaklı diğer örgütlerin saflarında savaşan kimseler ifade edilmiştir ve kavrama dair müphem bir durum söz konusudur. 2178 sayılı karar, kapsam itibarıyla daha geniş olsa da yine yalnızca anılan örgütlerin ismine yer vermektedir. Bu durum yabancı terörist savaşçı olgusunun kapsamını daraltan bir durumdur. Anılan örgütlerin dışındaki örgütlere katılanların uluslararası hukuktaki statülerinin ne olacağı bir soru işareti olarak belirmektedir (Özdemir & Aksu 2018, 1193).

Kişilerin seyahat ederek gittikleri bölgede yabancı terörist savaşçıya dönüşmesinden duyulan endişenin belirtildiği bu karara göre üye ülkeler, uluslararası hukukla uyumlu bir şekilde, terör eylemi düzenleme maksadıyla, planlama, eyleme katılma, eğitim alma veya verme gibi amaçlarla, ikamet ettikleri veya vatandaşı oldukları ülke haricinde bir yere seyahat edecek kişilerin örgütlenme, eleman devşirme, teçhizat temin etme ve ulaşım sağlamalarının önüne geçmelidir. BM tarafından kabul edilen bu kararda, yurtdışına savaşma maksadıyla çıkmanın yanı sıra, eğitim alma maksadıyla çıkışın da önüne geçilmesinin istenmesi dikkate değerdir. 2178 sayılı kararda “yabancı

terörist savaşçı” ifadesi kullanılarak yabancı savaşçıların “terör” olgusuyla beraber anılması ve tanımının bu şekilde netleştirilmesi ile beraber, üye devletlere yabancı terörist savaşçı hareketliliğini engelleme noktasında sorumluluk yüklenilmiştir. Dolayısıyla işbu karar, yabancı terörist savaşçılara yönelik verilen mücadelede atılmış somut bir adım niteliğindedir.

Bunun gerçekteştirilebilmesi, yani terör faaliyetinde bulunma maksadıyla farklı ülkelere seyahat eden veya etmeye yeltenen kimselerin yargılanabilmesi için devletler gerekli yasal düzenlemeleri yapmakla mükellef olup, 2178 sayılı karar ile devletler bu konudaki gerekli düzenlemeleri yapmaya matuftur. Daha açık ifade etmek gerekirse, alınan BM kararları yargılamaların gerçekteştirilebilmesi için kâfi gelmemektedir (BM Güvenlik Konseyi 2014, 4). Ancak metnin bağlayıcılığı bulunduğu için üye ülkeler yabancı terörist savaşçılara yönelik cezalandırıcı yasalarını uygulamalı eğer bu yasalar mevcut değilse de bunları oluşturarak 2178 sayılı karara riayet etme yükümlölükleri bulunmaktadır.

Yabancı terörist savaşçılara yönelik üst üste alınan 2170 ve 2178 sayılı kararların zamanlaması tesadüf eseri olmayıp yabancı terörist savaşçı akınının durdurulması veya yavaşlatılmasına yönelik atılmış olan bir adımdır. Bu kararların alınmasından birkaç ay önce DEAŞ, 1924 yılında lağvedilen İstanbul merkezli hilafetin yeniden ilan edildiğini açıklamış ve o tarihte henüz hayatta olan örgüt lideri Ebu Bekir el Bağdadi’yi de halife ilan ederek örgütün kontrol altında tuttuğu bölgelere dünyanın her yerinden hicret edilmesi çağrısında bulunmuştur.

622 yılında Mekke’den Medine’ye gerçekteştirilen göçün neticesinde bir İslam Devleti olan Mekke Şehir Devleti’nin kurulmuş olması sebebiyle simgesel bir özelliği

olan hicret çağrısı, kuşkusuz örgüte olan katılımın artırılmasına yönelik olup bu çağrının karşılıksız kalmadığını söylemek mümkündür. Zaten revaçta olan ve adam devşirme kanalları açık olan örgütün hilafet hamlesi üzerine BM, örgüte olan katılımların önüne set çekilmesi noktasında bir adım atmıştır ve anılan kararlar yürürlüğe konulmuştur.

4.9 Avrupa Birliği'nin Yabancı Terörist Savaşçılara Yönelik Attığı Adımlar

Avrupa Birliği (AB) de aynı BM gibi; dinamik, girift, küresel ve pek çok boyutu bulunan yabancı terörist savaşçılar probleminin önüne geçmeye yönelik adımlar atmakta olan diğer bir uluslararası örgüttür. 2013 yılından itibaren AB, Suriye'deki iç savaşa başta DEAŞ olmak üzere çeşitli terör örgütlerinin saflarında katılmak üzere Avrupa'dan katılım gösteren gençler konusunda teyakkuza geçmiştir. Haziran 2013'te Adalet ve İçişleri Konseyi, AB Terörle Mücadele Koordinatörü'nün önerisiyle, yabancı terörist savaşçı fenomeninin anlaşılması, radikalizmin önlenmesi, stratejik işbirlikleri, karşıt söylem, eve geri dönenlerin ne olacağı, rehabilitasyon, bilgi paylaşımı, seyahatin tespiti ve önlenmesi, sınır güvenliğinin artırılması gibi çeşitli konuları içeren bir karar almıştır.

Değınilen konularda yol alabilmek adına AB öncülüğünde çeşitli adımlar atılmaktadır. Örneğın özellikle yabancı savaşçı yoğunluğının yaşandığı bölgelere coğrafi olarak yakın ülkelerle işbirliğı artırılmıştır. Sınır aşımı durumlarında gerçekleştirilecek soruşturmalar, bilgi paylaşımı, ruhsatsız silahların dolaşımı ve terörün finansmanı gibi konularda faaliyet göstermek üzere 2016 yılında, Lahey'de Terörle Mücadele Merkezi kurulmuştur. Bunun haricinde Schengen Bilgi Sistemi de suça karışmış kişilere dair bilgilerin paylaşılmasına yönelik olarak hayata geçirilmiştir.

AB tarafından alınan kararın içeriği ile, BM tarafından alınan 2178 sayılı kararın içeri birbiriyle oldukça benzeşmektedir ve çoğunlukla aynı noktalara temas etmektedir. Dolayısıyla AB tarafından alınan kararın tarihi itibarıyla BM'nin almış olduğu karara örnek teşkil ettiği öne sürülebilir. 2170 sayılı BM kararının alınmasının ardından, AB de Irak ve Suriye topraklarında güçlenmekte olan DEAŞ'ın Avrupa ülkelerine yönelik tehdit oluşturduğunu açıklamıştır. 2015 yılına gelindiğinde, AB tarafından, üç sac ayağına dayanan kapsamlı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bunlar; vatandaşların güvenliğinin sağlanması, radikalleşmenin önlenmesi ve koruyucu değerler, AB'nin uluslararası partnerleriyle işbirliğidir.

Çeşitli AB belgelerine göre yabancı terörist savaşılar dört ana unsur bakımından tehdit teşkil etmektedirler. Bunlar; AB'den Irak ve Suriye'ye yabancı terörist savaşı olma arzusu ile seyahat eden kişilerin emellerine ulaşması, AB'ye geri dönen yabancı terörist savaşıların beraberlerinde savaş sahası deneyimi ve edindikleri temel askeri eğitimi de getirmeleri, yabancı terörist savaşı fenomeni ve bununla ilişkili terör faaliyetlerinin AB içerisinde mevcut olan sosyal bütünlüğe vereceği hasar ve harp meydanına ulaşmaktan men edilen kişilerin AB içerisinde saldırılarda bulumalarıdır.

BÖLÜM V

SONUÇ

Yaygın kullanılan bir kalıp olan ‘küreselleşen dünya’ ifadesinde geçen küresel olma hali terörizm için de geçerlidir. Aslında bakıldığında zaman belki de küreselleşen yerine küreselleşmiş veya küresel ifadesinin kullanılması da mümkündür zira hem dünya hem de terörizm halihazırda kayda değer ölçüde küreselleşmiştir. Terörizm olgusu küresel bir hal almış olduğu için buna karşı yürütülecek mücadelenin de küresel ölçekte gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu mücadele elbet devletler eliyle yürütülecek olmakla beraber mücadelenin organizasyonunu sağlayacak devletler üstü bir aktöre gereksinim duyulmaktadır. Küresel ölçekte yürütülecek olan mücadelede bu gereksinimi karşılama potansiyeli bulunan başlıca aktörlerden biri Birleşmiş Milletler’dir. Bu durumun başlıca sebepleri Birleşmiş Milletler’in meşru bir uluslararası örgüt olması, doğrudan devletleri baz alan bir organizasyon olması ve tüm dünyada temsil gücünün olmasıdır. Birleşmiş Milletler’in meşru bir zeminde oturuyor olması terörizmle mücadeledeki rolünü önemli kılan başlıca özelliklerindedir zira terör örgütlerinin önemli bir kısmı da kendilerinin ahlaken hasımlarına göre üstün konumda oldukları iddiasında olup tabanlarını bu diskur aracılığıyla ellerinde tutmaktadırlar.

Terörizm konusunun çözüme kavuşturulamamasının ve bu çözümün sağlanmasında BM çarklarının devreye girmesine ihtiyaç duyulmasının belirli sebepleri

bulunmaktadır. Bunun başlıca sebebi, uluslararası sistemde varlığını devam ettiren aktörlerin politik hedeflerinin birbiri ile arasındaki tenakuz ve mübânenetlerdir. Bir devlet içerisinde peydah olmuş bir terör örgütü ile bu devletin politik hedefleri arasında bir uyumun yaşanması eşine sık rastlanır bir durum değildir. Zaten böyle bir durumun yaşanması eşyanın tabiyatına aykırı olan bir durumdur. Zira terör örgütleri zaten mevcut politikaları değiştirebilmek adına şiddeti başvuran oluşumlardır. Terörizmin mantığı tam da burada devreye girmektedir. Politik bir amacın ete kemiğe büründürülebilmesi adına şiddetin veya şiddet kullanma tehdidinin araçsallaştırıldığı yöntemler bütünüdür terörizm.

İşî daha da çetrefilli ve karmaşık hale getiren durum ise, terör örgütünün politik hedefleri üçüncü bir devletin politik hedefleri ile uyum içerisinde ise örgüt bu üçüncü devlet tarafından korunup kollanabilmekte, açıktan veya örtülü usuller ile destek görebilmektedir. Bir yanda terörizmin mağdur ettiği devletler varken diğer tarafta aktif veya pasif şekilde terörist grupların ayakta kalmasını sağlayan devletler de vardır (Byman 2005). Terör örgütlerinin nefes alıp vermeye devam etmesinde üçüncü devletlerin bu örgütlerin hamiliğine soyunması en önemli faktörlerdendir. Bu gibi sebeplerle terörizmin tanımının altına herkesin imza koyduğu bir tanım yapılamamakta ve hem terör örgütleri hem de sebep oldukları terörizm sonlandırılmamakta, fasit daire içerisinde dolanıp durulmaktadır.

Burada BM'nin birtakım sorumlulukları üzerine alması gerekmektedir. Devletlerin her ne amaçla olursa olsun, terör metodlarından yararlanan örgütler ile aralarına kalın bir set çekmesinin sağlanması, en azından buna önayak olunması BM'nin asli görevleri arasındadır zira terörizm dünya barışının tesisi önündeki ana engellerdendir. Devletlerin, destek verdikleri terör örgütü veya bir başka terör örgütü tarafından gelecekte

hedef alınabilecekleri konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu hedef alınma durumu gerçekleştiği takdirde geçmişte destek verilerek elde edilen çıkarın çok daha fazlasının kaybedildiği bir ortamın doğması işten bile değildir.

Elbette bütün sorumluluğun BM'nin omuzlarına yüklenmesi çözümsüzlüğün devamından başka bir gelişme sağlamayacaktır. BM'nin konuya dair atacağı adımlar, üye devletlerin atıl kaldığı hallerde beyhude bir çabadan ibaret kalacaktır. BM'nin atacağı adımlar çözümün fitilini ateşleyebilir ancak burada esas belirleyici olan devletlerin takınacağı tutumdur. BM'nin karar alma mekanizması her zaman pürüzsüz biçimde işlemese de esas problem alınan kararların ve yapılan telkinlerin devletler tarafından uygulanması noktasında çıkmaktadır. Yani alınan bir kararın veya verilen bir görüşün hadiseye uygulanması kimi durumlarda muğlak kalabilmekte, dolayısıyla BM'nin soruna yönelik atmış olduğu adımlar, devletlerin üzerlerine düşen vazifeyi yerine getirmemeleri sebebiyle bir anlam ifade etmemektedir.

Bu konudaki çarpıcı bir örnek, Suriye'de süregelen iç savaşta yer alan devlet dışı silahlı aktörlerden olan, çoğunluğunu YPG'nin oluşturduğu SDG'ye ilişkindir. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet yapmış olduğu yazılı açıklamada, SDG'nin kontrolünde olan kamplarda kadın, kız hatta erkek çocukların cinsel şiddet ve insan ticaretine maruz bırakıldıkları hatta cinsel köle olarak kullanıldıkları belirtmiştir. BM İnsan Hakları Konseyi'nin yayınlamış olduğu raporda ise, YPG'nin çocuk savaşçı kullandığı ifade edilmiştir. Mevcut uluslararası hukuki düzenlemeler, çocukların silahlı örgütlerle herhangi bir şekilde ilişkide olmalarını yasaklamaktadır. Roma Statüsü'nde belirtildiği üzere 15 yaşından küçük çocukların çatışmalarda aktif olarak kullanılması savaş suçuna vücut veren bir uluslararası hukuk ihlalidir (ICC Statute 1998, 6).

YPG/SDG tarafından gerçekleştirilen uluslararası hukuk ihlalleri ve savaş suçlarının BM tarafından defaatle ortaya konulmuş olmasına rağmen birçok Avrupa ülkesi ve ABD, örgüte karşı yeterli tavrı koymamanın da ötesinde örgüte arka çıkmaktadırlar. 2014 yılından itibaren ABD hükümeti tarafından örgüte yüklü miktarda hem tırlarla silah hem de maddi yardımda bulunulmuştur. Yardımlar bunlarla da sınırlı kalmamış, eğitim ve danışmanlık hizmeti de verilmiştir (BBC 2019). Bu yardımların gerekçesi olarak ise DEAŞ'a karşı yürütülmekte olan mücadele ileri sürülmüştür. Açıklanması zor bir şekilde, DEAŞ Suriye haritasından önemli ölçüde temizlenmiş olsa dahi yapılan yardımların ardı arkası kesilmemiştir. Bu örnekten görüldüğü üzere BM'nin PKK ile aleni bağlara sahip olan YPG'ye karşı atmış olduğu adımlar, devletlerin iştiraki olmadığı takdirde herhangi bir anlam ifade etmemekte, örgüt varlığını sürdürerek küresel barış idealinin önünde tehdit oluşturmaya devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler aldığı kararları üye devletlere dikte etme gücünden yoksun bir organizasyondur. Almış olduğu kararlar ne kadar doğru ve tüm devletler açısından maksimum faydayı sağlayabilecek kararlar olursa olsun iş dönüp dolaşıp kararlara riayet edecek devletlerde bitmektedir. Alınan bütün kararların devletlerce uygulanmıyor oluşu da BM'nin gücünün sınırlılığı ile alakalı olan bir durumdur. Daha doğru bir ifade ile, BM'nin almış olduğu kararları hukuken uygulatabilecek bir mekanizması bulunmamaktadır.

BM aldığı kararların uygulanması noktasında devletlere ancak tavsiyede bulunabilmektedir. Bu kararların mutlak surette empoze edilerek uygulanması söz konusu değildir. Nasıl ki hukukumuzda mahkemece borçlunun borcu sabit olduktan sonra borçlunun borcun ifasından kaçınması mümkün olmuyor, alacaklı borçlunun insafına

kalmıyor ve borcun ödenmemesi halinde icra marifetiyle alacak tahsil edilebiliyorsa, BM'nin de böyle bir yapıya kavuşturulmasının istenilen sonuçlara ulaşılmasında etkili olacağı değerlendirilmektedir. Ancak bugüne kadar böyle bir sistemin kurulamamış olmasında devletlerin egemenliklerinin tehlikeye düşeceği düşüncesinin hakim olması muhtemeldir. Şu an için BM kararlarının devletler tarafından uygulanmaması, herhangi bir uluslararası yaptırıma tabi değildir.

Ülkelerin teknik, hukuki, ekonomik ve askeri kapasiteleri birbirlerinden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla kararlar iyi niyet ile alınsa dahi uygulanması her zaman mümkün olmamaktadır. Kararın uygulanmasının beklendiği ülkeler, mevcut kapasitenin elvermemesi sebebiyle, alınan kararları hayata geçirmekte sorun yaşayabilmektedirler. Özellikle çökmüş (başarısız) devletlerde bahsedilen kapasitenin daha da ötesindeki sebeplerle kararların uygulanması mümkün olmamaktadır. Irak, Suriye ve Libya gibi ülkelerde görüldüğü üzere başarısız devletler terörizmin filizlenmesine elverişli topraklara sahiptir. Ortaya çıkan terörizme karşı BM tarafından atılan adımlar ülkede muhatap olmaması sebebiyle karşılıksız kalmaktadır. Fonksiyon yokluğu giderilemediği takdirde bu durumun önlenmesi mümkün gözükmemektedir.

Devletler özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından büyük bir savaşa direkt olarak katılmanın beraberinde getirdiği yüklü faturadan kaçınmak adına vekalet savaşına yönelmişlerdir. İki taraf arasındaki çatışmalara direkt olarak katılmayıp, bu çatışmaların doğmasına sebep olmak veya dışarıdan kendi çıkarı doğrultusunda bir yönlendirme yapıldığı durumlarda vekalet savaşından söz etmek mümkündür. Devletler fiilen savaşın içinde yer almadığına göre sahada savaşıacak birilerine ihtiyaç vardır ve vekalet savaşının baş aktörleri sıklıkla yabancı terörist savaşçılar olmaktadır.

Çatışan aktörler ile haricen müdahil olan devletler arasındaki ilişki; fonlama, silahlandırma, eğitime boyutunda gerçekleşebilmektedir. Vekalet savaşının gelişmesi ile beraber ülkeler, vekil güçlerinin terörizmle olan bağıını görmezden gelmekte, daha çok çatışmanın neticesinde elde edilecek kazanımlara odaklanılmaktadır. BM'nin attığı adımların hayata geçirilmesi ile vekalet savaşına devam edilmesinin sağlayacağı çıkar terazide tartıldığında çoğunlukla vekalet savaşının bulunduğu kefe ağır basmakta dolayısıyla da bu kararlara riayet edilmemektedir.

Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler organizasyonu, terörizm ve yabancı terörist savaşçılar sorunun çözümünde belirli bir fonksiyona sahiptir. BM'nin bu konuda gerekliliği aşikar olmakla birlikte çözümü yalnız BM organlarına bırakmak bir noktada tıkanıklığa sebep olmakta ve ilerleme kaydedilememektedir. BM yabancı terörist savaşçılar problemini tek başına çözebilecek bir kabiliyete sahip değildir. Ancak üye devletlerin bu çözümü istemesi ve BM ile birlikte gerçekleştirilecek ahenkli çalışmalar neticesinde, probleme karşı yere sağlam basan ve sonuç verecek adımların atılması mümkündür.

KAYNAKÇA

Ağır, Osman & Aksu, Zehra. 2017. *Birleşmiş Milletler'in Suriye Krizine Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi*. Assam Uluslararası Hakemli Dergi, Kahramanmaraş, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Al Jazeera, 2012. *Kofi Annan's Six-Point Plan for Syria*

Anadolu Ajansı. 2006. "Küresel Terör" Zirvesi

Aslan, Ramazan. 2020. *Bir Kuşak Bir Yol Girişimi'nin Dünya Ticareti ve Uluslararası Terörizme Etkisi*. Yeni Nesil Terörizm

Badey, Thomas J. 2007. *Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach*. Terrorism and Political Violence

Bagheri, Saeed. 2013. *Uluslararası Hukukta Suçluların İadesi ve Suçluları Kovuşturma Yükümlülüğü*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Bakker, Edwin & Paulussen Christophe & Entenmann, Eva. 2013. *Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications*. International Centre for Counter-Terrorism

Barrett, Richard. 2017. *Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees*. The Soufan Center

Bazinet, Kenneth R. 2001. *A Fight vs Evil, Bush and Cabinet Tell U.S. Daily News*, New York

BBC Türkçe.2019. *Brüksel'deki Yahudi Müzesi Saldırısının Sanıkları Suçlu Bulundu*

BBC Türkçe. 2019. *YPG: Yerel Bir Örgütten, NATO Ülkelerinin Desteklediği Bir Güce Nasıl Dönüştü?*

Birleşmiş Milletler Anlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü. 1945. Madde 1/1, 2/3

Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, *Birleşmiş Milletler'in Terörle Mücadelesi Terörle Mücadele Eylem Planı*. Ankara

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. 1948. *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. 2001. *Condemnation of Terrorist Attacks in the United States of America*. 56/1 Sayılı Karar

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. 2014. *The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy Review* 68/276 Sayılı Karar

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi. 2014/688 Sayılı Karar

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi. 2014/2139 Sayılı Karar

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2014/2170

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2014/2178

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi. S/2015/358 Sayılı Rapor

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi. 2014. *Report of Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*. A/HRC/25/65

Birleşmiş Milletler Raporu, *UN Reform*, New York City, 21 Mar 2005

Briggs, Rachel & Silverman, Tanya. 2014. *Western Foreign Fighters. Innovations in Responding to the Threat*. Institute for Strategic Dialogue, s.12

Byman, Daniel L. 2005. *Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism*. New York: Cambridge University Press.

Chamberlain, Alex F. 1899. *On the Words for Fear in Certain Languages*. A Study in Linguistic Psychology. *The American Journal of Psychology*, Vol.10, No. 2

Chesterman, Simon. 2016. *Dogs of War or Jackals of Terror? Foreign Fighters and Mercenaries in International Law*. NUS Law Working Paper 2016/007

Clausewitz, Carl von. 1984. *On War [Vom Krieg]*. New Jersey: Princeton University Press

Coolsaet, Rik. 2011. *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences*. Routledge

CTVNews.ca Staff. 2015. *What Dual Citizens Need to Know About Bill C-24, the New Citizenship Law*

Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism, U.N. GAOR, 49th Sess., 84th plen. mtg., U.N. Doc. A/RES/49/60, 1994.

Dearden, Lizzie. 2014. *Mashudur Choudhury Becomes First British Person Convicted for Terror Offences in Syria*. Independent

Dukoski, Sasha & Aqifi Berat. 2014. *Characteristics and Legal Essence of International Terrorism*. European Academic Research, Cilt 2, No 8

Enache-Brown, Colleen & Fried, Ari. 1998. *Universal Crime, Jurisdiction and Duty: The Obligation of Aut Dedere Aut Judicare in International Law* McGill Law Journal

Elliott, Josh. 2014. *Toronto Man Handed 10 Years*. CTVnews

Europol, *Te-Sat 2019: EU Terrorism Situation and Trend Report*, 27 Haziran 2019.

Fine, Jonathan. 2010. *Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' From the Ancient Near East to Our Times*. Taylor & Francis, Ltd.

Fortna, Virginia. 2015. *Do Terrorists Win? Rebels' Use of Terrorism and Civil War Outcomes*. International Organization

Ganitis, Geprge. 2019. *A Forgotten History of Terrorism*. Overland

Geneva Academy. 2014. *Foreign Fighters Under International Law*, Universite de Geneve, Academy Briefing No 7

Günaltay, Ahmet. 2009. *İspanya'da Çanlar, Aydınlar için Çaldı*. Deutsche Welle

Gündüz, Aslan. 1998. *Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar*. Beta

Hegghammer, Thomas. 2010. *The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad*. International Security

Hegghammer, Thomas. 2013. *Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice Between Domestic and Foreign Fighting*. American Political Science Review

Heryanto, Ariel. 2006. *State Terrorism and Political Identity in Indonesia: Fatally Belonging*. Routledge

Hoffman, Bruce. 2006. *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York

İleri, Emin. 2018. 'ABD, PYD'ye Verdiği Silahlardan Dolayı Yargılanabilir' Anadolu Ajansı, Adem Sözüer Röportajı

International Committee of the Red Cross. 2016. *10 Things the Rules of War Do*

International Criminal Court Statute. 1998. Art.6, Art.7, para. 1; Art. 8, para. 2 (b), 2 (c), 2 (e)

Johnson, Alex & Kupperman, Tamara & Engel, Richard & XWindrem, Robert. 2004. *Al-Jazeera: Bin Laden Tape Obtained in Pakistan*

Kaya, İbrahim. 2005. *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*

Kenar, Ceren. 2015. *Yabancı Savaşçılar Eve Dönerken*, Türkiye Gazetesi

Kydd, A. & Walter, B. 2006. *The Strategies of Terrorism*. International Security

Kutlu, Mehmet Necati. 2004 *Yeni Bilgiler Işığında Rafael de Nogales Mendez*. Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM) Dergisi, Sayı 16

Küçüksolak, Övgü Kalkan. 2019 *DEAŞ'ın Küresel Mirası: Yabancı Terörist Savaşçılar ve Aileleri*. M5 Dergisi, Mayıs Sayısı

Lederer, Edith M. 2002. *Annan Hopes UN. Will Approve Comprehensive Treaty Against Terrorism*, San Bernadino Sun

Liang, Lim Yan. 2016. *4 Singaporeans Arrested Under ISA for Involvement in Armed Violence Abroad*. Straits Times

Lynch, Colum. 2013. *Europe's New 'Time Bomb' Is Ticking in Syria*. Foreign Policy

Malet, David. 2013. *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civic Conflicts*. Oxford University Press

Martyn, Angus. 2002. *The Right of Self-Defence Under International Law-the Response to the Terrorist Attacks of 11 September*, Law and Bills Digest Group

Modern History Sourcebook. 1997. *Maximilien Robespierre: On the Principles of Political Morality*. Fordham University

Neumann, Peter. 2015. *Foreign Fighter Total in Syria/Iraq Now Exceeds 20,000; Surpasses Afghanistan Conflict in 1980s*. ICSR

NTV. 2000. *Lockerbie Davasında Karar*. Camp Zeist

Özdemir, Ahmet Yusuf ve Aksu, Fuat. 2018. *"Yabancı Terörist Savaşları" Kavramının Eleştirel Bir Analizi*. İstanbul, s.1193

Özsüer, Esra. 2016. *19. Yüzyıl Avrupa Romantiklerinin 1821 Mora İsyanı Üzerindeki Siyasi ve Kültürel Etkileri*. Türkiyat Mecmuası, c. 26/2

Paulussen, Christophe & Entenmann, Eva. 2015. *Addressing Europe's Foreign Fighter Issue Legal Avenues at the International and National Level*. Brill Nijhoff

Prabha, Kshitij. 2000. *Defining Terrorism*. 24 Strategic Analysis

Rappoport, David. 2001. *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences*. Current History

Resmi Gazete. 1953. *12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri*. 30 Ocak

Sav, Özden. 2015. *Uluslararası İnsancıl Hukuk Açısından Savaş ve Barış Hukuku*. Türkiye Barolar Birliği Yayınları

Schama, Simon. 1989. *Citizens: A Chronicle of the French Revolution*. New York, Alfred A. Knopf

Schmid, Alex P. & Jongman, Albert J. 1988. *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*. Routledge Taylor & Francis Group

Schmitt, Eric. 2013. *Worries Mount as Syria Lures West's Muslims*. New York Times

Semercioğlu, Harun. 2016. *Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya*. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 34, Sayı 2

Singh, Narinder. 2017. *The United Nations' Efforts at Combatting International Terrorism*, Torkel Opsahl Academic EPublisher, Policy Brief Series, No. 81

Suna, Tekel. 2015. *Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Terörizm*

Teichman, Jenny. 1989. *How to Define Terrorism*. Cambridge University Press, Vol. 64, No. 250

Temizer, Selen. 2017. ‘Suriye’de PKK, Esed Devletine Dayanan Otoriter Bir Rejim Kurdu’. Anadolu Ajansı

The Soufan Group. 2015. *Foreign Fighters: An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq*

Thornton, Thomas Perry. 1964. *Terror as a Weapon of Political Agitation*, Herry Eckstein (der.), *Internal War: Problems and Approaches*. New York: The Free Press.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 2019. “Terör”

Türkiye Barolar Birliği. 2006. *Türkiye ve Terörizm-Rapor*. Ankara

Türkiye İç İşleri Bakanlığı. 2017. *Türkiye’nin DEAŞ ile Mücadelesi*

UN News. 2019. *At Debate, UN and Security Council Renew Pledge to Counter Foreign Terrorist Fighters*

UN News Centre. 2014. *Russia, China Block Security Council Referral of Syria to International Criminal Court*

United States Department of State. 1996. *Patterns of Global Terrorism: 1995*. Washington, D.C.: Department of State Publications, p. vi.

Wilkinson, Paul. 1974. *Political Terrorism*. Londra: The Macmillan Press

Wisnewski, J. Jeremy. 2008. *Torture, Terrorism, and the Use of Violence*, Cambridge Scholars Publishing

Yürük, Betül. 2019. *BM Raportörü Callamard: Yabancı DEAŞ'lıların Yargılanmasında Kendi Ülkeleri En Mantıklı Yer*. New York

Zamanlı, Emil. 2019. *The Relationship Between Globalization and Terrorism: The Measures Taken Against International Terrorism*. Academic Journal of History and Idea